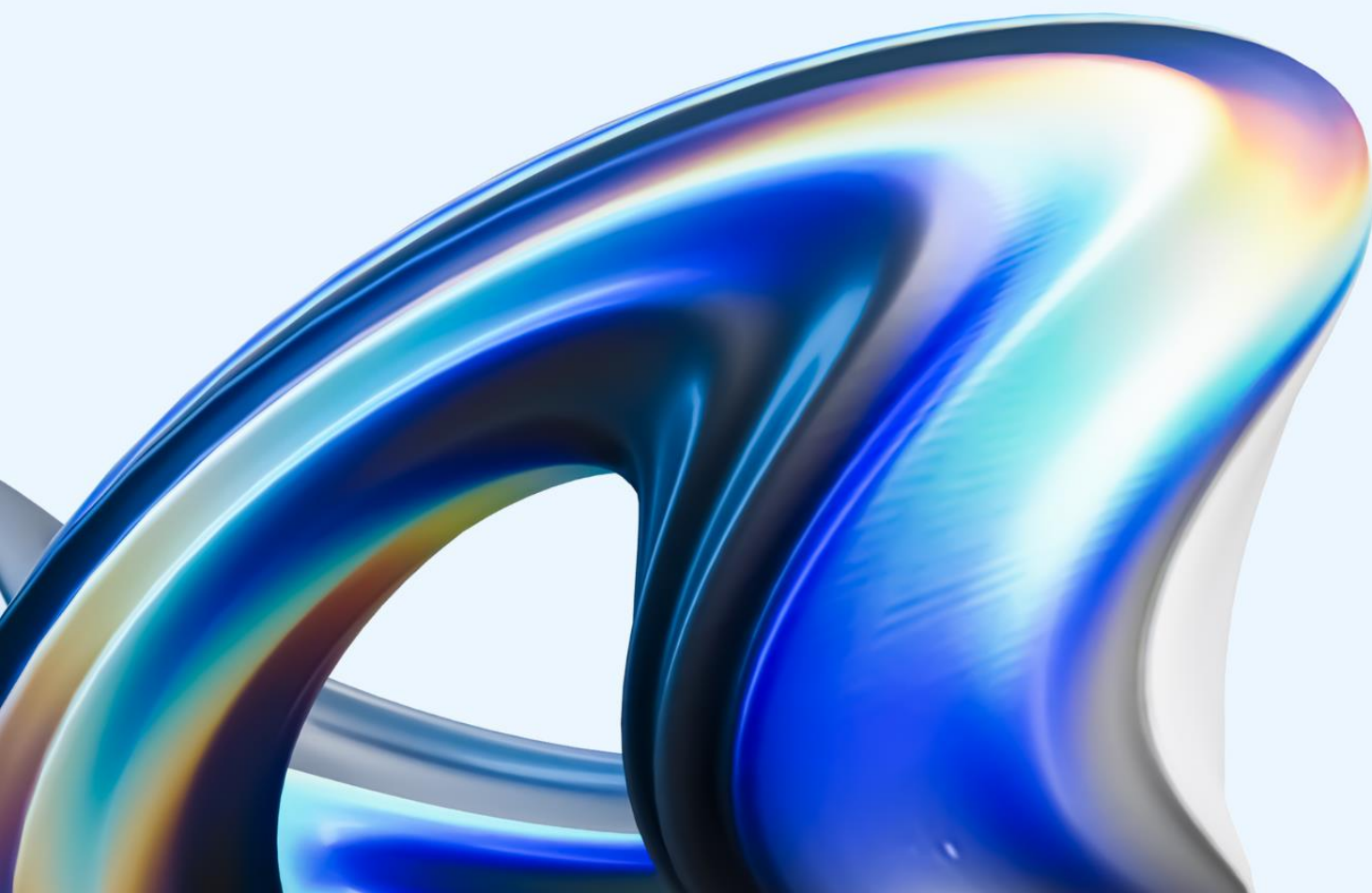

**Nationaal Ontwikkeltraject
Amateurkunst:**

Bedding voor beweging

*Een inkijk in ervaringen van deelnemers aan het NOA in de
periode maart 2024 tot en met mei 2025*

Colofon

Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst: bedding voor beweging

Een inkijk in ervaringen van deelnemers aan het NOA in de periode maart 2024 tot en met mei 2025.

Kennisrapportage, september 2025

Auteurs

Natascha Notten – Onderzoeksbureau Gelijkschap

Evelien Nelemans-Wouters – ENW Cultuur

In opdracht van het Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA)

Citatie bij publicatie

Notten, N. en Nelemans, E. (2025). Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst: bedding voor beweging.

Een inkijk in ervaringen van deelnemers aan het NOA in de periode maart 2024 tot en met mei 2025.

Gelijkschap, ENW Cultuur

Disclaimer

Dit rapport is met grote zorg samengesteld. Desondanks kan het voorkomen dat informatie fout en/of onvolledig is. Gelijkschap en ENW Cultuur zijn niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade ontstaan door het gebruik van de aangeboden informatie.

© 2025 Gelijkschap en ENW Cultuur

Alle rechten voorbehouden.

Deze uitgave is auteursrechtelijk beschermd. Het is niet toegestaan om (delen van) de inhoud te kopiëren, op te slaan in een geautomatiseerd gegevensbestand, te verspreiden of openbaar te maken – in welke vorm dan ook, waaronder ook verwerking door kunstmatige intelligentie of andere geautomatiseerde systemen – zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gelijkschap en ENW Cultuur.

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van correcte en volledige bronvermelding.

Samenvatting

De regeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst van het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP, 2025) vormde de basis voor het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst (NOA), uitgevoerd en gefaciliteerd door het Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA).

Doel van het traject was om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendig amateurkunstveld, door uitwisseling van kennis en ervaringen uit de pilots en door de leeropbrengsten zichtbaar te maken voor de sector. Twee centrale onderzoeksvragen stonden centraal: (1) in hoeverre en hoe dragen de pilots bij aan inhoudelijke versterking van de amateurkunstbeoefening? en (2) in hoeverre en hoe dragen de pilots bij aan de toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld en landelijke discipline ondersteuning? In deze kennisrapportage wordt op hoofdlijnen de opgehaalde en gedeelde kennis beschreven gedurende het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst (NOA), in de periode maart 2024 tot en met mei 2025. Op basis daarvan worden ook aanbevelingen gedaan.

Een belangrijke conclusie is dat alle activiteiten gericht op inhoudelijke versterking en de disciplinegerichte ondersteuning van de amateurkunst ook bijdragen aan de versterking van de ondersteuningsstructuur daarvan.

Inhoudelijke versterking van de amateurkunst

De pilots gericht op inhoudelijke versterking laten verbeteringen zien in betrokkenheid, participatie, samenwerking en professionalisering. Zij dragen hieraan bij door activiteiten en samenwerkingen te organiseren, vaak domein- en disciplineoverstijgend, en gericht op zowel de inhoud als de randvoorwaarden. Tijdens het ontwikkeltraject zijn daarbij veel ervaringen, goede voorbeelden en geleerde lessen gedeeld, met duidelijke overeenkomsten tussen de pilots. Belangrijke lessen gedeeld door de deelnemers zijn bijvoorbeeld dat nieuwe kennis niet alleen gedeeld, maar ook actief begeleid en ingebed moet worden in de praktijk. Duurzame versterking vraagt bovendien om een bottom-up benadering, waarbij beter wordt aangesloten bij de diversiteit in het veld. Dat betekent ook dat kernambities herzien en breder gedragen moeten worden, met meer ruimte voor de stem van beoefenaars en artistiek professionals. Tot slot verdient het thema veiligheid nadrukkelijk meer aandacht.

Versterking ondersteuningsstructuur amateurkunst

De pilots van koepelorganisaties hebben geleid tot nieuwe evenementen, opleidingen, netwerken en meer landelijke zichtbaarheid. Dankzij extra middelen konden zij hun kwaliteit, bereik en aanbod vergroten. Koepels vervullen een cruciale rol als bundelaars van expertise en belangenbehartigers, en werken steeds vaker samen en vanuit een bottom-up benadering. Voor een toekomstbestendig veld is het belangrijk hierin te blijven investeren en in vervolgotrajecten mogelijk ook lokale en kleinere koepels te betrekken, zodat het perspectief en de samenwerking wordt verbreed.

Daarnaast droegen alle pilots bij aan nieuwe verbindingen en betere afstemming tussen lokale, provinciale en landelijke organisaties. De ondersteuningsstructuur wordt hierdoor breder en

duurzamer, maar kent ook spanningen en uitdagingen. Zo is er soms sprake van een moeizame relatie tussen provinciale instellingen en koepels, en is de rol van lokale ondersteuners versnipperd en onduidelijk. Een eenduidiger profiel voor lokale ondersteuners kan helpen om hun bijdrage en de impact van amateurkunst beter zichtbaar en effectiever te maken. Lokale activiteiten in de pilots laten zien dat juist daar waardevolle inzichten ontstaan in werkzame elementen en rolverdelingen, wat pleit voor een sterkere inzet op casusgerichte en lokale benaderingen in een mogelijk volgend ontwikkeltraject.

Overkoepelende conclusies en aanbevelingen

Over alle pilots heen komt naar voren dat bottom-up werken een belangrijke succesfactor is en dat deze werkwijze ook richtinggevend zou moeten zijn bij de inrichting van een duurzame ondersteuningsstructuur. Amateurkunst floreert bovendien niet alleen in formele amateurkunstgroepen, maar ook in het informele circuit, wat vraagt om een open en laagdrempelige houding van ondersteuningsorganisaties. Daarnaast blijkt zichtbaarheid en strategische communicatie cruciaal voor de erkenning en versterking van amateurkunst op alle niveaus. Voor duurzame ontwikkeling is het verder noodzakelijk om structureel en langjarig te investeren en te voorkomen dat resultaten van pilots verloren gaan. Ook landelijke partijen als LKCA en FCP maken deel uit van de ondersteuningsstructuur en zouden in een vervolgtraject actiever betrokken kunnen zijn. Tot slot is er behoefte aan een gezamenlijke stip op de horizon met aandacht voor thema's die lokaal, provinciaal of disciplinegericht te groot zijn om afzonderlijk op te pakken.

Tot slot

Het NOA heeft gezorgd voor verbinding, reflectie, kennisdeling en verdere stappen richting een toekomstbestendig amateurkunstveld. De uitdaging ligt nu in verdieping, het aanpakken van complexe vraagstukken en het duurzaam inbedden van de geleerde lessen en successen. Dat vraagt om gezamenlijke inzet van lokale, provinciale en landelijke partijen, met meer ruimte voor bottom-up initiatieven, structurele middelen en een heldere gezamenlijke visie.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Samenvatting	3
Inhoudsopgave	5
Hoofdstuk 1. Inleiding en achtergrond	6
1.1. Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst	7
1.2. Doelen ontwikkeltraject en kernambities	7
1.3. Onderzoeksvragen	8
1.4. Aanpak	9
1.5. Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2. Wie doen er mee?	10
2.1. Disciplinegerichte ondersteuning	12
2.2. Inhoudelijke versterking	12
2.3. Buitenkring	13
Hoofdstuk 3. Inhoudelijke versterking amateurkunst	14
3.1. Inhoudelijke kernambitie 1	16
3.2. Inhoudelijke kernambitie 2	24
3.3. Inhoudelijke kernambitie 3	28
3.4. Inhoudelijke kernambitie 4	32
3.5. Inhoudelijke kernambitie 5	38
Hoofdstuk 4. Versterking ondersteuningsstructuur amateurkunst	41
4.1. Versterking ondersteuningsstructuur amateurkunst: wat we al weten	42
4.2. In hoeverre versterken de pilots de ondersteuningsstructuur?	43
4.3. Hoe versterken de pilots de ondersteuningsstructuur?	44
4.3.1. Koepelorganisaties en disciplinegerichte ondersteuning	44
4.3.2. Pilots over hun bijdrage aan de algehele ondersteuningsstructuur	47
4.3.3. Geleerde lessen bij het versterken van de ondersteuningsstructuur	51
4.3.4. Samenwerking en versterking ondersteuningsstructuur	54
Hoofdstuk 5. Ervaringen deelname ontwikkeltraject	60
Hoofdstuk 6. Conclusies, reflecties en aanbevelingen	64
6.1. Inhoudelijke versterking amateurkunst	65
6.2. Versterking disciplinegerichte ondersteuningsstructuur en algehele ondersteuningsstructuur	67
6.3. Overkoepelende en gedeelde conclusies en aanbevelingen	68
Bronnen	71
Over de auteurs	74
Bijlage A	76

Inleiding en achtergrond

Hoofdstuk 1

Hoofdstuk 1. Inleiding en achtergrond

1.1. Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst

In deze kennisrapportage wordt op hoofdlijnen de opgehaalde en gedeelde kennis en ervaringen beschreven gedurende het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst (NOA), in de periode maart 2024 tot en met mei 2025.

De subsidieregeling ‘Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst’ vanuit het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) (FCP 2025; Staatscourant, 2023) – die de basis vormt voor het hier beschreven ontwikkeltraject – vindt haar oorsprong in de ‘Meerjarenbrief 2023-2025: De Kracht van Creativiteit’ (november 2022) van toenmalig staatssecretaris voor cultuur Uslu. Daarin pleitte zij voor een structurele, samenhangende aanpak van de ondersteuning van amateurkunstgroepen: *“Ik investeer in de sectorontwikkeling en -vernieuwing van amateurkunst. Ruim zeven miljoen mensen doen aan amateurkunst. Tegelijk blijken voorzieningen voor amateurs kwetsbaar. Ik zet in op een Nationaal Akkoord Amateurkunst (werktitel) met afspraken tussen OCW, IPO en VNG over een structurele, samenhangende aanpak van de ondersteuning van amateurkunstgroepen.”*

Het doel van de regeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst is om te onderzoeken waar de sector vanaf 2025 naartoe moet gaan (FCP, 2025).

Namens het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft het Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) met het faciliteren en uitvoeren van het ontwikkeltraject ‘Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst’ (hierna te noemen: NOA) bijgedragen aan samenwerking, ontwikkeling en kennisdeling binnen de pilotregeling. Alle gehonoreerde projecten vanuit de regeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst hebben deelgenomen aan het NOA. Het doel van de onderzoeks- en kennisdelingsactiviteiten gedurende het ontwikkeltraject was om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendig amateurkunstveld, door de impact en de opbrengsten van de pilots zo groot mogelijk te laten zijn. Zowel door uitwisseling binnen de deelnemende projecten, als door het zichtbaar maken van de leeropbrengsten voor de sector. Daarnaast is gewerkt aan conclusies en aanbevelingen die input vormden voor het opstellen en uitvoeren van bijvoorbeeld de bestuurlijke afspraken cultuurbeoefening (Staatscourant, 2023; zie ook Notten & Nelemans, 2025).

1.2. Doelen ontwikkeltraject en kernambities

Een belangrijk uitgangspunt voor de regeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst is het rapport Revitalisering van de Amateurkunst (Van Vulpen, Boonekamp en Stallen, 2021), wat ondersteuning in alle regio’s en disciplines bepleit. In maart 2023 heeft de strategische werkgroep Revitalisering Amateurkunst, waarin 15 organisaties en professionals direct betrokken bij de amateurkunst deelnemen, tien kernambities geformuleerd voor de versterking van de amateurkunst en cultuurbeoefening (LKCA, 2023). Vijf van deze ambities richten zich inhoudelijk op cultuurbeoefening zelf en de verbinding met de samenleving. De overige vijf infrastructurele ambities

richten zich op de ondersteuningsstructuur; ze formuleren wat er volgens het werkveld nodig is om de inhoudelijke kernambities te realiseren. De kernambities zijn de basis voor de pilotregeling en daarmee ook voor het ontwikkeltraject.

De pilotregeling heeft twee onderdelen: het versterken van landelijke disciplinegerichte ondersteuning door amateurkunstkoepels en het op andere manieren inhoudelijk versterken van amateurkunstbeoefening door pilotprojecten die samenwerking en inhoudelijke ontwikkeling stimuleren. Vanuit de subsidieregeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst – en daarmee ook binnen het NOA - werken de gehonoreerde (inhoudelijke) pilots aan een of meer inhoudelijke kernambities (FCP, 2025).

De vijf inhoudelijke kernambities:

1. Iedereen in Nederland die dat wil doet aan cultuurbeoefening, individueel of in groepsverband. Het aanbod sluit aan op de vraag, (h)erkent en stimuleert talenten en is toegankelijk, inclusief en veilig.
2. Cultuurbeoefening in alle diversiteit is zichtbaar in en wordt gewaardeerd door de samenleving, zodat mensen gestimuleerd worden om deel te nemen.
3. Amateurkunstgroepen (cultuurbeoefening in groepsverband in alle vormen) zijn vitaal en toekomstbestendig. Ze sluiten aan bij nieuwe manieren van cultuurbeoefening en er zijn voldoende vrijwilligers.
4. Amateurkunstgroepen zijn zich bewust van hun waarde en rol in de samenleving en hebben de vaardigheden en tools om deze in te zetten. Er zijn zowel in de praktijk als beleidsmatig verbindingen tussen andere domeinen (zoals welzijn, zorg, sport) en amateurkunstgroepen.
5. Er zijn voldoende artistiek begeleiders/artistiek kader en kunstdocenten voor cultuurbeoefening en deze hebben een aantrekkelijke beroepspraktijk.

Goed om te weten:

De vijf infrastructurele kernambities maken geen expliciet onderdeel uit van dit onderzoek, maar komen bij het beantwoorden van de onderzoeksvragen wel aan de orde. Ze zijn daarom niet afzonderlijk opgenomen in deze kennisrapportage. Alle kernambities zijn te lezen in de *Actieagenda voor Amateurkunstondersteuning* (Roorda, 2024).

1.3. Onderzoeksvragen

Aan de basis van kennisvergaring en kennisdeling gestimuleerd door het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst liggen de volgende onderzoeksvragen:

Hoofdvraag 1: *In hoeverre en hoe dragen de pilots bij aan de inhoudelijke versterking van amateurkunstbeoefening en cultuureducatie buiten school?*

Deelvragen zijn:

1. Op welke van de vijf inhoudelijke kernambities richten de pilots zich?
2. Hoe dragen de pilots bij aan de inhoudelijke kernambities? (doelgroep, werkwijzen, activiteiten, e.d.)
3. Welke drempels en succesfactoren wordenesignaleerd bij deze inhoudelijke versterking?

Hoofdvraag 2: *In hoeverre en hoe dragen de pilots bij aan de toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld en/of de versterking van de landelijke discipline ondersteuning?*

Deelvragen zijn:

1. In hoeverre en hoe zet de pilot zich in op het versterken van de landelijke, provinciale en/of lokale ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld?
2. Richt de pilot zich op het versterken van specifieke kunstdiscipline(s) of vorm(en) van beoefening, of is de inzet meer discipline overstijgend? En zo ja, op welke manier?
3. Welke samenwerkingsverbanden worden in de pilot aangegaan, en hoe dragen die bij aan een duurzame versterking van de ondersteuningsstructuur?
4. Wat is de rol van de amateurkunstkoepel en andere organisaties bij het versterken van de ondersteuningsstructuur, en welke acties worden ondernomen?

1.4. Aanpak

Een overzicht van de activiteiten, werkwijzen en tijdlijn vanuit het ontwikkeltraject is beschreven in de tussenrapportage (Notten & Nelemans, 2025). In het voorjaar van 2025 hebben aanvullend nog twee activiteiten plaatsgevonden gericht op het ophalen van kennis: een korte (online) schriftelijke vragenlijst (tussenevaluatie 2025) en semigestructureerde dubbel- en groepsinterviews met alle pilots. Daarnaast zijn er drie online themabijeenkomsten geweest om kennis te delen.

Soms is bij de activiteiten de focus geweest op het ophalen van kennis, in andere gevallen meer op het delen van kennis. Maar ongeacht de insteek van de activiteiten in het ontwikkeltraject hebben beiden – ophalen *en* delen van kennis – in alle activiteiten plaatsgevonden.

De kwaliteit en kwantiteit van de informatie vanuit de (online) schriftelijke vragenlijsten was wisselend; functie, achtergrond en het takenpakket van betrokken projectleiders speelden hierbij een rol. De informatie uit de interviews is daarom veelal leidend geweest in deze kennisrapportage.

In deze kennisrapportage wordt aangesloten bij en voortgebouwd op de eerder gepubliceerde tussenrapportage; de focus ligt op goede voorbeelden en geleerde lessen die voort zijn gekomen uit het gehele ontwikkeltraject.

De beide rapportages (kennis- en tussenrapportage) geven samen inzicht in de gedeelde ervaringen, successen, uitdagingen en geleerde lessen gedurende het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst.

Voor de impact die de pilots hebben gemaakt in de amateurkunstsector en in verbinding met andere domeinen zoals onderwijs, welzijn e.d. kunt u contact opnemen met de penvoerders van de betreffende pilots (zie bijlage A).

1.5. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de deelnemers aan het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst beschreven. Hoofdstuk 3 gaat in op de eerste onderzoeksvraag en beschrijft in hoeverre en hoe de deelnemende pilots bijdragen aan de inhoudelijke versterking van de amateurkunst. Hoofdstuk 4 geeft een beeld van de bijdrage aan de versterking van de ondersteuningsstructuur in het amateurkunstveld door de projecten. De ervaringen van de deelnemers aan het NOA wordt beschreven in hoofdstuk 5 en in het hoofdstuk 6 staan overkoepelende conclusies, reflecties en aanbevelingen beschreven.

Wie doen er mee?

Hoofdstuk 2

Hoofdstuk 2. Wie doen er mee?

In totaal zijn er 20 gehonoreerde projecten (i.e. pilots) die hebben deelgenomen aan het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst.

De subsidieregeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst waarbij door de pilots financiering is aangevraagd bestaat uit twee onderdelen: disciplinegerichte ondersteuning en inhoudelijke versterking. In het ontwikkeltraject zijn er negen pilots die zich richten op disciplinegerichte ondersteuning direct vanuit koepelorganisaties en 11 pilots die zich richten op de inhoudelijke versterking van de amateurkunst.

Meer informatie over het ontwikkeltraject, de partners en ingediende projectplannen is te vinden in het online Kennisdossier Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst (LKCA, 2025) en bijlage A.

2.1. Disciplinegerichte ondersteuning

Een deel van de regeling is gericht op amateurkunstkoepels, met als doel het versterken van disciplinegerichte ondersteuning, door bij te dragen aan:

- de toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur voor de amateurkunsten
- versterking van de landelijke ondersteuning van disciplines.

Subsidie voor dit onderdeel van de regeling kon worden aangevraagd door de volgende amateurkunstkoepels: Danslink, Landelijke Organisatie Studenten Theaterverenigingen (LOST), Visie AmateurTheater (VAT), Circuspunt, Federatie van Folkloristische Groepen in Nederland (FFGN), Koninklijke Nederlandse Muziek Organisatie (KNMO), Stichting Textiel Informatie en Documentatie Centrum (STIDOC), Fotobond, Koornetwerk Nederland, Nederlandse Organisatie van Audiovisuele Amateurs (NOVA).

Amateurkunstkoepels konden ook gezamenlijk een aanvraag doen. LOST en VAT hebben samen een aanvraag ingediend. De koepels hebben een plan ingediend waarop ze ingaan wat de koepel voor het amateurkunstveld wil realiseren en hoe ze een impuls geven aan visieontwikkeling op de landelijke sector/disciplineontwikkeling vanaf 2025.

2.2. Inhoudelijke versterking

Het tweede deel van de regeling is voor culturele instellingen in samenwerking met minimaal één koepel / gemeentelijke of provinciale ondersteuningsinstelling / amateurkunstgroep en gericht op inhoudelijke versterking van amateurkunstbeoefening en cultuureducatie buiten school, door bij te dragen aan:

- de inhoudelijke versterking van amateurkunstbeoefening en cultuureducatie buiten school
- de toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur.

De pilots gericht op inhoudelijke versterking onderschrijven één of meerdere van de vijf inhoudelijke kernambities.

In totaal zijn er 11 gehonoreerde pilots die zich richten op inhoudelijke versterking:

Organisatie	Kernambitie	Provincie
Rijnbrink	1, 2 en 3	Overijssel
Westland Cultuurweb	1, 3 en 4	Zuid-Holland
Cultuur Oost	1, 2, 3, 4 en 5	Gelderland
Kunstgebouw	1, 2, 3, 4 en 5	Zuid-Holland
Visie AmateurTheater	3 en 5	Limburg, Friesland
Cultuurkwadraat	1 en 4	Zeeland
KNMO	1, 2, 3, 4 en 5	Drenthe, Utrecht en Zuid-Holland
Keunstwurk	1, 2, 3, 4 en 5	Friesland
Vrijdag	1, 2 en 3	Groningen en Zeeland
Koornetwerk Nederland	1, 2, 4 en 5	Alle provincies
Plein C	3 en 4	Noord-Holland

De meeste pilots gericht op inhoudelijke versterking beschrijven expliciet dat zij meerdere kernambities ondersteunen (gemiddeld drie). Van de 11 pilots gericht op inhoudelijke versterking richten zich negen pilots op ambitie 1 en 3, acht pilots op ambitie 4, zeven pilots op ambitie 2 en zes pilots zijn gericht op ambitie 5.

Hierbij is het belangrijk op te merken dat de regeling gericht is op amateurkunstgroepen; dit zijn in de pilots overwegend geregistreerde amateurkunstverenigingen geweest. De focus op amateurkunstgroepen betekent ook dat er in het ontwikkeltraject geen expliciete aandacht is voor de individuele amateurkunstbeoefenaar.

2.3. Buitenkring

Vanwege het bereiken van het subsidieplafond en de selectiecriteria voor honorering zijn niet alle ingediende aanvragen voor de regeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst gehonoreerd. Echter, voor het bijdragen aan een toekomstbestendige amateurkunstsector zijn in principe alle ondersteunende instellingen en organisaties actief in het amateurkunstveld van belang. Vanuit dit perspectief zijn voor de livedagen en online themabijeenkomsten gedurende het ontwikkeltraject ook de provinciale instellingen uitgenodigd waarvan de ingediende aanvragen niet beoordeeld zijn vanwege het bereiken van het subsidieplafond. We duiden hen in deze rapportage als 'de buitenkring'.

Inhoudelijke versterking amateurkunst

Hoofdstuk 3

Hoofdstuk 3. Inhoudelijke versterking amateurkunst

In dit hoofdstuk staat de eerste onderzoeksvraag centraal en beschrijven we in hoeverre en hoe de pilots in het NOA bijdragen aan de inhoudelijke versterking van de amateurkunst.

In de regeling en daarmee gedurende het gehele ontwikkeltraject, hebben de vijf eerder beschreven inhoudelijke kernambities een centrale plek. De kernambities hebben als doel bij te dragen aan een toekomstbestendig amateurkunstveld. Het nastreven van en uitvoering geven aan deze kernambities is daarmee in feite de primaire gemeenschappelijke opgave van de betrokken pilots.

Echter, zoals gedurende het ontwikkeltraject als snel bleek, zijn de beschreven kernambities (te) veelomvattend: iedere kernambitie beschrijft weer meerdere subambities en laten daarmee ook ruimte voor verschil in interpretatie en keuzes. Dit had ook als gevolg dat de kernambities moeizaam beklifden bij de deelnemende pilots, zoals een projectleider beschrijft: *“Dat heeft volgens mij bijna iedereen in het hele traject; ik heb iedere keer dat wij het ergens over hadden moeten opzoeken welke kernambities wat waren. Ik wist op een gegeven moment niet meer welke ik had onderschreven. Ik was het wel aan het doen zeg maar, het klopt nog steeds in het project, maar ik vond die kernambities zo vaag geformuleerd dat er gewoon niks bleef hangen. Omdat het zo'n brede algemene beschrijving is, zodat er ook zoveel mogelijk mensen iets mee kunnen, dat snap ik ook wel, is het ook nikszzeggend geworden wat mij betreft.”*

Een andere gedeelde ervaring is dat de regeling sterk gericht is op de formele amateurkunstgroepen, wat vaak neerkomt op de traditionele amateurkunstverenigingen. Dit geeft een beperkt beeld van het amateurkunstveld: *“Binnen ondersteuningsorganisaties voor amateurkunst is het altijd heel erg gefocust geweest op de formele kunstbeoefening, je ziet dat eigenlijk ook weer in deze kernambities, door het woord ‘amateurkunstgroepen’. Je kunt er bijna verenigingen neerzetten. Terwijl de wereld natuurlijk gigantisch snel aan het veranderen is en informele kunstbeoefening alleen maar groter wordt,”* aldus een projectleider.

De meeste deelnemende pilots formuleerden in hun oorspronkelijke projectplan meerdere doelen en beoogde resultaten waarmee de pilot specifiek invulling zou geven aan de onderschreven kernambities. Om deze doelen en resultaten te behalen zijn er bepaalde prestaties geleverd: de concrete activiteiten die vanuit de pilot uitgevoerd zijn. In de tussenrapportage (Notten & Nelemans, 2025) wordt voor de inhoudelijke kernambities inzicht gegeven in de diverse activiteiten, bijbehorende successen en uitdagingen, en hoe deze in de loop van het ontwikkeltraject meer en soms ook een aangepaste vorm kregen.

In dit hoofdstuk wordt per inhoudelijke kernambitie met een aantal projectleiders ingegaan op hoe men de betreffende kernambitie heeft vertaald in de eigen pilot, worden er concrete voorbeelden beschreven en wordt er gedeeld welke geleerde lessen men heeft opgedaan rondom de specifieke kernambitie.

Belangrijk bij het interpreteren van de ervaringen, resultaten en beschrijvingen is het feit dat de gesproken projectleiders sterk verschillen in hun professionele achtergrond en professionele ervaring met het amateurkunstveld. Sommige projectleiders zijn al jarenlang professioneel actief in de

cultuursector en het amateurkunstveld, sommigen pas recent of enkel voor de pilot waarvoor zij als projectleider zijn aangesteld. Sommige projectleiders zijn als uitvoerend professional werkzaam, terwijl anderen een meer beleidsmatige of strategische functie hebben. Dit geeft een brede inkijk in de opgedane ervaringen binnen het ontwikkeltraject, maar maakt het soms ook lastig om eenduidige conclusies te trekken vanwege de diversiteit in zowel beleving als interpretatie van de inhoudelijke kernambities.

3.1. Inhoudelijke kernambitie 1

Iedereen in Nederland die dat wil doet aan cultuurbeoefening, individueel of in groepsverband. Het aanbod sluit aan op de vraag, (h)erkent en stimuleert talenten en is toegankelijk, inclusief en veilig.

De pilotprojecten van Cultuurkwadraat, KNMO en Vrijdag hebben gemeen dat zij in hun projectplannen kernambitie 1 als leidend beschrijven. De betrokken projectleiders zijn in een verdiepend groepsinterview gevraagd naar hun interpretatie van kernambitie 1, een concreet voorbeeld en geleerde lessen in relatie tot deze kernambitie.

*In Zeeland wordt er met 'Generatie Cultuurhuis – Cultuur Hub Zeeland' door Cultuurkwadraat een netwerk geïnitieerd waar mensen in Zeeland samen cultuur kunnen maken en beleven. Cultuur Hub Zeeland bestaat uit 6 hubs waar in totaal 60 activiteiten worden georganiseerd. In iedere deelnemende gemeente wordt één hub opgestart, waar mensen uit verschillende generaties en lagen van de bevolking naar toe kunnen komen om aan cultuurbeoefening te doen. De culturele hubs worden gerealiseerd in bestaande ruimtes op Walcheren en in Zeeuws-Vlaanderen, bijvoorbeeld in ruimten van maatschappelijke instellingen, dorpshuizen, scholen of een verzorgingstehuis. Voor deze pilot neemt **Anne-Marijn Burgers** als projectleider deel aan het gesprek.*

*Het doel van de pilot 'Diversiteit in Harmonie' van de KNMO is om de amateurmuziekkunstsector toekomstbestendiger te maken door meer inclusief te werken. Er zijn daarvoor twee plannen ontwikkeld. In het eerste plan wordt in Emmen gewerkt met nieuwe Nederlanders (volwassenen en kinderen). De doelgroep van het tweede plan betreft kinderen met speciale behoeftes in drie gemeenten: Wateringen, Arnhem, Emmeloord. **Simon Henk Luimstra** praat als projectleider van Diversiteit in Harmonie mee en deelt zijn bevindingen.*

*Vanuit Vrijdag schuift projectleider **Martin Groen** aan. Met de pilot 'Een online platform voor cultuurparticipatie' onderzoekt Vrijdag de betekenis van een online community voor cultuurparticipatie en ontwikkelt ze een mogelijk plan van uitvoer daarvoor. Het project is verdeeld in twee fases. Fase 1 draait om het onderzoeken van de behoefte aan die online community en het opstellen van een programma van eisen. Vervolgens wordt in fase 2 een plan van aanpak gerealiseerd. Met dit project wil de organisatie toewerken naar algehele versterking van cultuurparticipatie.*

Kun je een concreet voorbeeld noemen hoe jouw pilot bijdraagt aan kernambitie 1?

Vanuit de KNMO zijn er twee subpilots die als voorbeeld genoemd worden. De eerste subpilot is het orkest met nieuwe Nederlanders dat inmiddels is afgerond. De tweede subpilot is het project waarin de samenwerking met het speciaal onderwijs centraal staat, zoals de projectleider vertelt: *“We hebben echt kinderen met behoorlijke lichamelijke en gedragsproblematiek die wij introduceren in de wereld van muziek en theater.”*

Vrijdag onderzoekt of en hoe een landelijk platform voor cultuurparticipatie er uit zou kunnen zien en heeft daarbij aandacht voor een brede doelgroep: *“Als je een platform op zou zetten ten behoeve van cultuurparticipatie, hoe bereik je dan ook de mensen voor wie dat wat verder afstaat? [...] Dat we ook gesprekken hebben met in de breedste zin de potentiële eindgebruikers.”*

De projectleider van Cultuurkwadraat licht toe dat zij aan deze kernambitie bijdragen door gratis aanbod te organiseren, om cultuurparticipatie zo laagdrempelig mogelijk te maken, en met veel variatie in discipline: *“Dus wij proberen zoveel mogelijk van alles te doen, voor zoveel mogelijk mensen bereikbaar. We zijn ook op locatie gegaan, bijvoorbeeld een keramiekworkshop in een verzorgingstehuis, waarbij drie generaties aan tafel zaten om te keramieken.”* Deelnemers zijn zowel mensen die nog nooit iets gedaan hebben met kunst en cultuur, als ervaren amateurkunstbeoefenaars.

Kernambitie 1 gaat onder andere over ‘toegankelijk en inclusief’? Wat is dat eigenlijk en is dat hetzelfde?

Volgens alle drie de projectleiders spelen toegankelijkheid en inclusiviteit een rol in hun pilots, maar zijn het wel twee verschillende zaken. Voor alle drie geldt: toegankelijk gaat om drempels wegnemen. Inclusief zijn gaat om bepaalde groepen expliciet betrekken.

Zo gaat het bijvoorbeeld binnen de pilot van de KNMO met nieuwe Nederlanders vooral om het toegankelijk maken van je vereniging voor een andere doelgroep, terwijl het project gericht op kinderen met speciale behoeften meer gaat over het organiseren van amateurkunst voor een vaak buitengesloten groep. Zoals de projectleider van Cultuurkwadraat vertelt: *“Ik vind ‘toegankelijk’, dan doe je je best om drempels weg te halen van het aanbod wat je al hebt, ‘inclusief’ dan doe je je best om mensen te bereiken om ze uit te nodigen voor jouw activiteit. Dus enerzijds probeer je zelf alles gemakkelijk te maken, anderzijds ga je de boodschap uitdragen en ga je actief zoeken.”*

De projectleider van Vrijdag geeft aan dat het in hun project ook niet hetzelfde is: *“Hoe kun je een platform nou zo toegankelijk mogelijk maken, ook mensen die bijvoorbeeld laaggeletterd zijn. En inclusief zie ik meer als het uitsluiten van niks zeg maar”.*

De projectleider vanuit de KNMO geeft een voorbeeld van theaters waar te weinig rolstoelplekken zijn. Dan is het theater wel toegankelijk, maar niet voor iedereen. Hij merkt ook dat beleidsmakers het vaak over ‘iedereen’ hebben, maar dat dit niet altijd het geval is: *“Als je dan doorvraagt: ‘Praat je ook over degene met serieuze gedragsproblematiek?’ ‘Nee, die nou net niet, want we hebben de begeleiding daar niet voor.’”* In de praktijk blijkt dat de term ‘iedereen’ dus niet altijd inclusief is: *“Heel vaak worden er toch doelgroepen gemist.”*

Kernambitie 1 gaat ook over veiligheid. Wanneer is cultuurbeoefening ‘veilig’? En doe je daar iets mee?

De projectleiders geven aan dat het thema veiligheid onderbelicht is in hun pilots; er is nog weinig over nagedacht of actie op ondernomen. Zij zien veiligheid – zowel sociaal als fysiek - wel als een belangrijk thema dat meer aandacht nodig heeft in de verdere ontwikkeling van hun pilots en de amateurkunst in het geheel: *“Het is wel een heel relevant thema om wanneer je programmering gaat maken dat degene die je uitnodigt altijd veilig is ongeacht bijvoorbeeld seksuele voorkeur, religie, keuzes, etcetera. Dat iedereen aanwezig mag zijn zoals die is en dat jij daar ook bewust ruimte voor maakt.”* Een van de projectleiders geeft aan dat een verklaring omtrent gedrag (VOG) van betrokken professionals, zoals een dirigent of dansdocent, ook een middel kan zijn om veiligheid te garanderen, maar dit is nog niet bewust ingezet.

Talentontwikkeling staat ook beschreven in de kernambitie 1; zijn jullie daar mee bezig geweest?

Twee van de geïnterviewde projectleiders geven expliciet aan dat talentontwikkeling aan bod komt binnen hun pilot. Zo staat binnen het project van de KNMO rondom Nieuwe Nederlanders de individuele ontwikkeling centraal; *“talenten stimuleren en ontwikkelen is daar wel gebeurd.”* Bij het project rondom het speciaal onderwijs is het meer in groepsverband gestimuleerd en individuele talenten kunnen dan naar voren komen. *“Maar het is niet zo dat na tien keer oefenen een bepaald talent iets beter is geworden,”* vertelt de projectleider. Talentontwikkeling was ook geen voorwaarde. Zoals de projectleider van Vrijdag onderschrijft: *“Het [de focus] ligt ook echt op participeren en niet op zo goed mogelijk worden.”*

Bij Cultuurkwadraat is men er gaandeweg het project achter gekomen dat er een vraag was op het gebied van talentontwikkeling. Een muziekschool was zijn subsidie verloren en er dreigde een kloof te ontstaan tussen beginnende muzikanten en de bestaande harmonieën en orkesten. Nu gaat Cultuurkwadraat een buddysysteem ondersteunen, *“waarbij bestaande muzikanten de nieuwe muzikanten helpen om zichzelf naar een niveau te tillen zodat ze mee kunnen doen in de hofabra”*, licht de projectleider toe. Deelnemers kunnen les krijgen vanuit het buddysysteem om bijvoorbeeld naar een Nieuw Talent Orkest, waar volwassenen zonder muzikale ervaring samen een instrument leren bespelen, of naar een reguliere harmonie door te stromen.

Wat is voor de projectleiders de belangrijkste of meest relevante geleerde les met betrekking tot ambitie 1?

= gaan waar de energie is, waar mensen en groepen al in beweging zijn

De projectleider van Cultuurkwadraat vertelt dat het positief heeft uitgepakt vooral te investeren in mensen en groepen die al in beweging zijn: *“Ga daar waar de energie is. Er is superveel energie op het gebied van amateurkunst, ook al lijkt het helemaal niet zichtbaar.”* Hierdoor heeft men vanuit Cultuurkwadraat maar weinig hoeven opgooien om mensen enthousiast te krijgen. Daar waar de energie er al was, dus waar echt bottom-up is gewerkt, is het hard gegaan en zijn er veel mensen bereikt. Daar is reuring ontstaan. Zoals de projectleider vertelt: *“Waar wij dachten dat niks was en*

waar we dus top-down iets wilden gaan neerzetten, was het er wel en moesten we alleen even beter kijken en iets harder rondvragen, en dan werd het zichtbaar.”

Een dergelijk bottom-up benadering heeft ook geholpen om gemeenten te betrekken waar nog weinig interesse was voor samenwerking en ondersteuning van het amateurkunstveld. Zoals de projectleider vertelt: *“En toen zijn we dus op verenigingsniveau en niet op gemeenteniveau verder gegaan”*. Door enthousiaste amateurkunstverenigingen te benaderen is er een sneeuwbal effect ontstaan; deze verenigingen zijn weer grotere verenigingen gaan benaderen en de verenigingen hebben uiteindelijk succesvol een beroep gedaan op de betreffende gemeente.

= top-down een amateurkunstplatform inrichten werkt niet, een community moet ontstaan

Vrijdag geeft aan dat ook zij in eerste instantie te veel top-down hebben gedacht; in hun project kwam naar voren dat je geen community kan forceren. De geleerde les is dat je geen online platform kan oprichten en daarmee automatisch een community daaraan kan verbinden. Zoiets moet ontstaan. Dat heeft de organisatie aan het denken gezet. Verder is men anders gaan kijken naar de eventuele gebruikers van het beoogde platform: het zijn niet alleen individuen die aan cultuurbeoefening willen doen, maar het zijn ook groepen die iets willen.

= toegankelijk en inclusief zijn is tijdrovend en je hebt mensen nodig die erin geloven

Binnen de pilot van de KNMO heeft men geleerd dat tot het moment leerlingen in het speciaal onderwijs en nieuwe Nederlanders daadwerkelijk mee kunnen doen, het veel tijd en begeleiding kost. Zoals de projectleider vertelt: *“Maatwerk is tijdrovend. En niet alleen tijdrovend, maar je hebt dus ook heel veel mensen nodig die daarin willen geloven en dat kan ontstaan, want er zit ook wel een knuffelfactor en dat soort dingen, maar het moet wel geregeld worden. Afwijken van de bulk kost echt heel veel meer inzet en tijd.”*

= iedereen mee laten doen vraagt een lerende houding van artistiek professionals

Niet alleen vraagt maatwerk van de begeleiders veel tijd, het vergt ook van begeleiders om open te staan voor een aanpak anders dan hun gebruikelijke werkwijze en het ontwikkelen van de benodigde vaardigheden hiervoor. Het gaat dan bijvoorbeeld over een dirigent die werkt met een orkest met nieuwe Nederlanders: *“Interessant was; er waren ook Nederlanders bij die geen Engels konden. Dus alleen Engels was niet voldoende, je moest in het Engels en het Nederlands. En zo'n standaard waar je muziek op zet, wat is daar de Engelse term voor? Hele praktische dingen, en als je dus een dirigent hebt die daar denkt van 'laat maar' dan gebeurt het dus niet. Je moet samen dat diepe en het onzekere in durven.”*

Thema Kennisdeling: Informele groepen

Binnen het ontwikkeltraject hebben de pilots met elkaar uitgewisseld over het bereiken en ondersteunen van de informele amateurkunst. Dit is een uitgelicht thema wat geen aparte kernambitie is, maar waar gedurende het ontwikkeltraject veel aandacht naar uit ging. Dit thema is aan de orde geweest in diverse interviews en gesprekken en tijdens de live-dag in juni 2024.

Het belang

Informele groepen zijn een divers en groot onderdeel van de Nederlandse amateurkunstsector. Ze zijn van groot belang voor sociale verbinding en persoonlijke ontwikkeling, maar blijven voor ondersteunende partijen vaak lastig te bereiken. Deze groep amateurkunstenaars heeft nog niet dezelfde toegang tot netwerken, kennis en financiën als formele verenigingen, stichtingen en culturele instellingen. In onderzoeken wordt ook niet altijd het perspectief van de informele groepen meegenomen aangezien ze vaak niet via traditionele vragenlijsten of vindplekken, zoals de Kamer van Koophandel, te vinden en te bevragen zijn. Daarnaast is de diversiteit onder de groepen zo groot, dat je niet kan spreken over 'de informele groep'.

Uit de Monitor Amateurkunst 2023 (Neele, 2023) blijkt dat informele groepen ongeveer een kwart vormen van de amateurkunstbeoefening. Uit de gesprekken met de pilots en eerdere onderzoeken blijkt dat dat voor iedere kunstdiscipline net wat anders ligt. Zo geeft de publicatie '*Onzichtbaar Zingen, een kwalitatief onderzoek naar informele zanggroepen*' (Wester, Van Treeck & Fortuin, 2022) aan dat inmiddels de helft van alle zanggroepen en zanggroepen in Nederland informeel georganiseerd is.

Van belang is op te merken dat het onderscheid tussen amateurkunstverenigingen en informele amateurkunstgroepen genuanceerd ligt; er zijn ook veel amateurkunstenaars uit verenigingen die op projectbasis deelnemen aan initiatieven met andere amateurkunstenaars en dus tijdelijk onderdeel kunnen zijn van een informele groep. Er is ook sprake van overlap: leden van verenigingen beoefenen ook kunst in informele groepen.

Grootste knelpunt voor ondersteunende organisaties

Het grootste knelpunt voor ondersteunende organisaties is het in beeld krijgen van deze informele amateurkunstgroepen. Ze worden vaak omschreven als een 'witte vlek' door de formele instellingen: ondersteunende instellingen zitten niet vanzelfsprekend in dezelfde netwerken als deze groepen en missen daardoor direct contact. Informele netwerken zijn vaak niet geregistreerd bij de Kamer van Koophandel, hebben geen formele vertegenwoordiging en communiceren vooral via persoonlijke connecties of digitale platforms zoals WhatsApp, Facebook of Discord. Dit betekent dat ondersteunende instellingen op andere manieren moeten uitreiken naar deze groepen, zoals buiten

kantoortijden en via persoonlijk contact, dan zij meestal gewend zijn.

Wijkgericht werken

In de sessie die Bouchra Dibi tijdens de live-dag van juni 2024 binnen het ontwikkeltraject gaf, liet ze zien dat het bereiken van informele groepen vraagt om een wijkgerichte of zelfs buurtgerichte aanpak. Bouchra Dibi is werkzaam in het sociaal domein en zet zich met name in voor meer kansengelijkheid in (kracht)wijken. Volgens haar is verbinding in de wijk belangrijk omdat mensen elkaar daar op een laagdrempelige manier ontmoeten en samenwerken.

Tijdens de live-dag werden er door haar en de deelnemers aan het ontwikkeltraject een aantal tips gedeeld om als ondersteuner de informele groepen te bereiken (zie tussenrapportage; Notten & Nelemans, 2025):

1. *Om succesvol aan de slag te gaan in een wijk, is het belangrijk om eerst een grondige analyse te maken zodat je precies weet wat er speelt. Op basis van deze inzichten kan er gericht budget gereserveerd worden om de juiste acties te ondernemen.*
2. *Het is van belang om aan te sluiten bij informele netwerken en bestaande ecosystemen in de wijk. Maak daarbij gebruik van sleutelfiguren en professionals die al toegang hebben tot de wijk en de bewoners goed kennen.*
3. *Zoek actief contact, luister goed naar wat er leeft en zorg ervoor dat je zowel informatie ophaalt als brengt. Investeer in het opbouwen van een duurzame relatie met verschillende groepen in de wijk, zodat de samenwerking structureel wordt en borging op de lange termijn gegarandeerd is. Zorg er bovendien voor dat je een vast gezicht in de wijk wordt, zodat mensen je leren kennen en vertrouwen.*
4. *De informatie die je wilt delen, of de vragen die je wilt stellen, maak je op een leuke en aantrekkelijke manier zichtbaar, zodat deze echt opvalt en mensen uitnodigt om mee te doen.*
5. *Doe het altijd samen. Alleen door samen te werken met bewoners en partners kom je tot blijvende en succesvolle resultaten.*

Op provinciaal of landelijk beleidsniveau, het niveau waarop de meeste projectleiders werken, is de aanpak meestal niet wijkgericht. Provinciale organisaties stimuleren gemeenten en lokale ondersteuners om het contact met informele groepen te zoeken. Zij zijn afhankelijk van lokale partners en investeren steeds vaker in een duurzame ondersteuningsstructuur door contact te onderhouden met lokale ondersteuners, sleutelfiguren en cultuurmakelaars.

Inhoudelijke uitdagingen en oplossingsrichtingen

Tijdens de live-dag van 24 juni 2024 kwam naar voren dat volgens de betrokken projectleiders vanuit formele instellingen informele groepen vaak tegen grenzen aanlopen, zoals het niet kunnen aanvragen van subsidies omdat deze niet naar een particulier adres kunnen worden overgemaakt. Een mogelijke oplossing die toen is besproken is het beschikbaar stellen van een flexibel 'rommeltgeld'-budget, waarmee snel en laagdrempelig ondersteuning kan worden geboden.

Een volgende uitdaging volgens de deelnemers in het ontwikkeltraject is dat veel informele groepen niet weten waar ze terecht kunnen voor ondersteuning, subsidies of praktische hulp. Of dat informele groepen geen behoefte hebben aan ondersteuning. Een oplossing die is aangedragen is om als ondersteuner gezamenlijke projecten te ontwikkelen. Denk daarbij exposities, festivals of workshops, waar formele en informele groepen hun krachten bundelen. Hierbij is het belangrijk dat informele groepen vanaf het begin betrokken zijn bij de opzet en uitvoering, zodat hun ideeën en wensen daadwerkelijk worden meegenomen.

Voorbeelden

Binnen de pilots is aandacht geweest voor het betrekken van informele groepen. Hieronder staan drie voorbeelden beschreven.

Talent Boost van Plein C

De pilot Talent Boost richtte zich op het helpen van amateurkunstgroepen om toekomstbestendiger te worden. Dat deed Plein C door nieuwe samenwerkingen tussen amateurkunstgroepen, culturele- en welzijnsorganisaties, scholen en professionele makers te initiëren. Tegelijkertijd onderzocht Plein C hoe amateurkunstgroepen beter konden aansluiten bij de leefwereld van jongeren, en hoe zij makkelijker verbinding konden maken met informele netwerken in de wijk.

KennisHub van Westland Cultuurweb

In de KennisHub van Westland Cultuurweb is de doelgroep zowel informele groepen als verenigingsverbanden. Door de pilot heeft de organisatie bijgedragen aan de kennis van amateurkunstgroepen en individuele beoefenaars, die zij nodig hebben om vitaal en toekomstbestendig te zijn. Workshops en onderwerpen als in fondsenwerving, marketing, visievorming en ledenbinding hebben amateurkunstgroepen geholpen om zich financieel en organisatorisch sterker te positioneren. Hoewel het volgens de projectleider nog een uitdaging is om de informele groepen en individuele beoefenaars te bereiken, ziet ze het volgende resultaat. De projectleider beschrijft in de tussenevaluatie van voorjaar 2025: *“Doordat we ontwikkelingen monitoren en kennis en kunde aanbieden bij onderwerpen passend bij nieuwe manieren van cultuurbeoefening, helpen we het veld hierbij aan te sluiten met hun inhoud en organisatie. [...] Ook het vergroten van het netwerk van groepen en beoefenaars draagt bij aan hun vitaliteit en toekomstbestendigheid. Ook dit brengen we teweeg met het programma.”*

Online challenges van STIDOC

De koepel voor textiel en textielkunst STIDOC geeft aangesloten verenigingen kennis over onder andere het opzetten van online challenges. Dit zijn opdrachten die via sociale media met individuele en informeel georganiseerde textielamateurkunstenaars worden gedeeld. Door de challenges wordt er een breder publiek getrokken dan alleen de eigen achterban.

De projectleider vertelt in een interview van mei 2025:

“Ze [de verenigingen] zijn allemaal challenges aan het organiseren en de een van zeven dagen achter elkaar en de ander elke maand. Maar het sluit dus echt heel erg aan bij de leefwereld en dan plus, want je bereikt wel echt weer nieuwe mensen. Dus het wordt ook toegankelijker. Al die activiteiten die STIDOC organiseert of de verenigingen die eronder hangen organiseren, die worden ook toegankelijker. Omdat er dus meer mensen, ja die vinden het dus. Ze kunnen daar ook dan op die manier aan meedoen.”

3.2. Inhoudelijke kernambitie 2

Cultuurbeoefening in alle diversiteit is zichtbaar in en wordt gewaardeerd door de samenleving, zodat mensen gestimuleerd worden om deel te nemen.

De op inhoudelijke versterking gerichte pilotprojecten van Rijnbrink en Koornetwerk Nederland hebben gemeen dat zij in hun projectplannen kernambitie 2 als leidend beschrijven. De betrokken projectleiders zijn in een verdiepend dubbelinterview gevraagd naar hun interpretatie van kernambitie 2, naar een concreet voorbeeld en hun geleerde lessen in relatie tot deze kernambitie.

*Het doel van de pilot 'Zichtbaar Verbinden en Versterken' van Rijnbrink is het Overijsselse cultuurdomein te versterken en verbinden in toegankelijkheid, de zichtbaarheid van amateurkunst te vergroten en de ondersteuningsstructuur voor cultuurmakelaars te versterken. Rijnbrink wil dit doel bereiken door: 'Grensverleggend Besturen' (1) dat zich richt op thema's van vitaliteit en weerbaarheid in de sector, benaderd door samenwerking tussen besturen. 'De Tent moet Vol' (2), concentrerend op het vergroten van de zichtbaarheid van amateurkunst voor een breed publiek. 'Vaste Grond' (3) is bedoeld ter bevordering van culturele verbinding en deelname in de community. Parallel loopt een traject om een cultuurmakelaar in iedere gemeente te plaatsen of aldaar te versterken. Voor deze pilot neemt **Jelle Verschuur** als projectleider deel aan het gesprek.*

*Koornetwerk Nederland verzamelt met de pilot 'De Jeugd Floreert in Samen Zingen' kennis en expertise om tot een succesvolle versterking van de samen zingende jeugd te kunnen komen. Om dit doel te bereiken zet de organisatie in op het vergroten van het aantal buitenschoolse activiteiten voor het beoefenen van muziek en met name zang. Concreet worden hierbij zanggroepen opgericht. Ook zoekt Koornetwerk Nederland versterking van de sector door het opzetten van een landelijk netwerk van professionals. Het project bestaat uit repetities van korenorganisaties door heel Nederland die toewerken naar 10 presentaties met publiek. Met het organiseren van vier bijeenkomsten wordt het netwerk gestimuleerd. Het project eindigt met een presentatie en de lancering van een netwerk rondom kinder- en jeugdkoorzang. Projectleider **Claudia Franzen** deelt haar ervaringen en bevindingen vanuit deze pilot.*

Kun je een concreet voorbeeld noemen hoe jouw pilot bijdraagt aan de kernambitie 2?

Vanuit de pilot van Koornetwerk Nederland zijn twee onderdelen gericht op het zingen naar het kind brengen. Dit gebeurt op school of aansluitend op school en in de wijk waar het kind woont. In Tilburg zijn er drie wijkkoren gestart en daarnaast zijn er kangaroekoren gestart. Dit zijn kinderkoren die bij een koor voor volwassenen horen. Dus het is echt de bedoeling om zingen dichtbij het kind te brengen: *"Zo dicht mogelijk bij het kind,"* vertelt de projectleider. Op deze manier wordt zingen zichtbaar en kan het deelname stimuleren. Koornetwerk onderzoekt of hun aanpak dichtbij genoeg is. Rijnbrink werkt aan kernambitie 2 met concrete subpilots: één daarvan is het tv-programma op RTV Oost: 'Amateurs'. Dit programma laat zien hoe een amateurkunstgroep samenwerkt met een bepaalde groep in het sociaal domein. Dat kan bijvoorbeeld een volksdansgroep zijn die samenwerkt met een

groep mensen met Parkinson of een koor samen met een patiëntenvereniging voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH:): *“Waar in we niet alleen streven naar dat verenigingen gaan wennen aan een andere manier van werken en dat je een plek kunt pakken in een samenleving door samen te werken met maatschappelijke organisaties of collectieven. Maar dat ze ook letterlijk een podium krijgen om te laten zien wat kunst en cultuurbeoefening kan doen met mensen,”* zoals de projectleider vertelt. Daarnaast werkt Rijnbrink aan de zogenoemde ‘Flitsdocs’. Deze korte docu’s maken de diversiteit van cultuur zichtbaar. Ze zijn niet per se gericht op een kunstdiscipline of een doelgroep, maar gaan over cultuurparticipatie in alle diversiteit en in relatie tot maatschappelijke thema’s, *“dus hoe cultuur bij kan dragen aan cohesie, aan preventie, aan digitalisering.”* Rijnbrink wil ook in beeld brengen en zichtbaar maken hoe eenvoudig dat kan om te zorgen dat gemeenten dat meer gaan faciliteren.

Kernambitie 2 gaat onder andere over het zichtbaar maken van cultuurbeoefening in alle diversiteit, maar wat is dan ‘zichtbaar’?

De projectleiders geven aan dat zichtbaar zijn gaat over letterlijk oftewel visueel zichtbaar zijn. Maar het kan ook betekenen dat erover gepraat wordt; hoe wordt er op straat gesproken over kunst- en cultuurbeoefening. Om het gesprek over kunst en cultuur te beïnvloeden en aan te wakkeren laat Rijnbrink via media en andere kanalen de breedte en diversiteit van cultuur zien, en hoe dicht dat bij mensen staat.

Koornetwerk is meer bezig met het fysiek dichtbij – in de buurt of wijk - zichtbaar maken van de mogelijkheid van samenzang bij de ouders en kinderen. Daardoor hoopt men dat meer kinderen gaan samenzingen en dat andere initiatiefnemers ook projecten gaan opzetten in hun regio’s. Zoals de projectleider vertelt: *“En door dus die kinderen dat te laten ervaren en een presentatie te geven aan het geheel en daar ook beeldmateriaal van te verzamelen, hopen we dan ook dat meer kinderen uiteindelijk gaan samenzingen. En ook weer andere initiatiefnemers gelijke projecten gaan opstarten in andere regio’s. Dus van heel klein proberen we het eigenlijk landelijk verder zichtbaar te maken.”* Zichtbaarheid wordt door Koornetwerk gekoppeld aan het bieden van een ervaring. Het ervaren wat zingen kan doen kan zorgen dat er een zaadje wordt geplant bij het kind om ermee door te gaan. *“Als een kind niet die ervaring heeft gehad, weet het ook niet dat het er is”,* aldus de projectleider.

Het zichtbaar maken van de diversiteit van cultuurbeoefening is volgens de projectleiders ook belangrijk. Want hoewel veel Nederlanders culturele ervaringen opdoen, lijkt dit zowel in de politiek als publieke opinie anders beleefd te worden. Zoals de projectleider van Rijnbrink beschrijft: *“Blijkbaar is er een soort imagoding of een soort stramien waar we in vast zitten. Waarbij het lijkt alsof kunst en cultuur iets ‘ver’ en ‘buiten je bed show’ is [...]. Want ik merk ook in de gesprekken met mensen die zeggen er niks mee te hebben, dat ze kunst en cultuur framen als het Rijksmuseum, Concertgebouw Amsterdam en het Rijksmuseum in Twente en ‘that’s it’.”* Juist het zichtbaar maken van de breedte en diversiteit van cultuurbeoefening is volgens Rijnbrink belangrijk, om zo te tonen hoe dicht kunst- en cultuur staat bij mensen en bij identiteitsvorming.

Kun je een voorbeeld noemen van hoe ‘zichtbaarheid en waardering’ bijdragen aan ‘deelnemen’, zoals de kernambitie 2 verondersteld?

Voor Koornetwerk is dat een helder verband: als kinderen het zingen zien bij andere kinderen worden ze gestimuleerd om mee te doen. Een stap verder is lastiger; het kind koppelen aan een bestaand koor bijvoorbeeld of aan een podium buiten de eigen wijk. Dan is er bijvoorbeeld een infrastructuur nodig, is het nodig dat ouders in beweging komen en is het nodig dat vervoer wordt geregeld. Vooral voor kinderen die niet vanzelf buiten hun wijk komen is dat van belang. *“Ja, dan zijn er nog best wel wat bruggen die gelegd moeten worden,”* vertelt de projectleider.

Een ander voorbeeld komt vanuit het tv-programma ‘Amateurs’ van Rijnbrink. Daaruit blijkt dat mensen via samenwerkingen tussen verschillende domeinen ervaren wat cultuurbeoefening is. Ze ervaren wat cultuurbeoefening met je kan doen, dat ze daardoor meer waardering krijgen en dat ze willen (blijven) deelnemen en dit een ander ook gunnen. In het tv-programma vertelt Parkinsonpatiënt Simon duidelijk dat hij niets heeft met de folkloristische dans waaraan hij mee zou doen. In een bij hem passende rol is hij toch een fanatieke deelnemer. Zoals de projectleider vertelt: *“Als je het hebt over het in kaart brengen en het zichtbaar maken van, was hij [Simon] degene die zei: ‘Dit zou naar Omroep Max moeten gaan, dit zou voor heel Nederland moeten zijn.’ Hij heeft blijkbaar een waardering nu voor hetgeen wat daar in beeld is gebracht.”*

Is een podium of visueel podium nodig om zichtbaar te zijn?

Om zichtbaarheid en waardering te vergroten staat in de actieagenda voor amateurkunstondersteuning als streefdoel beschreven dat 80% van de beoefenaars de mogelijkheden om zich te laten zien, horen of presenteren waarderen met een 8 of hoger (Roorda, 2024). Volgens de projectleiders is een podium niet per se nodig om cultuurbeoefening zichtbaar te maken. Vanuit Koornetwerk is er wel de ervaring dat kinderen een doel nodig hebben om naar toe te werken. Een fysieke podiumpresentatie helpt om vaardigheden op te doen en om het niet te vrijblijvend te laten zijn. De projectleider vertelt vanuit haar ervaring: *“Werken aan bijvoorbeeld een podiumpresentatie, dat levert uiteindelijk zoveel vaardigheden en ervaringen op voor een kind, die ze ook weer later kunnen gebruiken in presentaties op het werk of gewoon het spreken voor een groep. Als je dat op een podium al een keer hebt gedaan in een groepsvorm, dan wordt die drempel veel lager. Dus het podium blijkt wel een onderdeel te zijn van het project.”*

Volgens de projectleiders zijn er veel plekken waar cultuurbeoefening is die niet toewerkt naar een presentatie: *“Want je hebt natuurlijk ook gewoon genoeg hobbyisten die het geweldig vinden om elkaar te ontmoeten en bezig zijn met kunst en cultuur, maar vooral niet willen dat dat met de buitenwereld wordt gedeeld.”* Wellicht verhoog je met de nadruk op presenteren juist de drempel tot cultuurbeoefening. Presenteren bij cultuurbeoefening zou volgens de projectleiders niet het hoofddoel moeten zijn, net als dat bij sport niet iedereen competitie hoeft te spelen. *“Het begrip ‘sporten’ is aangepast naar ‘bewegen’. Dat zouden we ook moeten tackelen bij kunst en cultuur,”* stelt de projectleider van Rijnbrink.

Anderzijds is de ervaring ook dat bij sommige deelnemers het wél een stimulans is om mee te doen aan cultuurbeoefening als ze kunnen optreden, zoals een projectleider beschrijft: *“Ik denk dat dit ook misschien wel per kunstvak eigenlijk verschilt en per persoon.”*

Koornetwerk merkt dat kinderen veel zangers zien op tv, zoals bij The Voice of Holland. Aan de ene kant is die persoon op tv een idool, *“om naar op te kijken van ‘oh, dat wil ik ook worden zo’,”* maar dit kan ook ervoor zorgen dat kinderen gedemotiveerd raken omdat ze denken dat ze dat niet kunnen bereiken. Andersom kan ook: dat kinderen juist het idee hebben dat dit in heel korte tijd is te bereiken. De projectleider: *“Ze willen dan meteen het lied kunnen spelen en terwijl, ja, wat leer je eigenlijk wel niet van het oefenen van iets?”* Het oefenen is niet meer vanzelfsprekend, zien beide projectleiders. Over het bieden van podia vertelt Rijnbrink dat een visueel podium zoals het tv-programma ‘Amateurs’ zelf niet het element was om de deelnemende groepen uit het sociaal en cultureel domein bij elkaar te krijgen. Het zijn de lokale ondersteuners die de schakel zijn om de werelden bij elkaar te krijgen. Het podium geven in het programma is om de mensen buiten het project te inspireren.

Wat is voor jou de belangrijkste of meest relevante geleerde les met betrekking tot deze kernambitie?

= zichtbaarheid heeft directe vervolgstappen nodig om beweging te stimuleren

Vanuit Rijnbrink is een geleerde les rondom zichtbaarheid: het belang om een vervolgstap te zetten en het hele proces in beeld te hebben en te ondersteunen: *“We hebben er helemaal niks aan om dingen zichtbaar te maken zonder dat je mensen iets meegeeft of een actie meegeeft.”* Als je een beweging op gang wil brengen, dan moet je volgens Rijnbrink denken aan bijeenkomsten waarin bijvoorbeeld eerst samen een aflevering van ‘Amateurs’ wordt bekeken, vervolgens hierover in gesprek wordt gegaan en daarna gezamenlijk tot actie wordt overgegaan. Zo kan de zichtbaarheid worden verzilverd.

= maak zichtbaarheid vanzelfsprekend; praat en laat zien wat je aan het doen bent

Koornetwerk signaleert door de pilot dat er al veel initiatieven zijn in het land, maar dat mensen bescheiden zijn om te delen wat ze doen: *“Dus ik zou vooral willen meegeven, praat over wat je aan het doen bent en al is het met je buurvrouw of buurman. Dat kan zo weer iets opleveren.”* Ze voegt hier aan toe: *“Sta ook open voor een idee van iemand anders en heb ook het gevoel dat je niet alles in je eentje opnieuw hoeft uit te vinden. Veel ideeën zijn er al en ja, kopieer elkaar en leer van elkaar. En ga met elkaar in gesprek daarover.”*

Beide projectleiders geven aan dat zichtbaarheid genereren niet vanzelfsprekend is als het gaat om amateurkunstbeoefening en er vaak sprake is van (teveel) bescheidenheid: *“We zijn geen ondernemers van nature.”* Volgens hen heeft kunst en cultuur juist nu de zichtbaarheid nodig voor de waardering in de samenleving.

3.3. Inhoudelijke kernambitie 3

Amateurkunstgroepen (cultuurbeoefening in groepsverband in alle vormen) zijn vitaal en toekomstbestendig. Ze sluiten aan bij nieuwe manieren van cultuurbeoefening.

Zowel in de pilot van Kunstgebouw en als in de twee subpilots van Westland Cultuurweb wordt kernambitie 3 onderschreven. De betrokken projectleiders zijn in een verdiepend groepsinterview in relatie tot deze kernambitie gevraagd naar hun interpretatie van kernambitie 3, een concreet voorbeeld en geleerde lessen.

*Westland Cultuurweb heeft twee pilots ontwikkeld. In 'Muziekcoalitie Westland' werkt de organisatie samen met muziekverenigingen om te komen tot vernieuwing in het jeugdbeleid van deze muziekverenigingen. Door middel van een onderzoek- en experimentfase werken ze aan een gezamenlijke aanpak in instroom/werving en samenspel voor leerlingen in een groot Westlands Jeugdorkest. Zo zorgen ze ervoor dat het aanbod voor jeugdleden beter aan gaat sluiten bij de ontwikkelende wensen en behoeften van (toekomstige) leden. Voor deze pilot schuift **André Vulperhorst** als projectleider aan bij het gesprek.*

*Westland Cultuurweb ontwikkelt met de 'Kennishub' een programma voor kennisbevordering met, door en voor het amateurkunstveld. Met masterclasses, trainingen, inspiratie- en netwerkbijeenkomsten wordt het lokale amateurkunstveld uitgenodigd om kennis te delen en te verdiepen en nieuwe vaardigheden te ontwikkelen. **Tessa Don** deelt in dit gesprek als projectleider van de Kennishub haar bevindingen.*

*Vanuit Kunstgebouw praat projectleider **Eveline de Weerd** mee over hun pilot 'Bouwen, Blauwdruk, Borging'. Kunstgebouw werkt in de provincie Zuid-Holland aan pilots binnen de disciplines circus en (pop)muziek. De nadruk ligt op circus, waarvoor een digitale toolbox verder wordt aangevuld voor circusbesturen. Thema's als veiligheid, (jonge) ledenwerving, financiering en artistieke kwaliteit verhogen worden uitgewerkt binnen de proeftuin 'circus'. Tien popbandjes worden verder ondersteund in communicatie en ook aan de infrastructuur van de amateurkunstondersteuning in de provincie wordt verder bijgedragen.*

Toekomstbestendig en vitaal worden: hoe ziet dat er uit in de pilots?

Vanuit de Muziekcoalitie wordt er gewerkt aan toekomstbestendigheid door het organiseren van een gezamenlijk regionaal jeugdorkest. Maar bijdragen aan toekomstgericht en vitaal gebeurt binnen de pilot ook door nieuwe manieren van communiceren met elkaar: digitale denktanks maken het sparren over de toekomst door verenigingen meer flexibel en toegankelijk. Zoals de projectleider vertelt: *“Want dan hoef je niet allerlei vergaderingen bij te wonen met elkaar. Vanuit huis kan je soms een uurtje even inloggen en meepraten.”* Het was niet het doel van het project om op nieuwe manieren te communiceren met elkaar, maar het blijkt wel een heel nuttig en zinvol middel te zijn geweest in het proces.

Door het contact tussen de projectleiders van beide pilots van Westland Cultuurweb hebben verschillende muziekverenigingen vanuit de Muziekcoalitie de weg gevonden naar bestaande programma's vanuit de KennisHub, die bijdragen aan lokale zichtbaarheid en nieuwe leden, en daarmee aan toekomstbestendigheid en vitaliteit, ook na afloop van de pilot.

De KennisHub en Kunstgebouw hebben gemeen dat zij beiden een programma aanbieden waarin kennisdeling voorop staat; op deze manier willen zij bijdragen aan de toekomstbestendigheid en vitaliteit van de amateurkunst. KennisHub doet dat als eerstelijns lokale instelling, Kunstgebouw is een tweedelijns provinciale instelling.

De KennisHub speelt door een programma met kennisaanbod in op vragen en uitdagingen in het veld, vaak opgevangen via lokale ondersteuners. Bijvoorbeeld over marketing, het inzetten van social media, kansrijke subsidieaanvragen schrijven en uitleg over de diverse financiële mogelijkheden die er zijn. *"Dus dan hebben we bijvoorbeeld een avond over crowdfunding georganiseerd,"* vertelt de projectleider.

Kunstgebouw heeft in de pilot de circussen als proeftuin genomen. Er zijn bijvoorbeeld bijeenkomsten geweest over communicatie, marketing, digitalisering en personeelsbeleid. Dit zijn onderwerpen waar de circussen al langer tegenaan lopen maar geen tijd voor kunnen vrijmaken. De projectleider vertelt: *"We hebben elke keer ook experts erbij betrokken, waar ze ook vragen aan kunnen stellen en ze zijn echt concreet aan de slag gegaan. Ook bijvoorbeeld met digitalisering. Ze zijn heel hard bezig met werken aan hun eigen toekomstbestendigheid aan de hand van wat ze nu al hebben opgestoken."*

Kunstgebouw werkt ook samen met lokale ondersteuners door het organiseren van netwerkbijeenkomsten. Niet alleen om kennis te delen, maar ook om te horen wat er leeft. Daarnaast gaan ze naar gemeenten toe om bij verenigingen de Toekomstscan af te nemen. Dit is een instrument om in gesprek te gaan over gedeelde uitdagingen en om kennis uit te wisselen. Als er een behoefte is kan de verdieping worden opgezocht met een expert. Alle kennis die Kunstgebouw in de pilot ophaalt wordt samengebracht in een toolbox. Deze wordt via de website breder toegankelijk gemaakt.

De kernambitie is best breed geformuleerd. Zien de organisaties één van de onderdelen meer naar voren komen?

Binnen de pilot 'Bouwen, Blauwdruk, Borging' van Kunstgebouw wordt vooral gewerkt aan het stuk rondom 'vitaal en toekomstbestendig'. Want 'nieuwe vormen van cultuurbeoefening' is bij de pilot van Kunstgebouw niet direct van toepassing. Zoals de projectleider vertelt: *"Eigenlijk is circus een oude vorm van cultuurbeoefening."*

Vanuit de Muziekcoalitie vindt men het belangrijk bij toekomstgericht werken en vitaliteit dat bestaande (muziek)verenigingen een open houding creëren. En dat ze openstaan voor samenwerking met andere vormen van cultuurbeoefening. *"Bijvoorbeeld samenwerking met een dj. Dat lijkt cliché maar is voor een vereniging een hele stap. Dat er meer cultuur is dan hun eigen clubje. Het gevaar bestaat als je [als vereniging] een lange geschiedenis samen draagt, dat je ook in jezelf gekeerd bent en weinig wervingskracht hebt naar buiten toe,"* aldus de projectleider.

Het bereiken van 'informele groepen' wordt door de projectleiders ook gezien als 'aansluiten bij nieuwe manieren van cultuurbeoefening'. Activiteiten en initiatieven die dit stimuleren zijn veelal nog in de startfase. Aansluiten bij nieuwe manieren van cultuurbeoefening kan ook zijn het stimuleren van originele samenwerkingsverbanden.

Moet je altijd iets nieuws verzinnen of iets nieuws doen om toekomstgericht en vitaal te zijn?

Vaak wordt er bij 'toekomstbestendig en vitaal' gedacht aan vernieuwing van aanbod en werving van nieuwe en vooral jonge leden. De projectleiders geven aan dat het niet altijd nodig is om iets nieuws te verzinnen om toekomstbestendig te zijn. Het is volgens hen belangrijk om stil te staan bij wat waardevol is om te behouden en wat minder betekenis heeft.

De projectleiders zijn het erover eens dat het belangrijk is dat traditionele muziekverenigingen in stand blijven. Want ook tradities in ere houden is betekenisvol voor de toekomstbestendigheid. Verenigingen zijn cultureel maar ook sociaal een belangrijke voorziening. Deze verenigingen zijn een mini-maatschappij; er is onderlinge samenhang en er wordt hulp geboden. De projectleider van de Muziekcoalitie geeft aan dat voor veel mensen het spelen bij de vereniging een lichtpuntje in de week is. Er zijn zoveel aspecten die waardevol zijn en voor de toekomst ook relevant zijn. *"En als je daarbij open staat voor nieuwe ontwikkelingen dan kun je weer een tijdje mee,"* aldus de projectleider.

Kortom, de projectleiders geven aan dat het ook in de combinatie kan zitten; zo kun je ook toekomstbestendig en vitaal zijn als je kunt houden wat je hebt. Dit laatste blijkt bij de KennisHub een reden voor de vaak gestelde vraag naar kennis over financiële middelen en naar buiten brengen wat je doet. Tegelijkertijd denkt de projectleider dat het goed is voor verenigingen om te realiseren dat vernieuwen niet per se betekent dat het radicaal anders moet: *"Kleine stapjes en aanpassingen kunnen zorgen voor toekomstbestendigheid en vitaliteit."* Soms blijkt het ook een 'kleine aanpassing' die het verschil maakt; bijvoorbeeld niet op zoek gaan naar jongeren als nieuwe leden, maar juist de focus op 55-plussers. Of een bestaand koor dat een projectkoor opstart en hiermee mogelijk ook nieuwe leden trekt voor de kerngroep. Vernieuwing kan daarmee heel dicht bij de huidige vorm van cultuurbeoefening liggen. Volgens de projectleiders is de eis vanuit veel financierders om vernieuwende activiteiten te organiseren om toekomstbestendig en vitaal te zijn. Dit schrikt sommige amateurkunstgroepen af. Voor deze groepen kan vitaal en toekomstbestendig zitten in een op onderdelen andere inhoud, in een andere vorm of de doelgroep sterker neerzetten.

Welke geleerde lessen zijn de projectleiders tegengekomen en willen zij delen?

= het is vrijwilligerswerk in schaarse vrije tijd

Een eerste meer algemene les gaat over het feit dat het organiseren van amateurkunst meestal vrijwilligerswerk is dat gedaan wordt in schaarse vrije tijd. De projectleiders geven aan dat de factor tijd heel bepalend is. De tijdsinvestering die vrijwillige bestuurders in de ontwikkeling van hun groep kunnen steken is soms heel beperkt. Het tempo van handelen bij vrijwilligers ligt veelal lager dan bij professionals. Zoals een projectleider vertelt: *"We krijgen zelfs ook wel eens opmerkingen van 'ja, er staat zoveel op jullie agenda', bijna als een soort kritiek van 'er is te veel, we kunnen niet overal naartoe.'"*

= voor echte verandering moet urgentie gevoeld worden

Wat de projectleiders ook ervaren hebben is dat voor fundamentele verandering richting meer toekomstbestendigheid en vitaliteit, er urgentie gevoeld moet worden binnen de eigen vereniging om hier een gezamenlijke inzet te doen. Verenigingen die deze urgentie niet voelen willen meestal op de oude voet verder, zoals de projectleider van Muziekcoalitie vertelt: *“Daar waar al echte bedreigingen zijn, wil men graag mee in een andere visie. Maar ze hebben natuurlijk elkaar nodig om het geheel te versterken.”* Een geleerde les die hiermee samenhangt, is om in een eerder stadium de daadwerkelijke bereidheid tot veranderen te peilen: *“Het werd eigenlijk als een toekomstvisie bekeken en wel beaamd dat dat wel nodig is, maar toen de tijd van leveren kwam, werd het lastig,”* aldus de projectleider. Het is van belang om met kleinere stappen te beginnen: *“Met wat gerichtere en misschien wat kleinschalige projecten die samenwerking echt tot stand brengen, in plaats van met een toch wel redelijk grote schok die we eigenlijk beoogd hadden.”*

= nieuwe kennis heeft tijd en begeleiding nodig om te landen

De projectleiders vanuit de KennisHub en Kunstgebouw geven ook aan dat zij ervaren dat nieuwe kennis ook tijd en begeleiding nodig heeft om te landen: *“Een geleerde les is dat als je kennis aanbiedt, dat je ook tijd inruimt voor een vervolgssessie om het daadwerkelijk te implementeren, zodat het kan landen en je er iets mee kan doen in de praktijk.”* Tijdgebrek en personeelstekort maakt dat nieuwe kennis en vaardigheden niet direct toegepast kunnen worden en soms ook meer begeleiding vragen dan in één bijeenkomst geboden kan worden.

= vele handen maken werk licht, maar leden en bestuurders kiezen bewust voor hun rol

Er is ook een geleerde les die de projectleiders graag willen meegeven aan de amateurkunstverenigingen: *“De amateurkunstorganisaties hebben hun kernactiviteiten waar ze het liefst mee bezig zijn. Je ziet in de praktijk dat er vaak één bestuurder naar de avonden komen om kennis op te doen. Het is belangrijk voor de groepen om te beseffen dat ze de workload kunnen delen,”* vertelt een projectleider. Tegelijkertijd is er bij de projectleiders ook het besef dat het in de genen en aard van amateurkunstgroepen zit dat een bestuur veel zelf oppakt en dat het eigenaarschap van de leden beperkt blijft. Bestuursleden kiezen meestal voor deze rol, net als dat leden bewust kiezen om lid te zijn en geen bestuurder. Dit heeft tot het inzicht geleid dat het niet altijd mogelijk en gewenst is om (alle) leden te betrekken. Binnen een vereniging zijn er nu eenmaal koplopers nodig die de kennis verspreiden. Daarnaast is de ervaring dat het minder spanning geeft binnen een vereniging als iedereen in eigen mate betrokken kan zijn.

3.4. Inhoudelijke kernambitie 4

Amateurkunstgroepen zijn zich bewust van hun waarde en rol in de samenleving, hebben de vaardigheden en tools om deze in te zetten. Er zijn zowel in de praktijk als beleidsmatig verbindingen tussen andere domeinen (zoals welzijn, zorg, sport) en amateurkunstgroepen.

Plein C en Keunstwurk ondersteunen beiden in hun pilotprojecten kernambitie 4. De betrokken projectleiders zijn in een verdiepend dubbelinterview en in relatie tot deze kernambitie gevraagd naar hun interpretatie van kernambitie 4, een concreet voorbeeld en geleerde lessen.

*Plein C heeft twee pilots ontwikkeld: Cultuurplein en Talent Boost. 'Cultuurplein' is gericht op netwerkbijeenkomsten voor de amateurkunstsector en de ondersteuners in West-Friesland en het Gooi met speciale aandacht voor verschillende financieringsmogelijkheden. De pilot 'Talent Boost' is gericht op het maken van een muziektheaterproductie in samenwerking met amateurkunstgroepen, lokale kunstenaars en jongerenwerk. Vanuit deze pilot deelt projectleider **Jessica van der Sluis** haar ervaringen en bevindingen.*

*In het project 'Voorbij de Vierde Wand' wil Keunstwurk drie verschillende werkmethodieken ter ondersteuning van de amateurkunst uitproberen. In Leeuwarden (grote gemeente) worden met een ontwerpende aanpak maatschappelijke problemen opgelost door een team van Friese ontwerpers en kunstenaars: het 'Designteam Amateurkunst Fryslân'. Dit team gaat samen met vertegenwoordigers uit de amateurkunstwereld en de infrastructuur er omheen aan de slag. In Smallingerland (middelgrote gemeente) wordt de 'mienskipmethodiek' toegepast, die streeft naar een grotere mate van betrokkenheid van de gemeenschap bij vraagstukken van deze tijd. In de gemeenten Ooststellingwerf en Waadhoeke (kleine gemeenten) wordt gewerkt met de ondersteuningsmethodiek: er wordt gerichte ondersteuning op maat geboden aan 4-6 amateurverenigingen. **Nick Veenstra** neemt als projectleider vanuit Keunstwurk deel aan het gesprek.*

Kun je een concreet voorbeeld noemen hoe jouw pilot bijdraagt aan de kernambitie?

Plein C ziet vanuit de subpilot Talent Boost een concrete bijdrage aan deze kernambitie. Plein C heeft deelnemende amateurkunstgroepen meegenomen in een voorstelling en de voorbereidingen daarnaartoe. De groepen hebben samengewerkt met jongeren vanuit jongerencentra en scholen en er zijn ook samenwerkingen opgestart met groepen waar de deelnemende amateurkunstgroepen normaal gesproken niet meesamenwerken. Zo ontstonden er samenwerkingen tussen een streetdance- en hiphopdansschool, een accordeonvereniging, een koor en een dichteres uit de Sinti-gemeenschap. Als onderwerp van de voorstelling is een maatschappelijk en historisch thema gekozen: de bevrijding van Den Helder.

Bij het andere onderdeel van de pilot, Cultuurplein, zijn regionale netwerkbijeenkomsten georganiseerd. Op het programma stond altijd een component dat betrekking had op amateurkunstgroepen en hun rol in de samenleving. Een voorbeeld daarvan is samenwerken met de zorg. Een spreker deelde een methodiek over hoe een G-orkest op te zetten. Daarnaast sprak iemand

over jongeren met autisme. In de netwerkbijeenkomsten werd kennis en inspiratie gedeeld. Na de bijeenkomsten was er de mogelijkheid voor de deelnemers om aan een concreet begeleidingstraject vanuit Plein C deel te nemen. Op deze manier konden de deelnemers aan de slag met een eigen vraagstuk. Door methodieken aan te reiken worden de benodigde vaardigheden en tools versterkt waarmee amateurkunstgroepen hun waarde en rol in de samenleving kunnen inzetten.

Tot slot werkt Plein C zelf ook samen met partners van buiten het culturele veld. Deze partners werken mee aan het opzetten van de ondersteuningsstructuur en komen vanuit welzijn en sport. Er worden bijvoorbeeld samen trainingen gegeven.

De projectleider van Keunstwurk herkent het om verbindingen te leggen tussen verschillende domeinen. In Leeuwarden is Keunstwurk gestart met een vraag van de gemeente vanuit het sociaal domein. Het gegeven dat neer werd gelegd was dat 10% van het gemeentebudget naar jongerenproblematiek gaat. Keunstwurk heeft binnen de pilot op die vraag een ontwerpteam van vijf kunstenaars ingezet met als kernvraag: hoe ziet verenigen er in de toekomst uit met betrekking tot jongeren? Alle vijf ontwerpers hebben individueel een traject opgezet. Daar kwam een divers beeld uit: er is een platform voor jongeren met neurodivergentie ontwikkeld, een online community via Discord waarbij de jongeren elkaar kunnen ontmoeten en kunst kunnen delen als veilige plek, en ook een traject voor jongeren met Eritreese achtergrond waar op de vraag 'hoe leef ik mijn eigen leven' is ingegaan. Volgens de projectleider zijn veel Eritreeërs niet gewend na te denken over hun ambities en geven zij in ontmoetingen vaak sociaal wenselijke antwoorden. De ontwerper – zelf afkomstig uit Eritrea en in Nederland professioneel verder ontwikkeld – richt zich in dit project op het verkennen van hun dromen en het bespreekbaar maken van taboe-onderwerpen. In deze voorbeelden ligt het eigenaarschap van de trajecten bij de ontwerper. De taak van Keunstwurk zit in het begeleiden van de ontwerpers, vanuit het vertrouwen dat zij de experts zijn, waardoor zij de vaardigheden en tools hebben om met kunst en cultuur bij te dragen aan maatschappelijke vraagstukken. Zoals de projectleider vertelt: *“Onze taak ligt dan heel erg in het begeleiden van hem [ontwerper]. Van wat voor tools kun je dan eventueel inzetten om zo'n sessie te begeleiden. Wij vertrouwen erop dat hij beter met zijn gemeenschap kan communiceren dan dat wij dat kunnen.”*

In een andere subpilot in Smallingerland heeft Keunstwurk gewerkt met een open call en op deze manier bijgedragen aan bewustwording van de maatschappelijke rol van kunst en cultuur. Criteria voor de call waren dat de inhoud van projectvoorstellen laagdrempelig, innovatief en duurzaam was. Maar ook dat er samengewerkt moest worden met andere partijen waarmee nog nooit eerder een samenwerking was geweest.

De kernambitie is best breed en heeft verschillende onderdelen. Het gaat om de waarde en rol in de samenleving, om vaardigheden en tools ontwikkelen en ook beleid en praktijk aan elkaar koppelen. Zet je op alle drie in?

Volgens de projectleiders zijn deze drie aspecten heel erg aan elkaar verbonden. Je houdt bij de deelnemers een spiegel voor om op hun waarde in de samenleving te reflecteren. Hierbij reik je in de begeleiding vaardigheden en tools aan. Daarbij is verbinding tussen praktijk en beleid belangrijk en nodig; het is volgens de projectleider belangrijk om de ontmoeting tussen groepen te hebben.

Keunstwurk heeft bijvoorbeeld met de trajecten van de ontwerpers steeds de gemeente betrokken en dit heeft daaraan bijgedragen. Zoals de projectleider vertelt: *"We zijn met gemeenten veel in gesprek natuurlijk en ook om bijvoorbeeld die projecten samen te beoordelen, dat zorgt ervoor dat daar ook een warme band ontstaat tussen die projecten en een gemeente."*

Plein C vertaalt dit als het werken met drie niveaus: als eerste de amateurkunstgroepen zelf, als tweede de intermediairs zoals de lokale ondersteuners en als derde niveau de centra voor de kunsten of de gemeente. *"En die drie moeten allemaal meegenomen worden om de amateurkunstgroepen die rol in de samenleving te kunnen laten pakken,"* stelt de projectleider.

De projectleider van Plein C geeft aan dat alle drie de lagen zaken nodig hebben: tools en vaardigheden, dat beleid met hen meewerkt en dat de domeinen met elkaar samenwerken. Dat beleid ondersteunend werkt, is belangrijk voor zowel een amateurkunstgroep als een ambtenaar die beleid maakt ziet Plein C: *"Want een ambtenaar moet ook kijken naar bijvoorbeeld doen de subsidiepotjes wat ik wil dat het project doet?"* Het ontschotten is nog niet zo makkelijk binnen en buiten de gemeente ervaren beide projectleiders: *"Er zitten echt ambtenaren met de handen in het haar van 'ja, ik wil wel, maar ik weet niet hoe'."*

Het is voor de twee projectleiders vanzelfsprekend dat alle drie de onderdelen binnen de kernambitie aandacht krijgen en een samenhangend geheel vormen.

Wat zijn de geleerde lessen? Wat zou je de volgende keer anders doen of juist meer op inzetten?

= betrekken amateurkunstgroepen al in de eerste stappen

Plein C geeft aan dat ze in het geval van de Talent Boost als geleerde les meeneemt de amateurkunstgroepen in een nog eerder stadium te betrekken. Ze zijn meegenomen vanaf de kick-off van het project. Voor sommige groepen voelde het toch of ze daarmee gepasseerd waren en dat ze nog eerder betrokken hadden willen zijn.

= samen een concrete productie neerzetten geeft lokale ondersteuners concrete handvatten

Daarnaast is er ook een positieve les: dat het voor de lokale ondersteuners heel fijn was om een concrete productie neer te zetten. Zoals de projectleider vertelt: *"Het blijkt dat zo'n productie neerzetten heel concreet en tastbaar is en dat het daardoor een heel goed handvat is voor iemand om dingen waar ze normaal niet verder mee komen, dat noemen ze dan trekken aan een dood paard bij een amateurkunstgroep, dat ze nu niet hoeven te trekken, maar het kunnen laten zien, en met plezier. Dat bepaalde dingen, zoals andere samenwerkingen aangaan, of je artistiek repertoire vernieuwen, dat je door dat te doen met elkaar, dat je al heel veel kunt beleven en ervaren. Waardoor je het niet zo meer hoeft te vertellen en trainingen hoeft te geven, maar het gaandeweg kunt overdragen aan de groepen."*

= tijd en geld geeft ruimte aan 'witte vlekken' en impact

Keunstwurk vult aan dat tijd en geld belangrijk zijn omdat mensen dan eindelijk het idee hebben dat ze echt wat kunnen doen waar normaal gesproken geen ruimte voor is. Vooral mensen of groepen die sneller buiten de boot vallen krijgen dan wel een stem. En er is ruimte nu om deze mensen de nodige ondersteuning te kunnen bieden en de regie bij henzelf te laten. *"Die projecten kunnen ook een keer*

uitgevoerd gaan worden en die mensen worden ook serieus genomen. Dat krijgen we heel veel terug,” vertelt de projectleider. Ook richting verenigingen ervaart men dat er dan tijdens de pilot meer tijd is om in hen te investeren en impact te maken: *“Het is niet meer een vluchtig gesprekje met ze voeren, zoals wij in het verleden heel vaak bij alle verenigingen een keer langs kwamen. Die spreek je een keer en je hebt veel minder impact. Nu kun je echt investeren in iemand en die kun je coachen.”*

= concrete vragen stellen en plannen schrijven vanuit praktijkervaringen

Een geleerde les die beide projectleiders ook ervaren, is dat het belangrijk is *“dat je aan de voorkant je vraag heel erg concreet moet maken naar de mensen aan wie je een vraag stelt.”* Dat de geschreven plannen vaak te groot zijn, teveel van bovenaf opgelegd en in de praktijk niet zo blijken te werken als vooraf bedacht en verwacht. Voor het versterken van de waarde en rol van amateurkunstgroepen in de samenleving wordt in plannen bijvoorbeeld samenwerking tussen verschillende groepen en domeinen beschreven, maar in de praktijk blijkt dat verschillende groepen zich niet zomaar laten verbinden. *“Het plan was veel te groot [...] de groepen waren daar nog helemaal niet aan toe.”*

= een ondersteuningsstructuur voor hiphop stimuleert maatschappelijke relevantie

Bij Plein C is ook uit de pilot gekomen dat er een ondersteuningsstructuur nodig is specifiek voor de hiphop-scene in Zaandam; dat er een aanspreekpunt is voor hiphop-initiatieven. De waarde voor de samenleving is dat kinderen en jongeren die interesse hebben in hiphop zich kunnen verbinden met andere jongeren, ervaringen kunnen opdoen en hun talent kunnen ontwikkelen. Volgens de projectleider gaat hiphop bij uitstek over de rol van kunst en cultuur in de samenleving; hiphop is enorm maatschappelijk gedreven, kent een grote diversiteit van beoefenaars en heeft een emancipatorische werking: *“Nu is hiphop denk ik de meest multiculturele, dus ook veel witte jongeren participeren daarin. Plus ik denk dat hiphop inherent al, in tegenstelling tot elke andere kunstvorm, enorm maatschappelijk gedreven is. Ik bedoel, kunst kan dat zijn, maar hiphop is dat eigenlijk per definitie.”*

Thema Kennisdeling: Jongerenparticipatie

Jongerenparticipatie binnen de amateurkunst is in Nederland volop in ontwikkeling. Binnen het ontwikkeltraject zijn koepels op zoek naar jongere deelnemers voor hun activiteiten en worden er door de provinciale instellingen experimenten en kennis ontwikkeld over dit thema. Jongerenparticipatie is geen aparte kernambitie, maar gezien de aandacht van de pilots voor dit thema is er een themabijeenkomst binnen het ontwikkeltraject aan gewijd. Deze heeft op 18 februari 2025 plaatsgevonden. Daarin werden aandachtspunten en tips gedeeld om de jongerenparticipatie te vergroten.

Feiten en cijfers

Het betrekken van jongeren is een belangrijk thema binnen het ontwikkeltraject. Diverse pilots zijn hiermee aan de slag of richten zich met hun activiteiten op deze doelgroep. Uit de monitor amateurkunst 2021 (Neele & Zernitz, 2021) blijkt dat 46% van de 13- tot 24-jarigen aan een vorm van kunstbeoefening doet; jongeren onder de 18 doen dit meer dan jongeren boven de 18. De soorten kunstactiviteiten waar jongeren zich mee bezig houden zijn: beeldend werk (23%), een muziekinstrument bespelen (21%), kunstzinnige fotografie of film (19%), zingen (13%), creatief schrijven (13%), dansen (11%) of theater (5%). Binnen deze categorieën zijn de hiphopdisciplines (rap en spoken word, breakdance, graffiti o.a.) enorm populair. Jongeren organiseren zich vaker informeel en in tijdelijke projecten, zij verbinden zich minder snel aan een vereniging.

De rol van lokale ondersteuners

Kunstloc Brabant, die participeert in de buitenkring van het ontwikkeltraject, geeft bij de themabijeenkomst aan dat jongeren beter bereikt kunnen worden door samen te werken met de infrastructuur rondom jongeren, zoals het jongerenwerk. De positie van jongerenwerkers is essentieel volgens de projectleider. De jongerenwerkers zijn de spil, de verbinder tussen school, het culturaanbod en de jongeren. Kunstloc wil de jongerenwerkers versterken in hun rol en ondersteunen met toegang krijgen tot financiering. Die behoefte om wegwijs in financiering te worden kwam naar voren in de gesprekken. De jongerenwerkers weten het niet altijd te vinden door gebrek aan netwerk in en kennis van de cultuurwereld. Kunstloc ondersteunt hen bij de versteviging van hun positie en rol richting gemeenten.

De projectleider van VERS (Cultuur Oost) geeft in een van de verdiepende interviews aan dat bij Kunstbende de lokale ondersteuners de sleutel zijn; hoe beter het contact met de jongeren is, hoe makkelijker de werving voor de VERS training die ze hebben aangeboden gaat. De projectleider vertelt dat de werving via hun eigen organisatie moeizaam was. Daarmee heeft ze geleerd om samen met het lokale veld in een gemeente samen te werken. Het is nodig om via de mensen die lokaal de weg weten te werken, zodat zij de jongeren kunnen aandragen.

De projectleider vertelt over dat proces: *“De eerste keer dat we VERS hebben gedaan was ongeveer 1,5 jaar geleden en toen begonnen we eigenlijk gewoon met het werven van deelnemers: ‘Hé, we hebben wat leuks. Doe mee aan de training’. Nou, dat was natuurlijk heel moeilijk. Jongeren binden zich aan mensen, geloof ik, heel erg, niet per se aan organisaties. En wat ik dus echt geleerd heb doordat we [...] ook al lokaal werken en met het lokale veld in een gemeente samenwerken in de vorm van zo'n cultuurverbinder, dus iemand die gewoon het veld lokaal echt kent en de mensen, en die connectie heeft met de jongeren. Door daarmee samen te werken, en het veld het lokaal te laten doen en de jongeren aan te dragen. Ja, dat werkt.”*

Geven van verantwoordelijkheid

Projecten waarbij jongeren zelf een budget en verantwoordelijkheid krijgen, blijken succesvol. Jongeren willen niet alleen meedenken, maar ook invloed uitoefenen op de vormgeving van de activiteit. De pilot van Keunstwurk staat in het teken van experiment op dat vlak uitgevoerd door ontwerpers. Er zijn verschillende uitkomsten volgens de projectleider: een festival organiseren, het voeren van een goed gesprek, gesprekken tussen generaties of een maakplek in een dorp bij Leeuwarden waar jongeren kunnen experimenteren.

Volgens de projectleider tijdens de themabijeenkomst: *“Luisteren naar jongeren is belangrijk, maar het bieden van kaders om ervoor te zorgen dat het grotere plaatje van de hele keten in beeld blijft, is ook van belang. Dit is nog wel een groot vraagstuk; de ontwerpers hebben mooie plannen en willen de jongeren betrekken. Hoe zorg je dat ze aanhaken en dat het tegelijkertijd gedragen wordt door jongeren? Het moet geen campagne worden om jongeren te werven.”*

Uit de discussie bij de themabijeenkomst blijkt dat het bij de start van een project belangrijk is om meteen jongeren aan tafel te hebben om mee te beslissen. Dit schuurt soms omdat iedereen zich tot elkaar moet verhouden. Maar de ervaring is dat dat heel waardevol is. Het is zaak om steeds alert zijn: ga je niet overrulen, ga je niet sturen?

Maatwerk en lokale initiatieven

Iedere gemeente en doelgroep is anders. Lokale ondersteuningsinstellingen kunnen maatwerk leveren door lokale behoeften en wensen van jongeren in kaart te brengen en daarop het aanbod af te stemmen. Binnen het ontwikkeltraject is er één ondersteuningsorganisatie die lokaal werkt en daarbij jongeren betreft: Westland Cultuurweb met de pilot de Muziekcoalitie.

Zoals de projectleider vertelt bij een tussenevaluatie over een betrokken vereniging die succesvol is in het aantrekken en behouden van jongeren: *‘Wat zij [de muziekverenigingen] doen, is juist de jongeren die er zijn erg inschakelen in commissies en organisatie. Dus als er een concert of een evenement moet worden georganiseerd dan gaan de jongeren daar zelf over nadenken. En dat heeft ons ook op het spoor gezet. Ze hadden af en toe wel eens, zoals ze dat noemen, een ‘patatmeeting’ om even wat dingen door te spreken. Dus wij doen nu ook gewoon patatmeetings voor het jeugdorkest. En als je ziet wat daar aan denkkracht of in ieder geval denkrichting ontwikkelt, is dat vaak heel anders dan vanuit besturen van verenigingen.’* (tussenrapportage, Notten & Nelemans, 2025)

3.5. Inhoudelijke kernambitie 5

Er zijn voldoende artistiek begeleiders/artistiek kader en kunstdocenten voor cultuurbeoefening en deze hebben een aantrekkelijke beroepspraktijk.

Cultuur Oost en Visie AmateurTheater werken beiden met hun pilots onder andere aan kernambitie 5. In een verdiepend dubbelinterview is op advies van de betrokken projectleiders bij de betreffende pilotprojecten niet met henzelf gesproken maar met een artistiek professional en een projectleider die nauw betrokken zijn bij de uitvoering van de pilots.

*Cultuur Oost heeft met 'Meedoen is de Kunst' een pilot die werkt aan een stevige culturele keten die aansluit bij de behoefte van de huidige en toekomstige cultuurbeoefenaars. Dit wordt bereikt door maandelijkse bijeenkomsten van de cultuurverbinders, masterclasses, het organiseren van thematafels en regionale bijeenkomsten. Daarnaast stimuleert het project vernieuwing en innovatie in de amateurkunsten door bijvoorbeeld jonge makers te koppelen aan cultuurgroepen. In dat kader organiseert Cultuur Oost het scholingstraject VERS in samenwerking met Kunstbende en Cultureel Verschil. Tijdens dit traject worden jonge Gelderse en vaak autodidacte makers opgeleid tot workshopdocent. **Liselot Peerenboom** van Cultuur Oost is projectleider van Kunstbende binnen Gelderland en deelt haar ervaringen over het scholingstraject VERS.*

De pilot 'MATCH' van Visie AmateurTheater heeft als doel om via artistieke vernieuwing de toekomstbestendigheid van amateurtheatergroepen te vergroten, makers te verbinden aan de regio's en de infrastructuur voor amateurtheater te versterken in Limburg en Friesland. VAT werkt hierin samen met Keunstwurk en Huis voor de Kunsten Limburg. De pilot biedt 10 ontwikkeltrajecten waar 5 matches van professionals en amateurkunstgroepen per provincie artistieke contactmomenten hebben. Tijdens intervisiebijeenkomsten staat onderlinge samenwerking en persoonlijke ontwikkeling centraal. Vanuit VAT en als regisseur verbonden aan een ontwikkeltraject bij een theatervereniging in Limburg neemt Jelle Stiphout deel aan het gesprek.

Hoe dragen VERS en MATCH bij aan het hebben van voldoende artistiek begeleiders?

Vanuit Cultuur Oost wordt het scholingstraject VERS ontwikkeld en uitgerold. De projectleider van VERS licht toe dat de training bedoeld is voor jonge makers tussen de 18 en 27 jaar die hun creatieve skills willen overbrengen op anderen. Organisaties zoals scholen missen jonge rolmodellen om in te zetten. Deze makers zouden dat kunnen zijn. De VERS training van afgelopen jaar heeft zich gericht op werken in het speciaal onderwijs. De jonge makers die de training kunnen volgen worden lokaal gevonden. De projectleider vertelt: *"Ik vind het heel belangrijk dat het veld zelf, dus de mensen waar we lokaal mee samenwerken, de jongeren lokaal aandragen. Want vaak hebben ze wel zicht op jonge makers die het leuk zouden vinden om een workshop te geven, maar hebben zij de skills nog helemaal niet, of de workshops of trainingen die worden aangeboden zijn veel te hoogover voor die doelgroep. Ik denk dat we met VERS, samen met Cultureel Verschil en Kunstbende, iets hebben ontwikkeld dat heel laagdrempelig is, echt gericht op die autodidacte jonge makers."*

Er is nu een pool van acht jonge makers bij de trainingsdag opgeleid. Scholen en de lokale ondersteuners weten deze jongeren nu ook te vinden. *“Als je me dan vraagt: ‘Wat levert het op?’ Ja, gewoon direct dat er een netwerk ontstaat en dat ze elkaar weten te vinden, dat vraag en aanbod matcht,”* aldus de projectleider van VERS.

De regisseur werkzaam in de pilot van VAT ervaart dat in Limburg er een groot probleem is wat betreft leegloop. Er zijn weinig kansen voor artistiek professionals (i.e. makers). Er zijn dan wel veel verenigingen, zeker in het theater, maar hierbinnen lijkt het idee te bestaan dat werken met artistiek professionals onmogelijk of onbetaalbaar is. Dat maakt dat de professionals zich vaak afgeschrikt voelen. De pilot heft dat voor een deel op. Dat gebeurt door de samenwerking tussen een vereniging en een professional laagdrempeliger en aantrekkelijker te maken, zoals de aan VAT verbonden regisseur vertelt: *“Door voor verenigingen die financiële drempel weg te nemen, door voor makers het financieel ook aantrekkelijk te maken, dat het niet allemaal voor maar wat minder moet, want dat krijg je heel vaak als je in de amateurkunsten werkt. Dat is jammer, want het is toch werk. Dus daar werkt het traject tweezijdig wel aan mee.”*

Daarnaast zijn er volgens de regisseur echt wel makers in Limburg, maar ze weten de weg niet helemaal naar de vereniging en vice versa. Limburg is lang en groot, er is een klein pooltje van makers en vaak wordt er via-via gewerkt. Ook is veranderen lastig. Verenigingen zijn vaak ontstaan door iemand uit de gemeenschap die de groep heeft opgericht. Dan kunnen er allerlei zaken gebeuren waardoor ze nu zoeken naar vernieuwing, maar niet goed weten hoe ze dat moeten doen. De pilot draagt volgens de regisseur enorm bij aan de verbinding tussen artistiek professionals en de verenigingen. Er wordt zorgvuldig de match gemaakt.

Wat heeft de artistiek professional nodig binnen de amateurkunst?

Vanuit Cultuur Oost vertelt de geïnterviewde projectleider dat het binnen Kunstbende en VERS belangrijk is dat de makers die de training volgen, heel dicht bij de doelgroep van jongeren staan qua uitstraling en energie. Het is belangrijk dat de artistiek professional de leefwereld van jongeren kan begrijpen. Daarom is VERS interessant; deze makers zitten met hun leeftijd dichtbij de jongeren of zijn zelf nog jongeren.

“Geduld, veel geduld,” is er volgens de regisseur nodig vanuit zijn ervaringen in de pilot MATCH. Het onderstreept volgens hem het belang om als professional met een goed plan te komen. Het blijkt extra van belang dat als je met amateurs werkt, je weet wat je aan het doen bent en weet wat je wil doen met de groep.

In de opleidingen tot artistiek begeleider of kader mist volgens beide geïnterviewden het aspect cultureel ondernemerschap. Er is bij veel makersopleidingen niet heel veel ruimte voor. Ook mag er meer aandacht gaan naar het werken met amateurs volgens de betrokken regisseur. Hoe ga je met een bestuur om of met amateurspelers? Dat is een stuk mensenkennis wat je dan nodig hebt. Een blok amateurregie zou interessant kunnen zijn om toe te voegen aan de opleiding.

Welke lessen hebben jullie geleerd?

= jonge makers binden zich aan mensen, niet aan organisaties

De projectleider van VERS heeft ongeveer 1,5 jaar geleden voor de eerste keer het scholingstraject georganiseerd. Ze heeft toen de werving van de deelnemers vanuit de organisatie gedaan. Dat was moeilijk; jongeren binden zich aan mensen en niet aan organisaties. Daarmee heeft ze geleerd om met de lokale ondersteuners in een gemeente samen te werken: *“In de vorm van zo'n cultuurverbinder, dus iemand die gewoon het veld lokaal echt kent en de mensen, en die connectie heeft met de jongeren. Door daarmee samen te werken, en het veld het lokaal te laten doen en de jongeren aan te dragen. Ja, dat werkt.”* Een andere ervaren les vanuit VERS als het gaat om samenwerken met jongere makers is om voldoende kaders te geven, maar ook voldoende vrijheid om de inhoud van een workshop te kunnen bepalen.

= waardeer (jonge) makers als volwaardige partners, ook in de financiële vergoeding

Daarnaast is de waardering en betaling van jonge makers belangrijk, zoals de projectleider van VERS vertelt: *“Waardeer ze ook als makers en dan bedoel ik: betaal ze gewoon uit. Het is leuk een training, maar zie ze ook als volwaardige samenwerkers met hun expertise. Ik vind vaak ook dat bij jongeren wordt gedacht: ‘Oh, die wil dat misschien wel voor een vrijwilligersvergoeding doen.’ Nee, gewoon fair pay uitbetalen.”*

= van de daadwerkelijk vergoede uren uitgaan helpt bij erkenning en waardering

Voor de bij MATCH betrokken maker heeft de geleerde les ook met financiën te maken. Normaal werkt hij met een totaalprijs waarvoor hij als regisseur taken uitvoert, maar daarmee komt hij over het algemeen niet uit. Maar nu werd er gewerkt met uren waarvoor er daadwerkelijk budget was. Dat gaf hem een reëler beeld. Hij ging bijvoorbeeld geen script herschrijven omdat daar de uren niet voor waren. Dit traject hielp om hemzelf als professional te erkennen en te waarderen.

= onderzoeksgericht en bottom-up werken stimuleert het aansluiten van de artistiek professional bij amateurgroepen

Verder is als belangrijke les ervaren om te kijken naar wat er al aanwezig is bij de amateurkunstclub; wat wil de vereniging, wat doen ze al en waar kun je als maker op inhaken? Dit in plaats van top-down bepalen wat er wordt ingezet. Onderzoeksgericht werken in een amateursetting blijkt een goede insteek, zoals de maker vertelt: *“Want ze riepen ook de hele tijd ‘we willen een script, we willen een script’. Ik hou niet zo van scripts; en toen heb ik gezegd: zullen we het samen doen? En toen hebben we eigenlijk tijdens het repeteren het script geschreven. Toen bleek dat de gouden vorm te zijn, waarvan ik dacht dat dat niet kon of zou lukken met ze. Dat bleek ineens een gouden greep.”*

Door onderzoeksgericht en bottom-up te werken is zowel binnen MATCH als VERS aangesloten bij wat er al is en wat er speelt.

Versterking ondersteunings- structuur amateurkunst

Hoofdstuk 4

Hoofdstuk 4. Versterking ondersteuningsstructuur amateurkunst

De tweede hoofdvraag onderliggend aan deze kennisrapportage betreft in hoeverre en hoe de pilots bijdragen aan de toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld en/of de versterking van de landelijke discipline ondersteuning. In dit hoofdstuk gaan we daar wat dieper op in, op basis van de eerder omschreven bijbehorende deelvragen.

4.1. Versterking ondersteuningsstructuur amateurkunst: wat we al weten

Uit diverse publicaties blijkt dat de ondersteuning van het amateurkunstveld begin 21^e eeuw fors is teruggelopen (Van Treeck e.a., 2021; Goossens e.a., 2025). Ook de disciplinegerichte ondersteuning op landelijk niveau door koepelorganisaties en andere ondersteuners is in de afgelopen decennia flink afgenomen. Bijna al het werk draait op vrijwillige bestuurders en dat maakt deze ondersteuning ontoereikend en kwetsbaar (Van Treeck e.a., 2021).

Een aanbeveling die in de diverse recente rapporten wordt gedaan is dan ook het versterken van de ondersteuningsstructuur, zowel in kwantiteit (meer fte's) als kwaliteit (diverse ondersteuners elkaar beter laten vinden) (Van Vulpen, Boonekamp & Stallen, 2021).

Meer recent is er door extra investeringen, waaronder de herstelsteun en ook het NOA, weer een opwaartse trend zichtbaar in de aandacht en inzet voor de ondersteuningsstructuur van amateurkunstbeoefening (Goossens e.a., 2025; LKCA, 2022; Noijens & Roorda, 2024; Van Treeck e.a., 2021). Sinds het uitbreken van de coronapandemie investeert OCW structureel extra in het versterken van de ondersteuning van amateurkunstgroepen (Neele & Roorda, 2023).

Een gedeelde conclusie in bovengenoemde publicaties is dat de ondersteuning in het amateurkunstveld divers maar ook versnipperd is. Beoefenaars en aanbieders van cultuurbeoefening in de vrije tijd kunnen gebruikmaken van verschillende vormen van ondersteuning op landelijk, provinciaal en lokaal (gemeentelijk) niveau. Het aanbod verschilt echter sterk per gemeente en provincie. Daardoor maakt het voor amateurkunstbeoefenaars en -groepen uit in welke stad, dorp of regio zij gevestigd zijn als het gaat om de ondersteuning die er beschikbaar is. Daarnaast maakt het ook uit in welke kunstdiscipline ondersteuning wordt gezocht. Uit eerdere inventarisatie blijkt bovendien dat er in meer dan tweederde van de gemeenten geen ondersteuning is van amateurkunstgroepen (Van Treeck, 2021). Ook per provincie verschilt de aandacht voor amateurkunstondersteuning, afhankelijk van het beleid van en van een eventuele opdracht aan een steuninstelling (Goossens e.a., 2025).

Een aanbeveling die hieruit voortvloeit en in al deze publicaties wordt gedaan, is om meer en betere samenwerking tussen de diverse ondersteuners te organiseren. Naast extra en andere ondersteuning op de verschillende niveaus is er volgens ondersteuners ook per laag, zoals lokaal, meer samenhang en samenwerking nodig (Van Vulpen, Boonekamp & Stallen, 2021; Neele & Roorda, 2023).

In navolging van deze constatering en aanbevelingen zijn binnen het NOA de deelnemende pilots, in lijn met de tweede onderzoeksvraag, bevraagd op in hoeverre en hoe zij bijdragen aan een

toekomstgerichte ondersteuningsstructuur in het amateurkunstveld in het algemeen, en de koepels aan de disciplinegerichte ondersteuning in het bijzonder. Hierover meer in de volgende paragrafen.

Definitie ondersteuningsstructuur

Een exacte definitie van de ‘ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld’ wordt in de hier aangehaalde rapporten overigens niet gegeven. Ook uit de diverse interviews gedurende het NOA bleek niet voor iedereen helder of hetzelfde wat ‘de ondersteuningsstructuur’ precies inhoudt. Projectleiders die al langere tijd werken in of rondom het amateurkunstveld vanuit een provinciale instelling hebben hier een redelijk eenduidig beeld bij. Voor anderen is het vaak een abstract begrip. Het risico hiervan is dat niet iedereen hetzelfde ambieert bij een toekomstige ondersteuningsstructuur, wat een gezamenlijke inzet kan bemoeilijken. Dit suggereert dat ‘de ondersteuningsstructuur’ vooral een intern of cultuursectorespecifiek begrip is, waardoor het lastig is voor partijen vanuit andere domeinen en sectoren om hierbij aan te sluiten, en er mogelijk een te eenzijdige visie en woordkeus ontstaat.

In deze rapportage verwijst de algehele ‘ondersteuningsstructuur van de amateurkunst’ naar het netwerk van landelijke, provinciale en lokale organisaties en functies die amateurkunstbeoefening mogelijk maken en versterken door middel van advies, scholing, organisatiehulp, talentontwikkeling en beleidsmatige of financiële ondersteuning.

In de tussenrapportage (Notten & Nelemans, 2025) worden de ontwikkelingen beschreven met betrekking tot het versterken van de disciplinegerichte ondersteuning en algehele ondersteuningsstructuur, tot en met het najaar 2024. De meeste pilots zijn dan voor 75% van start gegaan met hun geplande activiteiten (85% in het voorjaar van 2025). De tussenrapportage geeft daarom al een goed beeld van de activiteiten, successen, belemmeringen en overige ervaringen vanuit de pilots gedurende het ontwikkeltraject rond het versterken van de ondersteuningsstructuur. In dit hoofdstuk gaan we hier wat dieper op in.

4.2. In hoeverre versterken de pilots de ondersteuningsstructuur?

Het antwoord op de vraag in hoeverre de pilots zich inzetten op het versterken van de landelijke, provinciale en/of lokale ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld is eenvoudig: het versterken van de ondersteuningsstructuur vindt in *alle* pilots plaats, ongeacht de focus op disciplinegerichte versterking of inhoudelijke versterking, en op verschillende manieren als in door diverse activiteiten en samenwerkingen.

De focus op in hoeverre de ondersteuning landelijk, provinciaal of lokaal versterkt wordt verschilt enigszins, sterk afhankelijk van de partij die als penvoerder optreedt vanuit de betreffende pilot. Logischerwijs starten gemeentelijke instellingen in hun pilots meer vanuit de gemeentelijke context, provinciale instellingen meer vanuit hun provinciale omgeving en de koepelorganisaties vanuit hun landelijke rol en specifieke kunstdiscipline. Dit betekent echter niet dat er geen cross-overs zijn. In verschillende pilots, ongeacht de inhoudelijke of disciplinegerichte insteek, zetten pilots zich direct en

indirect in op ondersteuning op alle niveaus. Bijvoorbeeld, hoewel de in het NOA betrokken koepelorganisaties geselecteerd zijn op basis van hun landelijke rol, werken zij binnen het ontwikkeltraject ook op lokaal en regionaal niveau. Bijvoorbeeld door de ondersteuning van lokale afdelingen maar ook doordat zij de kartrekker zijn van een inhoudelijk gerichte pilot waarbij een lokale samenwerking een verplichting is. Provinciale en gemeentelijke instellingen zijn vaker gericht op discipline-overstijgende activiteiten en domein-overstijgende samenwerkingen in hun provincie en/of gemeente, maar betrekken ook soms koepelorganisaties. Ze zijn in een enkel geval op een specifieke discipline gericht.

De pilots dragen zowel *intern* (in de organisatie van de penvoerder/projectleider), als *extern* (in het amateurkunstveld) bij aan een toekomstgerichte ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld:

Intern: “De pilot heeft veel invloed op hoe wij onze ondersteuning als steuninstelling inrichten. Het is daarmee een leidraad voor het anders willen inrichten van de organisatie op het gebied van ondersteuning van de amateurkunstsector, om een breder palet van vragen uit de sector te kunnen ondersteunen.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie najaar 2024)

Extern: “Deelnemers gaven aan dat zij vooral veel van elkaar leerden tijdens het intervisiegedeelte en het heel waardevol vonden om met elkaar van gedachten te wisselen over vergelijkbare uitdagingen. Voorheen vond er nauwelijks tot geen uitwisseling plaats tussen combinatiefunctionarissen cultuur.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie najaar 2024).

4.3. Hoe versterken de pilots de ondersteuningsstructuur?

Er zijn diverse soorten activiteiten die de pilots ondernemen en initiëren om de ondersteuningsstructuur te versterken. Een belangrijke conclusie is dat eigenlijk alle activiteiten, ook die niet specifiek gericht waren op het versterken van de ondersteuningsstructuur, wel hieraan hebben bijgedragen. Ontmoeting blijkt een cruciaal werkzaam element en meer zichtbaarheid een gedeeld belangrijk gevonden resultaat. De activiteiten die in het ontwikkeltraject al eerder als succesvol zijn ervaren kunnen worden onderverdeeld in de volgende thema's: netwerken en samenwerking; scholing, deskundigheidsbevordering, kennisdeling en professionalisering; onderzoek, dataverzameling en behoeftepeiling; innovatieve initiatieven (Notten & Nelemans, 2025). In deze paragraaf gaan we wat dieper in hoe de versterking van de ondersteuningsstructuur ervaren wordt vanuit de pilots en de geleerde lessen die men wil delen.

4.3.1. Koepelorganisaties en disciplinegerichte ondersteuning

De tweede onderzoeksvraag waarop deze kennisrapportage is gebaseerd gaat (ook) over de versterking van de landelijke discipline ondersteuning in de amateurkunst. Daarom wordt in deze paragraaf expliciet aandacht besteedt aan de rol van de koepelorganisaties. De koepelorganisaties

leveren natuurlijk ook hun bijdrage aan de algehele ondersteuningsstructuur, maar daarover meer in de volgende paragraaf.

Met de koepelorganisaties die deelnemen aan het NOA zijn twee dubbelinterviews en twee groepsgesprekken gevoerd. Dit bracht veel informatie naar boven, maar ook droeg het bij aan de onderlinge kennisdeling en konden aanpakken met elkaar vergeleken worden. Met de volgende koepelorganisaties en vertegenwoordigers daarvan is in het voorjaar van 2025 dieper op een aantal bevindingen ingegaan: Stidoc/Pieter Hol, LOST/Lex Pruijt, VAT/Karlijn Vriend, NOVA/Kees Tervoort - Emile de Gruijter - Jan Essing, Fotobond/Cora Sens, Danslink/Judith Ensel, Koornetwerk Nederland/Ruben Timmer, KNMO/Simon Henk Luimstra, Circuspunt/Bas van den Bosch, FFGN/Wim Dudink.

Omdat niet al deze vertegenwoordigers direct (en langdurig) verbonden zijn aan de betreffende koepelorganisatie, zijn in sommige gevallen bestuursleden uitgenodigd. Dit legt direct een gemis bloot in het ontwikkeltraject. Omdat niet alle besturen direct betrokken waren bij het ontwikkeltraject (livedagen, eerdere interviews e.d.) is het niet helder in hoeverre de in het traject ontwikkelde en gedeelde kennis binnen de koepelorganisaties ervaren en verwerkt worden. Met enkele koepelorganisaties is er gedurende het ontwikkeltraject geen direct contact geweest met bestuursleden.

Diversiteit in koepelorganisaties

Deze kennisrapportage beschrijft gemeenschappelijke bevindingen, vanuit een diverse groep koepelorganisaties. De deelnemende koepelorganisaties verschillen sterk van opzet; zo verschilt bijvoorbeeld de organisatiestructuur. Er zijn koepels die formeel een vereniging zijn en leden hebben – en dat kunnen zowel verenigingen als individuen zijn – maar er zijn ook koepels die formeel een stichting zijn waarbij lidmaatschap niet speelt. Sommige koepelorganisaties die betrokken zijn bij het ontwikkeltraject, vertegenwoordigen meerdere bonden binnen hun specifieke kunstdiscipline, terwijl andere koepels direct contact hebben met de beoefenaars in hun veld. Dit maakt dat de rollen, taken, mogelijkheden en verantwoordelijkheden van koepelorganisaties verschillen.

Daarnaast speelt ook dat koepelorganisaties soms aangestuurd worden door zeer ervaren bestuursleden en in andere gevallen door vooral inhoudelijk (discipline) ervaren bestuurders. Een belangrijk punt van aandacht is het feit dat de meeste koepelorganisaties vrijwel geheel draaien op vrijwilligers. Een enkele betrokken koepelorganisatie in het ontwikkeltraject heeft al langere tijd een betaalde kracht.

Bijdrage pilots aan disciplinegerichte ondersteuning: wat doen ze?

In de interviews worden diverse voorbeelden genoemd van *hoe* er in de pilots bijgedragen wordt aan de discipline ondersteuning in de amateurkunst. Er lijkt daarbij in grote lijnen een tweedeling te zijn naar investeringen in de kwaliteit en toekomstgerichtheid van de koepel als organisatie, en anderzijds bijdragen aan de inhoudelijke en organisatorische versterking van de leden en/of gelieerde partijen in

het werkveld van de betreffende kunstdiscipline. De voorbeelden van activiteiten die genoemd worden kunnen in drie thema's worden samengevat:

1. Stimuleren van inhoudelijke ontwikkeling in de betreffende kunstdiscipline (expertiseontwikkeling);
2. Stimuleren van de kwaliteit van begeleiding en aanbod vanuit de koepel, om zo de kennis en kunde van beoefenaars van de specifieke kunstdiscipline te optimaliseren;
3. Stimuleren van organisatorische versterking zowel bij de koepel zelf als bij aangesloten bonden of verenigingen om uitoefening van de discipline te ondersteunen en inspireren. Zoals projectleiders vanuit de koepelorganisaties in de interviews aangeven:

“Wij hebben heel zwaar ingestoken op die juryopleidingen [...] We kunnen dat nu handen en voeten gaan geven.”

“Het gaat niet alleen maar over mensen in overdrachtelijke zin iets leren over dans, en dat ze dat een ander aanleren, maar het gaat ook over repertoire leren. Het gaat misschien ook ondernemerschap.”

“Wij hebben het heel praktisch gehouden. Eén van de dingen die al jaren speelt is het leeftijdsprobleem en dat heeft dan ook te maken met communicatiemiddelen die daar worden ingezet. Er zijn websites en zo, maar juist het gebruik van dingen als sociale media en beeldende activiteiten om groepen te benaderen om nieuwe leden te vinden, dat was nog beperkt ontwikkeld. We hebben nu heel erg ingezet op laten we met de verenigingen samen een clubje maken dat echt les krijgt in het bewerken van online dingen.”

Rol koepelorganisaties en disciplinegerichte ondersteuning; waarom doen ze dat?

In de antwoorden op de vraag *waarom* disciplinegerichte ondersteuning in het amateurkunstveld belangrijk is, komen bovengenoemde thema's logischerwijs terug.

Volgens de koepels is disciplinegerichte ondersteuning allereerst essentieel om de *kwaliteit van kunstbeoefening in de specifieke discipline te versterken*. Dit gaat verder dan alleen de artistieke inhoud; ook presentatie, didactiek en specifieke vakkennis worden genoemd.

Daarnaast zijn binnen veel disciplines amateurkunstgroepen en hun besturen sterk afhankelijk van vrijwilligers, vaak met beperkte tijd. De ondersteuning vanuit de koepels helpt bij *kennisoverdracht, communicatie en bestuurskracht*.

Een derde reden waarom volgens de projectleiders disciplinegerichte ondersteuning, en daarmee de koepelorganisaties van belang zijn, is het *vertegenwoordigen en het vergroten van de zichtbaarheid van de specifieke kunstdiscipline*, zowel binnen de cultuursector als in de samenleving. Het gaat daarbij om zichtbaarheid en vertegenwoordiging van de discipline, zoals de projectleiders vanuit de koepels vertellen:

“Mensen maken cultuur omdat ze dat willen doen: omdat ze theater willen maken, of omdat ze willen quilten of omdat ze willen dansen. Er is heel lang al een soort van trend gaande dat steeds meer

amateurkunstbreed de ondersteuning wordt vormgegeven. Maar mensen verbinden zich aan een kunstvorm.”

“De beeldende koepels moeten zeker gehoord en gezien worden, want er zijn zoveel mensen die tekenen, fotograferen, en zo ontzettend veel mensen die dat leuk vinden. Het lijkt of heel Nederland zingt of muziek maakt, maar ik denk dat het niet helemaal waar is, dat andere dingen gebeuren. Het brengt andere zaken met zich mee dan de muziek.”

“Waarom zijn we er?” Misschien is dat wel veel meer de visie uitdragen over internationale dans en wat dans kan betekenen in de samenleving. Dat is ook de reden waarom we die artikelenreeks zijn begonnen, om ook dat imago en die zichtbaarheid van internationale dans een beetje op een andere manier te tonen en ook de variatie daarin en wat het kan zijn voor jonge mensen heden ten dage.”

“Het belang van disciplineondersteuning is dat er een boegbeeld is dat voor jou strijdt. Waaraan je kunt zien dat je ergens bij hoort, dat je kunt voelen dat je niet alleen maar op je eigen eilandje zit, en volgens mij is dat ook omgekeerd de rol die je te spelen hebt als landelijke partij. Dat je dat samenbindt en zichtbaar maakt. En dan heb ik het nog niet eens gehad over al die instrumentele meerwaarde, weet je wel, de sociale maatschappelijke opbrengsten tegen de eenzaamheid, bevordering van het welzijn, dat je gewoon slimmer wordt van muziek maken, al die dingen, al die redenen.”

Kortom, disciplinegerichte ondersteuning wordt door koepelorganisaties gezien als belangrijk voor de kwaliteit, continuïteit en herkenbaarheid van de kunstdiscipline. Daarmee vullen koepels volgens de betrokkenen een rol die breder ondersteunende gemeentelijke en provinciale instellingen niet (voldoende) kunnen bieden, omdat deze ondersteuning sterk aansluit bij de specifieke kenmerken en behoeften van de discipline. Het is volgens de koepels ook belangrijk en nodig om te ontwikkelen en mee te gaan met de bewegingen in de samenleving.

4.3.2. Pilots over hun bijdrage aan de algehele ondersteuningsstructuur

De projectleiders van zowel de inhoudelijke pilots als vanuit de koepels hebben tijdens de interviews en tussenevaluatie in het voorjaar van 2025 gedeeld hoe zij in de praktijk zien dat hun pilots bijdragen aan de algehele ondersteuningsstructuur van de amateurkunst. We beschrijven hier de meest voorkomende gemeenschappelijke ervaringen. Er worden door de betrokken organisatie drie overkoepelende samenhangende punten genoemd waardoor zij met hun pilot bijdragen aan de algehele ondersteuningsstructuur van de amateurkunst:

- 1) door aanbod (praktische ondersteuning, kennis delen) aan lokale verenigingen, ondersteuners of afdelingen;
- 2) door dit aanbod worden ook onderling contacten gelegd en wordt voor de amateurkunstgroepen en beoefenaars ook duidelijker wat een ondersteunende organisatie voor hen kan betekenen;

3) er ontstaat daardoor meer samenwerking, uitwisseling en/of ontmoeting tussen partijen en dit stimuleert de opbouw van een meer samenhangende en duurzame ondersteuningsstructuur.

Kortom: alle pilots dragen met hun activiteiten op de een of andere manier bij aan de ondersteuningsstructuur. Hieronder een aantal vaker genoemde gemeenschappelijke ervaringen:

= een concreet programma en tools aanbieden

Door het aanbieden van een concreet programma en tools voor het lokale amateurkunstveld is er ondersteuning geboden op allerlei zaken. Via deze weg is er ook kennis opgedaan over wat een ondersteunende organisatie nog meer kan betekenen voor het veld. Door aanbod van bijeenkomsten op inhoudelijke thema's of randvoorwaarden is er een nieuwe weg gevonden voor amateurkunstgroepen om met de lokale ondersteuners in contact te kunnen komen, en vice versa. Het hebben van een programma met concreet aanbod heeft de vindbaarheid van ondersteunende organisaties vergroot. Het maakt ook duidelijker voor de amateurkunstbeoefenaars wat deze ondersteuners te bieden hebben. Een projectleider vertelt: *"Als ik kijk naar mijn pilot, dan denk ik voor de ondersteuningsstructuur dat het heel erg goed heeft gewerkt voor ons als organisatie dat wij echt met een concreet programma naar buiten zijn gekomen waar het veld aan kan deelnemen. En dat ze via die weg ook weer kennis hebben opgedaan van wat wij als organisatie nog meer kunnen betekenen voor het veld en dat zij eigenlijk via dat programma ook weer een nieuwe weg hebben gevonden om met onze cultuurmakelaars in contact te kunnen komen, dat daar ook meer bewustwording door is gekomen van de ondersteuning die we nog meer bieden."*

= inzetten externe experts bij grotere of specifieke vragen vanuit het veld

De inhoudelijke pilots dragen soms ook bij aan het versterken van de ondersteuningsstructuur door het koppelen van experts aan partijen in het veld. Afhankelijk van de invulling en expertise van de lokale ondersteuning kunnen dat experts zijn die discipline-overstijgend werken, of juist meer met een specifieke focus. Het kan dan gaan om experts die ingezet worden bij meer integrale vraagstukken, bijvoorbeeld rondom de communicatie bij een klein museum dat moeilijk publiek trekt: *"Binnen deze pilot hebben wij mensen van buitenaf die we dan inzetten op zo'n vraagstuk. Dat is gewoon ons netwerk zo van, oh ja, deze persoon die doet gigantisch veel op het gebied van musea of het organiseren van dingen of community building, dus dit is een geschikt iemand om hierbij in te vliegen. Daar hebben we nu wat budget voor,"* vertelt een projectleider.

In een andere inhoudelijke pilot wordt gewerkt en geëxperimenteerd met een poule van experts in de regio. Deze worden door de ondersteunende provinciale instelling ingezet bij groepen die na een netwerkbijeenkomst nog niet de volgende stap kunnen zetten in hun ontwikkeling. De reden voor het organiseren van een poule van experts is dat in de betreffende regio het aantal lokale ondersteuners beperkt is en zij meestal een bepaalde expertise hebben, zoals een projectleider vertelt: *"Hij [lokale ondersteuner] weet heel veel van communicatie, of hij weet heel veel van financiering, maar niet allebei. Dus we dachten, het is wel heel goed om een poule neer te zetten. Regionaal het liefst, waarin meerdere experts zitting nemen."*

Ook de koepelorganisaties geven aan dat zij meer externe expertise hebben kunnen inzetten, waardoor ontwikkelingen sneller zijn gegaan, zoals een projectleider vertelt: *"De financiering vanuit*

deze regeling, maar ook van de regelingen hiervoor, geeft ons de mogelijkheden mensen aan ons te binden die als zzp'er expertise en uitvoeringskracht meebrengen. Met alleen een vrijwillig bestuur waren de ontwikkelingen nooit zo snel gegaan en hadden we ook veel minder ruimte gehad om andere subsidies aan te vragen voor allerlei projecten."

Hierbij is ook van belang het kunnen bieden van voldoende en passende randvoorwaarden, zoals bijvoorbeeld het betrekken van een werkruimte voor de diverse externe experts: *"Die professionaliseringsslag betaalt zich direct uit. Het werk wordt efficiënter verricht en ons imago als professionele landelijke disciplinegerichte ondersteuner en aanjager kunnen we naar buiten toe nu nog meer hard maken,"* aldus een projectleider.

= investeren in communicatiestrategie en zichtbaarheid

Verschillende ondersteunende instellingen – zowel inhoudelijk als disciplinegericht – investeren in het opzetten van een communicatiestrategie en dragen deze over aan de lokale ondersteuners, zodat zij concrete handvatten hebben in hun dagelijks werk. Een helder en eenduidig communicatiebeeld vanuit de ondersteunende organisatie, en daardoor meer zichtbaar te zijn voor de partijen waarvoor je er bent, draagt volgens projectleiders bij aan de ondersteuningsstructuur. Het wordt als belangrijk ervaren dit ook of vooral te laten aansluiten bij de lokale ondersteuners, en hen te ondersteunen hierin, omdat zij de contacten met de verenigingen en gemeenten hebben en daarmee een belangrijke schakel zijn in de ondersteuningsstructuur, ook voor de lange termijn, zoals een projectleider toelicht: *"Snappen welke boodschap je moet vertellen en waarom je die vertelt, op wat voor manier je die vertelt. Daar zijn we gewoon eerst zelf mee aan de slag gegaan. Om vervolgens tot handvatten te komen voor onze directe doelgroep, zodat zij dat weer door kunnen geven aan die verenigingen is echt een ondersteuningsstructuur."*

= bij elkaar brengen van de lokale ondersteuners en partners

De inhoudelijke pilots hebben bijgedragen aan hechtere netwerken van en uitwisseling tussen lokale ondersteuners. Dit wordt volgens hen door de lokale ondersteuners als heel positief ontvangen; ze voelen zich meer gesteund en kunnen met elkaar succesvolle aanpakken uitwisselen. Bovendien kunnen betrokken provinciale en gemeentelijke organisaties uit de bevindingen van dit netwerk van lokale ondersteuners putten voor het ontwikkelen van toekomstige activiteiten. Zoals een projectleider vertelt: *"We hebben die cultuurcoaches, cultuurmakelaars bij elkaar gebracht en die werkten eerst heel erg op eilandjes. En je ziet dat daar heel erg veel behoefte bestaat en bestond. Om elkaar te ontmoeten en van elkaar te leren. En dus dat zie ik heel sterk, dat daar echt een netwerk is ontstaan waarbij ook uit kunnen putten. En ja, dat is een wisselwerking."*

Ook verschillende koepelorganisaties hebben hun inzet en ondersteuning op regionaal en lokaal niveau kunnen vergroten: *"Ook dit voorjaar organiseren we diverse regionale netwerkoeverleggen, waar we voorheen enkel centrale bijeenkomsten konden beleggen. Hierdoor halen we de noden en wensen uit de sector veel efficiënter op, en die informeren ons ook in het ontwikkelen (met het netwerk) van ons meerjarenbeleidsplan,"* aldus een projectleider.

= bij elkaar brengen van amateurkunstgroepen onderling

Door de pilots zijn ook in bepaalde gemeenten amateurkunstverenigingen meer met elkaar in gesprek gekomen en is er soms ook een concrete samenwerking van de grond gekomen. Een artistiek

professional vanuit een van de pilots vertelt dat het project ook heeft bijgedragen aan meer contact en uitwisseling tussen amateurkunstgroepen: *“Al die verenigingen zijn eilandjes. En die zoeken elkaar nooit op. Dus wat het project in zoverre wel heel erg met zich meebracht, is dat zij ineens ook met elkaar in één ruimte zaten. Dat is van tevoren afgesproken, contractueel zelfs [...], anders zeggen mensen af. Dat is ongelooflijk. Ook mijn vereniging die zei: ‘Moeten we daar echt heen?’ Ik zei: ‘Ja, daar moet je wel echt heen.’ Maar het grappige is dat ze daar dan wel enorme ervaringen hebben. Want: ‘Oh, hebben andere verenigingen dit probleem dan ook? Oh, hebben ze daar ook spelers tekort?’ Dus dat dat je denkt: ‘Goh, je zou ervaringen kunnen uitwisselen.’”*

= bij elkaar brengen van amateurkunstgroepen en artistiek professionals

Zowel gemeentelijke en provinciale instellingen als koepelorganisaties geven aan dat door de extra inzet en activiteiten vanuit de pilots er ook meer verbinding is ontstaan tussen amateurkunstgroepen en artistiek professionals. Een deelnemende koepelorganisatie beschrijft dit als volgt: *“De ontwikkelingen hebben er ook toe geleid dat nu een van onze bestuursleden zich specifiek focust op talentontwikkeling in de koorsector, inclusief de verbinding tussen de amateur- en professionele korenwereld. De meerwaarde hiervan wordt bevestigd door enthousiaste reacties van de diverse professionele koren in ons netwerk.”*

= inzicht geven in lacunes ondersteuningsstructuur

De pilots dragen ook bij aan een toekomstbestendige ondersteuningsstructuur doordat ervaren wordt wat er nog niet is, wat mist of wat te weinig aandacht krijgt. Dat kan gaan om gebrek aan mankracht en zichtbaarheid van lokale ondersteuners, maar ook de nog achterblijvende aandacht voor informele groepen. Zoals een projectleider stelt: *“Met dit programma wordt dat steeds meer onder de aandacht gebracht. En wat er dan nog niet is, zou dan eventueel gecreëerd kunnen worden.”*

Zo kunnen lokale ondersteuners een belangrijke positieve en aanzwengelende rol spelen waar de ondersteuningsstructuur al goed is opgezet. Maar waar lokale ondersteuners niet (voldoende) aanwezig zijn, spelen vrijwillige kartrekkers een essentiële rol in het amateurkunstveld. Dan verloopt het soms minder soepel omdat subsidies bijvoorbeeld zelden verstrekt worden aan privépersonen (zoals vrijwilligers) of omdat lokale ondersteuners niet openstaan voor vrijwillige kartrekkers.

Vanuit meerdere pilots komt het inzicht dat bij de ondersteuning van de amateurkunst tot nu toe heel erg de focus lag op de traditionele kunstbeoefening en verenigingen. Het wordt door pilots als een goede ontwikkeling gezien dat de ondersteuningsorganisaties uit gaan zoeken hoe het informele circuit het beste kan worden ondersteund. Dit vergt van de ondersteuningsorganisaties een andere houding en andere ondersteuning. *“Ik vind het een hele goede ontwikkeling dat ik telkens meer merk dat ondersteuningsorganisaties zeggen van ‘hé, we moeten eigenlijk ook uit gaan zoeken hoe we dat informele circuit kunnen gaan ondersteunen en hoe we die stem kunnen vertegenwoordigen,’”* aldus een projectleider.

4.3.3. Geleerde lessen bij het versterken van de ondersteuningsstructuur

Ook als het gaat om de activiteiten en inzet die de pilots hebben gedaan om de ondersteuningsstructuur te versterken (zowel in het algemeen als disciplinegericht) zijn er diverse geleerde lessen. Hieronder staan de meest genoemde gemeenschappelijke lessen beschreven:

= actief in gesprek blijven, luisteren en het veld (leren) kennen

Het blijkt van belang om actief in gesprek te blijven, goed te luisteren en afstemming te blijven zoeken met partners in de eigen organisatie en in het veld – in de diverse lagen – om aanbod oftewel ondersteuning af te stemmen op de (veranderende) behoeftes in het amateurkunstveld.

“Een geleerde les is om steeds te blijven afstemmen met de diverse partners waar de behoeften liggen en met elkaar te zoeken naar de waarde die je als ondersteuner kunt toevoegen en het aanbod daarop af te stemmen.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

“Het is zeer belangrijk het veld goed te kennen en te horen. Ons onderzoek naar de behoeften bij jeugdcircussen geeft ons niet alleen nuttige informatie over waar zij het meest baat bij hebben, maar zorgt ook voor betrokkenheid.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025)

“Daarnaast hebben we geleerd over de kracht van bestaande netwerken, vooral omdat amateurkunst lokaal gebeurt en je daar dus ook op in moet spelen als landelijke koepel.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025)

= een back-up voor kwetsbare schakels

Sommige pilots hebben geleerd dat bepaalde initiële samenwerkingspartners of samenwerkingsverbanden niet helemaal van de grond kwamen of anders ingevuld moesten worden. Een veelvoorkomende geleerde les is ook dat het vaak valt of staat met een bepaalde koploper, maar dat dit het geheel ook kwetsbaar maakt. Het meenemen van een back-up in je plannen blijkt waardevol.

“Zorg ervoor dat je een back-up plan hebt wanneer je samenwerkt met het kunstvakonderwijs. In ons geval is dat het netwerk van de projectleiders in het werkgebied. Zij hebben korte lijntjes met studenten en jonge makers.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

“De verbinding met amateurkunstverenigingen is een kwetsbare schakel. Vaak vormgegeven door één persoon. Als die uitvalt of geen draagvlak in het bestuur krijgt wordt het lastig of onmogelijk.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

= zichtbaarheid is belangrijk en een professionele aanpak hierbij relevant

Aandacht besteden aan zichtbaarheid levert veel op, en is daarmee een belangrijke geleerde les. Het maakt dat mensen je weten te vinden, het gaat om erkennen van de mensen die het doen en om versnippering te bundelen. Meerdere pilots – zowel inhoudelijk als disciplinegericht - hebben ervaren dat dit uitbesteden aan professionals vruchten afwerpt. Sommigen zijn hiervoor een samenwerking met een grotere organisatie dan zichzelf aangegaan.

“Zorg dat je communicatie op orde is, dat je zichtbaar en vindbaar bent en laat dat aan een professional over. Zorg dat iemand of nog liever meerdere mensen het gezicht worden van het initiatief. Mensen werken graag met mensen die ze een beetje hebben leren kennen.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025)

= direct toepasbare, passende en praktische ondersteuning bieden

De projectleiders geven aan dat zij geleerd hebben dat het belangrijk is je bewust te zijn van de slagkracht en belevingswereld van verenigingen en amateurbeoefenaars om hen succesvol te ondersteunen. Dat betekent bijvoorbeeld: het tempo aanpassen passend bij de doelgroep, plezier voorop stellen, er niet vanuit gaan dat beoefenaars vragen en behoeften direct kunnen formuleren en (direct toepasbare) praktische ondersteuning bieden.

“Laagdrempelige toegang tot ondersteuning. Je hebt te maken met vrijwilligers/vrijtijdsbeoefenaars die over het algemeen een volle agenda hebben, daar moet de programmering op worden aangepast. Zowel de frequentie en duur van de bijeenkomsten, maar ook de inhoud. Er is behoefte aan gerichte ondersteuning (geen generieke lezingen) met praktijkgericht advies. Deelnemers moeten bij het lezen van de aankondiging een duidelijk antwoord hebben op de vraag 'what's in it for me?'" (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

“De afwisseling tussen online en fysieke bijeenkomsten – passend bij het doel van de bijeenkomst – helpt bij het bereiken van verschillende deelnemers uit verschillende delen van het land.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025)

= keuzes maken en eigen identiteit

Voor kwalitatief goede ondersteuning hebben de projectleiders in hun pilots ervaren dat het belangrijk is om keuzes te maken: Wat doe je wel en wat doe je niet? Wat kun je wel en wat kun je niet?

“Het belang van transparante communicatie over jouw provinciale rol. Je kunt niet alles doen (daar zijn de middelen gewoon veel te weinig voor), dus je moet duidelijke keuzes maken over hetgeen je wel of niet oppakt.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

“En maak een keuze, je kunt niet alles tegelijk oppakken, maar luister ook goed waar behoefte aan is en speel daarop in.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025)

“Onze kracht en het geven van betekenis komt het beste tot uiting wanneer we inhoudelijk en disciplinegericht werken. De mensen die theater maken en de taal die zij spreken staat centraal. Dat maakt dat we bijvoorbeeld bij onze netwerkdag kiezen voor theatrale workshops en een theateropleiding als locatie, wat deelnemers trekt met een theaterhart.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025)

= ‘vertalers’ die kunnen verbinden

Enkele pilots hebben een projectleider aangesteld die ook concrete praktijkervaring heeft met het specifieke amateurkunstveld in de pilot. Zij kunnen als een soort brug of vertaler fungeren voor de amateurkunstgroepen richting de betrokken ondersteunende partijen en vice versa. De rol van dergelijke ‘vertalers’ is waardevol gebleken voor de ondersteunende organisaties. Zoals een projectleider vertelt: *“Ja, inderdaad ik ben meer ‘one of the guys’, omdat ik mijn hele carrière in dit gremia heb gewerkt. Ik kan daarmee ook gewoon een goede verbindingsman zijn.”*

Een dergelijke externe verbinder heeft door zijn onafhankelijke spilfunctie een meerwaarde voor de samenwerking, ook doordat er één duidelijk en onpartijdig aanspreekpunt is.

= gaan waar de energie zit en bottom-up werken: ketenomkering

Zowel als het gaat om de inhoudelijke versterking van de amateurkunst, disciplinegerichte ondersteuning, als de versterking van de algehele ondersteuningsstructuur van amateurkunst komt vaak naar voren dat het belangrijk is om aan te sluiten bij dat wat er al is en mee te bewegen met waar al energie zit. Dit geluid werd tijdens het ontwikkeltraject ook steeds sterker. Dit vraagt volgens de projectleiders om een verandering in de organisatiestructuur.

“Ga niet teveel zelf van alles zitten bedenken. Er liggen genoeg goede ideeën die het ondersteunen waard zijn, maar die wat water nodig hebben om verder te kunnen groeien. En ook al zijn de aantallen wat minder dan je had gehoopt, zet toch door, want het levert altijd op. De mensen die komen zijn de mensen die willen veranderen en dat zijn je ambassadeurs.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025)

“Gaan waar de energie en vraag zit is een goede start. Tegelijkertijd heb je de bestuurslagen nodig en dat is een heel ander traject wat maar voor een deel beïnvloed kan worden door de verbinders en ondersteuners.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

“Maar ook juist scholen of partijen en partners vinden in die hele infrastructuur die zeggen ‘we gaan het gewoon doen en fouten maken [...] we moeten dit samen als veld gaan doen, dus laten we het maar gewoon proberen.” (projectleider inhoudelijke pilot, interview)

De projectleiders zijn in het najaar van 2024 gevraagd wat zij zagen als ‘most significant changes’ als het gaat om ontwikkelingen in hun pilot met betrekking tot de ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld. Volgens de pilots is een belangrijke verandering in de ondersteuningsstructuur, zowel voor de pilots gericht op inhoudelijke versterking als de disciplinegerichte ondersteuning, de focus op *ketenomkering*, waarbij ondersteuning beter in samenhang wordt ingezet. Lokale en regionale ondersteuning speelt hierin volgens de pilots een sleutelrol. Er is gedurende het ontwikkeltraject meer bewustwording ontstaan over het belang van bottom-up werken, ook als het gaat om de ondersteuningsstructuur, waarbij de wensen van inwoners, leden, beoefenaars en clubs centraal staan. Deze trend naar ketenomkering is gedurende het ontwikkeltraject bij meerdere pilots gaan leven en gaan groeien.

“De bewustwording en omslag in denken bij de afdelingen naar het belang van bottom-up werken en vraaggestuurd werken. Wat willen de leden en hoe kunnen we de leden en clubs met elkaar verbinden?” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie najaar 2024)

4.3.4. Samenwerking en versterking ondersteuningsstructuur

Een van de deelvragen onderliggend aan deze kennisrapportage is welke samenwerkingsverbanden aangegaan worden in de pilots en hoe deze bijdragen aan een duurzame versterking van de ondersteuningsstructuur. Eerder is al beschreven dat de samenwerkingsverbanden divers zijn; er wordt op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau samengewerkt, er zijn cross-overs en binnen de drie lagen wordt ook door verschillende disciplines en met andere domeinen samengewerkt. De samenwerkingspartners variëren van lokale amateurkunstgroepen en culturele instellingen of organisaties (waaronder ook scholen en kunstvakopleidingen), tot gemeenten en landelijke partijen verbonden aan kunst en cultuur. Gedurende het ontwikkeltraject zijn er wisselingen geweest in de samenwerkingsverbanden. In sommige pilots hebben partners zich teruggetrokken en zijn er vervangers gevonden. Soms zijn er om andere redenen nieuwe partners aangehaakt; bijvoorbeeld voor inhoudelijke versterking of om het bereik te vergroten.

Hoewel er in de inhoudelijke pilots wel domeinoverstijgend wordt gewerkt, zijn er in de initiële planbeschrijvingen geen samenwerkingspartners uit andere domeinen dan de cultuursector. In verschillende pilots is de samenwerking in de uitvoering later op diverse manieren wel tot stand gekomen.

De pilots zijn in het voorjaar van 2025 gevraagd aan te geven in hoeverre en hoe de samenwerkingen die zij zijn aangegaan bijdragen aan een duurzame versterking van de ondersteuningsstructuur. De pilots laten zien dat samenwerking op verschillende manieren een bijdrage levert, waarbij accenten verschillen tussen de inhoudelijke en disciplinegerichte pilots.

Inhoudelijke pilots

Voor de inhoudelijke pilots was samenwerking een voorwaarde voor financiering en kreeg het nadrukkelijk vorm en aandacht. In deze pilots wordt vooral samengewerkt met amateurkunstgroepen

en andere lokale partners en/of lokale ondersteuners. De samenwerkingsverbanden bestaan in mindere mate uit samenwerkingen met gemeenten, koepel- en andere organisaties op landelijk niveau.

De samenwerkingsverbanden dragen volgens de projectleiders bij aan de aansluiting van activiteiten bij de praktijk, dat er eigenaarschap ontstaat in het veld en dat gemeenten en amateurkunstgroepen zich medeverantwoordelijk voelen voor continuïteit. Bovendien leiden de pilots tot actieve netwerken waarin verschillende perspectieven samenkomen, kennis en ervaringen worden gedeeld en waarmee resultaten breed kunnen worden verspreid, ook in de toekomst. Tegelijkertijd blijkt uit de ervaringen gedurende de pilots dat de sector in transitie is: nieuwe structuren en vormen van samenwerking zijn nodig en nog volop in ontwikkeling. Niet alle verbindingen zijn al stevig genoeg; sommige zijn pril en vragen om verdere uitbouw. Ook blijkt uit de opgedane ervaringen dat het belangrijk is eventuele samenwerkingspartners al in een vroeg stadium te betrekken, zowel bij het opstellen van de plannen als de uitvoering daarvan. De samenwerkingsverbanden in de inhoudelijke pilots lijken vooral bij te dragen aan lokaal eigenaarschap, praktijkgerichte verankering en netwerkopbouw.

“We hebben echt elkaars rollen en verantwoordelijkheden leren kennen. Tijdens het project komen er natuurlijk allerlei praktische en inhoudelijke actiepunten langs en steeds kun je bepalen wie daar het voortouw in neemt.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

“Ik zie in deze fase wel dat het [samenwerken] veel oplevert omdat wij beter weten wat in het veld speelt en het veld het gevoel heeft gehoord te zijn en bij te kunnen dragen. Maar of dit duurzaam is, moet nog blijken.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

“In iedere gemeente zit ook de gemeente zelf als organisatie aan tafel. Aan het begin is het bij hen neergelegd dat deze projecten geen eenmalige acties moeten blijven. Doordat zij partner zijn in de projecten, voelen zij ook eigenaarschap over de voortzetting na afloop van de pilot.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

“We kunnen de ondersteuning niet alleen doen. Niet alleen omdat wij niet alle geld, middelen en uren in huis hebben om dat te doen, maar ook omdat we elkaar nodig hebben in expertise. Zeker als het gaat om het samenwerken in nieuwe domeinen zoals het sociaal domein, hebben we elkaar nodig om tot een succesvolle samenwerking te komen.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

Disciplinegerichte pilots

Voor de disciplinegerichte pilots was het aangaan van een samenwerkingsverband geen vereiste voor honorering. Maar waar samenwerking met andere partijen tot stand is gekomen, en dat is vrijwel in alle pilots, levert dit een belangrijke meerwaarde op. Er is vooral samengewerkt met provinciale culturele instellingen en organisaties, universiteiten, musea, kunstvakopleidingen en andere landelijke (disciplineverwante) organisaties. Wanneer er samenwerkingen met provinciale instellingen zijn, gaat dit vaak via de lokale afdelingen en bonden van de betreffende landelijke koepelorganisatie.

De koepelorganisaties en hun partners bundelen netwerken en expertise en ontwikkelen gezamenlijke producten. Volgens projectleiders vergroot dit de zichtbaarheid van de discipline en de amateurkunstsector, versterkt het de positie richting beleid en publiek en vergroot het de continuïteit van de koepels. Gezamenlijke vertegenwoordiging, bijvoorbeeld in landelijke lobby's, geeft bovendien extra slagkracht en geloofwaardigheid. Samenwerkingsverbanden in de disciplinegerichte pilots zorgen vooral voor landelijke positionering, kennisontwikkeling en belangenbehartiging.

“De docenten die dit [ontwikkelen deskundigheidsbevordering] naast hun werk doen, hebben er baat bij als wij als koepelorganisatie continuïteit kunnen bieden door een samenwerking aan te gaan met bijvoorbeeld een opleiding.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025).

“We spreken over enkele weken verder over een gezamenlijke bewustwordingscampagne voor sociale veiligheid in onze sector. Dit type activiteiten kun je niet alleen, zowel qua capaciteit als inhoud. Dat onze organisatie nu de capaciteit heeft om hierin een betrouwbare partner te zijn, zorgt voor veel effectievere en duurzame versterking van de bestaande ondersteuningsstructuren.” (projectleider disciplinegerichte pilot, tussenevaluatie 2025)

Samenwerking tussen gemeentelijk, provinciaal en landelijk

In beide typen pilots – dus zowel inhoudelijk als disciplinegericht – versterken samenwerkingsverbanden de ondersteuningsstructuur; bij de disciplinegerichte pilots vanuit de koepels vooral op landelijk en strategisch niveau, in de inhoudelijke pilots vooral op lokaal en uitvoerend niveau. Samen vormen zij een belangrijke basis voor duurzame verankering van de amateurkunstsector. In hoeverre de samenwerkingen duurzaam van invloed zijn zal de toekomst uitwijzen, maar de verwachtingen zijn positief.

De samenwerking in en tussen de inhoudelijke pilots enerzijds, met als penvoerder vaak een provinciale instelling, en anderzijds de disciplinegerichte koepelorganisaties komt minder voor. Sommige projectleiders van inhoudelijke pilots, meestal werkzaam bij een provinciale instelling, zijn nog zoekende hierin of er is nog geen directe aanleiding toe geweest. Bij de inhoudelijke pilots met als penvoerder een koepelorganisatie is dit logischerwijs anders.

Zoals een projectleider vanuit een provinciale instelling vertelt: *“Wat betreft de koepels is er nog geen directe aanleiding geweest om samen te werken. Als we vanuit het veld vragen of behoeften ontvangen die gaan over artistieke ontwikkeling kunnen we de verbinding leggen, maar wij krijgen daar geen vragen over op dit moment. Voornamelijk randvoorwaardelijke vragen (vrijwilligers, leden, financiën, digitalisering, etc.).” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)*

“Met koepels hebben we nog te weinig contact gezocht.” (projectleider inhoudelijke pilot, tussenevaluatie 2025)

Vanuit de koepelorganisaties wordt de samenwerking met provinciale instellingen soms als moeizaam ervaren. Voor sommige projectleiders vanuit koepelorganisaties is de meerwaarde van een provinciale

instelling niet helder of direct zichtbaar, voor anderen juist wel. Het verschil lijkt te zitten in de toegevoegde waarde voor de specifieke discipline versus de meerwaarde voor amateurkunstbeoefening lokaal en in het algemeen.

“Het is natuurlijk gewoon heel frustrerend als je weet dat er zoveel professionals actief zijn in de sector, die daar een baan in hebben, en je kunt als vrijwilliger daar geen toegang toe vinden. [...] Het is infrastructuur, de provinciale steunpunten hebben zo'n grote taak dat dat stukje amateurkunst maar een stukje in is.” (projectleider disciplinegerichte pilot, interview)

“Ja, dat werd gisteren ook nog gezegd, [...] de professionals die zitten aan tafel, maar wij zijn de vrijwilligers en wij staan in het veld het werk te doen en dan is het heel vervelend. [...] Jullie [provinciale instellingen] zijn veel te veel intern gericht. Ga nou eens even andersom op die stoel zitten en kijk eens even naar buiten wie bij jullie allemaal op de ramen staan te kloppen die graag naar binnen willen.” (projectleider disciplinegerichte pilot, interview)

“Wat is nu hun [provinciale instellingen] meerwaarde ten opzichte van de koepels?” (projectleider disciplinegerichte pilot, interview)

“De toegevoegde waarde van een provinciale instelling: fijn is dat je daar allemaal terecht kunt, dus eigenlijk alle disciplines met meer grote vraagstukken, zoals waar haal ik financiering vandaan of hoe zet ik een campagne op. Ook omdat het wat dichterbij is kun je uitwisselen in een lokale setting.” (projectleider disciplinegerichte pilot, interview)

“Wat dat betreft, alles wat je aandacht geeft groeit dus het is heel fijn dat ze [provinciale instellingen] allemaal zo worden meegenomen hierin en nu ook middelen ontvangen om amateurkunst te ondersteunen, want sommigen die hadden gewoon die opdracht al niet eens [...] En ergens denk ik dat je het gewoon allebei nodig hebt, zowel verticaal per discipline bij wijze van spreken als horizontaal, op regioniveau [...] Als je landelijk zou gaan samenwerken in zo'n NOC-NSF voor de amateurkunst kom je niet per se bij een provincie aan tafel, wel bij de rijksoverheid, maar niet bij de provincies. Dus daar zit echt wel een niche en ik denk dat er ook best amateurkunstbrede thema's zijn die die provinciale steuninstellingen zouden kunnen doen als ze dat leuk zouden vinden. Dan heb ik het bijvoorbeeld over algemene bestuursachtige trainingen die voor elke discipline relevant zijn. Maar dan blijf je altijd zitten met de disciplinespecifieke factoren, die zij niet gemakkelijk kunnen vangen.” (projectleider disciplinegerichte pilot, interview)

Vanuit een lokale culturele instelling en een provinciale instelling beide werkzaam in dezelfde regio, beschrijven de beide projectleiders dat ze nog weinig actief samenwerken. Maar dat er wel al enigszins en indirect van elkaars netwerk gebruik gemaakt wordt en kennis wordt gedeeld, vooral via de lokale ondersteuners.

Thema Kennisdeling: Samenwerking lokale ondersteuners

Binnen het ontwikkeltraject is de ondersteuningsstructuur regelmatig onderwerp van gesprek. Er zijn in de Actieagenda voor Amateurkunstondersteuning (Roorda, 2024) verschillende taken in de ondersteuning benoemd op landelijk, provinciaal en lokaal niveau. Diverse pilots richten zich op het vormen van een netwerk binnen het eigen werkgebied met lokale ondersteuners binnen de amateurkunst. Dit kunnen onder andere lokale cultuurverbinders, cultuurcoaches of makelaars zijn. De terminologie loopt uiteen. We spreken over lokale ondersteuners, daar worden alle lokale ondersteunende functies in de amateurkunst mee bedoeld. Tijdens een themabijeenkomst op 13 maart 2025 is de samenwerking van provinciale instellingen en landelijke koepels met de lokale ondersteuningslaag besproken. Er waren vertegenwoordigers van zeven provinciale instellingen en twee koepels aanwezig.

Themabijeenkomst

De projectleider van ZIMIHC Connect, die participeert in de buitenkring van het ontwikkeltraject, was uitgenodigd om tijdens de themabijeenkomst te vertellen over zijn aanpak voor samenwerking met lokale ondersteuners en het bouwen van een provinciaal platform. ZIMIHC Connect faciliteert bijeenkomsten, trainingen en intervisiesessies voor de lokale ondersteuningslaag. Deze worden samen met het netwerk georganiseerd. De bijeenkomsten bestaan uit intervisie, inhoudelijke verdieping en/of een trainingsonderdeel. Ze organiseren vier fysieke en vier digitale bijeenkomsten per jaar.

ZIMIHC Connect brengt daarnaast de lokale context in kaart om input te verzamelen voor de provincie Utrecht. Bijvoorbeeld een onderzoek naar de culturele infrastructuur in kleine gemeenten. Hier wordt het netwerk van lokale ondersteuners ook bij betrokken zodat er meer data voor de provincie wordt opgehaald. Dit helpt bij het ontwikkelen van beleid en het versterken van de ondersteuningsstructuur.

In de themabijeenkomst zijn uitdagingen en succesfactoren van de deelnemers gebundeld om te komen tot tips en ideeën voor andere partijen die lokaal samen willen werken. De uitdagingen en succesfactoren hadden betrekking op drie elementen die volgens de provinciale instellingen en koepels aan bod komen als er met lokale ondersteuners wordt samengewerkt: betrekken van en afstemmen van beleid met gemeenten, het vinden en betrekken van de juiste lokale ondersteuners en het draagvlak in het veld.

Uitdagingen	Succesfactoren
Betrekken van en afstemmen van beleid met gemeenten	
- Het betrekken van een gemeente die geen opdracht heeft in cultuur resulteert vaak in weinig interesse en middelen. - Afstemming met het beleid vanuit een gemeente vraagt veel tijd en maatwerk. - Het verloop van beleidsmedewerkers binnen de gemeenten zorgt voor gebrek aan continuïteit.	- Het activeren van lokale sleutelfiguren en het agenderen van cultuur bij raadsleden. Dit helpt bij het creëren van draagvlak en interesse bij gemeenten. - Politieke en maatschappelijke benadering: de inhoud van cultuurinitiatieven koppelen aan onderwerpen die al belangrijk zijn voor de gemeente, zoals gezondheid. Dit kan helpen om cultuurinitiatieven beter te laten landen bij gemeenten.
Het vinden en betrekken van de juiste lokale ondersteuners	
- Het vinden van de juiste lokale ondersteuners om deel te nemen aan de netwerken. Dit kan soms lastig zijn, vooral in gemeenten waar weinig middelen of interesse is. - Wisselingen van lokale ondersteuners zijn een uitdaging. Omdat samenwerken optioneel is, moeten deze personen overtuigd worden van het belang. - Er is niet één profiel voor een cultuurverbinder/coach/makelaar, wat zorgt dat de functies te verschillend zijn om een gelijkwaardig netwerk te vormen.	- Het organiseren van een grote wervingscampagne om de lokale ondersteuners te vinden - Het is belangrijk om voor de potentiële deelnemer (lokale ondersteuners) aan het provinciale netwerk direct waarde te creëren. Dat betekent ook helpen met iets wat niet direct in je opdracht ligt. - De lokale ondersteuners zijn bereid om kennis en ervaringen te delen en verbindingen te leggen. Er zijn korte lijntjes door bijvoorbeeld een appgroep. Dit maakt dat het aanjagen van het netwerk ook door henzelf gebeurt.
Draagvlak in het veld	
- De uitdaging om bottom-up te werken: hoe zorg je dat je als provinciale instelling of koepel relevant blijft voor de lokale ondersteuning en de doorvertaling naar het veld (amateurkunstbeoefenaars) kan blijven maken?	- Als je samen met lokale ondersteuners iets organiseert, is er meer draagvlak, netwerk en waarde. - Voortborduren op dat wat er al wel is en daar meer ontwikkeling aan verbinden zodat de ondersteuningsstructuur die er is versterkt, onafhankelijk van financiële impulsen. - Provinciale bijeenkomsten organiseren waar ontwikkelingen en thema's worden gedeeld en opgehaald. Dit varieert van intervisie tot scholing en het aanbieden van tools en wegwijzers die lokale ondersteuners in hun eigen werkpraktijk kunnen inzetten.

Ervaringen deelname ontwikkeltraject

Hoofdstuk 5

Hoofdstuk 5. Ervaringen deelname ontwikkeltraject

In het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst is gewerkt aan kennisdeling, ontmoeting en samenwerking tussen verschillende pilots. Dit gebeurde via tussenevaluaties, interviews, groepsgesprekken, online themabijeenkomsten en vier gezamenlijke livedagen (maart 2024 – mei 2025). Doel was om niet alleen inhoudelijke verdieping te realiseren, maar ook meer verbondenheid te creëren binnen het veld van amateurkunst.

Waardering van het traject

Over het algemeen zijn de ervaringen positief. Projectleiders geven aan dat het traject hen heeft geholpen om: meer kennis en praktische handvatten op te doen; beter inzicht te krijgen in elkaars werk en rollen; gezamenlijk zicht te ontwikkelen op kansen en knelpunten in de landelijke ondersteuningsstructuur.

Hoewel sommige onderdelen (zoals schriftelijke evaluaties of een gastspreker) door een enkeling minder motiverend werden gevonden, werd het geheel als waardevol ervaren. De samenwerking tussen de externe netwerker en onderzoeker werd positief gewaardeerd.

Ontmoeten en leren

Een belangrijk element was het ontmoeten van anderen die met vergelijkbare projecten bezig zijn. Dit zorgde voor:

- Inspiratie en reflectie: deelnemers keken met nieuwe ogen naar hun eigen project.
- Verbreding: inzicht in andere disciplines en regionale verschillen.
- Verbinding: projectleiders leerden elkaar beter kennen, waardoor samenwerking en kennisuitwisseling makkelijker werden.

Ook de informele momenten, zoals lunches, bleken waardevol. Daar werden praktische ervaringen uitgewisseld en ontstond ruimte voor meer persoonlijke gesprekken.

Verskillende perspectieven

Niet alle projectleiders zijn even ingeburgerd in de amateurkunstsector. Voor sommigen was het traject daardoor een kennismaking met een “nieuwe wereld”. Tegelijkertijd leverde dit frisse perspectieven op, die door ervaren krachten als verhelderend werden gezien. Zoals een projectleider vertelt: *“Als iemand die al twee jaar in deze groep zit voor verschillende opdrachtgevers, vind ik het juist ook interessant om te horen hoe degene die er nog niet zo lang in zit tegenaan kijkt. Want sommigen van ons doen dit al een hele tijd.”*

Het delen van uiteenlopende ervaringen en invalshoeken hielp om blinde vlekken te doorbreken en om gemeenschappelijke thema's te ontdekken. Het ontwikkeltraject fungeerde zo ook als *signaalfunctie*: door de uitwisseling werd duidelijk waar landelijke knelpunten en kansen liggen.

Livedagen

De inhoudelijke programma's van de livedagen werden als stimulerend ervaren. Door even uit de dagelijkse focus te stappen, konden projectleiders beter nadenken over bredere vraagstukken, zoals het meten van impact. Het breder en buiten de eigen pilot kijken wordt als positief en stimulerend ervaren, zoals een projectleider beschrijft: *"Dat heeft wel echt meerwaarde, dat je ook gewoon het grotere plaatje ziet zeg maar."*

"Ik dacht iedere keer na zo'n dag van je zit heel erg in je eigen focus, in je eigen project met je eigen doel dingetjes en je bent dingen aan het bereiken, en dan werd je eruit getrokken, waardoor ik in een keer na ging denken over "oh ja, hoe ga ik eigenlijk om met deze vraag?" (projectleider inhoudelijke pilot, interview)

De combinatie van georganiseerde inhoud (presentaties, reflectiesessies) en informele uitwisseling werd gezien als complementair. Beide elementen droegen bij aan verdieping én praktische bruikbaarheid.

Interviews en tussenevaluaties

De interviews en groepsgesprekken hadden een dubbele waarde: kennis ophalen én delen. Ze werden door deelnemers als inspirerende "mini-interventies" ervaren. De schriftelijke evaluaties waren in de beginfase vooral een goede houvast, later meer een kapstok voor gesprekken.

"Het ontmoeten van anderen die met vergelijkbare pilots bezig zijn, vond ik waardevol. Nou ja, alleen al dit gesprek [dubbelinterview over kernambities], daar leer je al zoveel van om ook weer over na te denken binnen je eigen pilot." (projectleider inhoudelijke pilot, interview)

Reflectie en tips

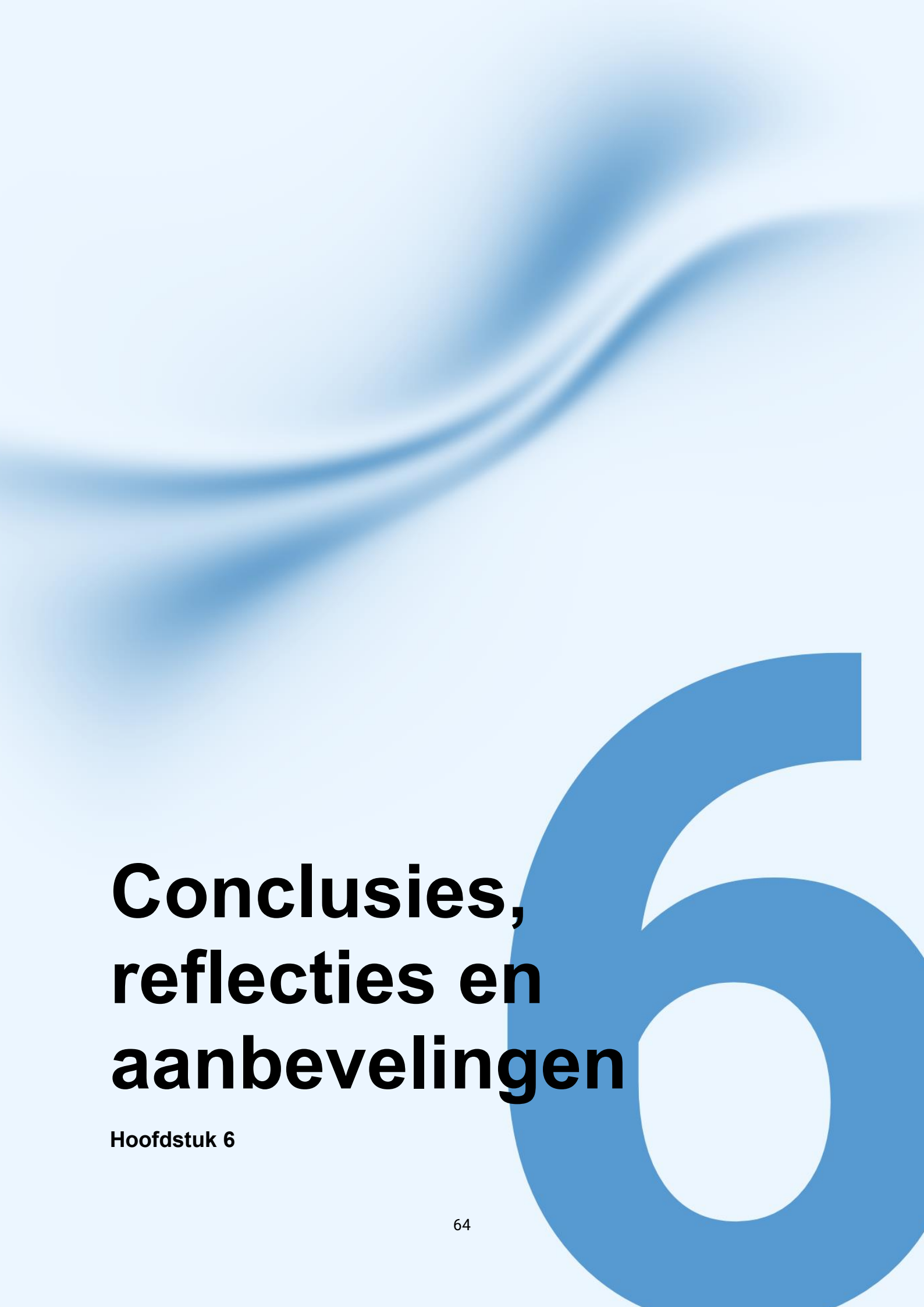
Het ontwikkeltraject heeft bijgedragen aan meer kennis, inspiratie en samenwerking in de amateurkunstsector. Het fungeerde als verbindende factor tussen verschillende projecten en organisaties, en bracht belangrijke signalen boven tafel over de landelijke ondersteuningsstructuur. Ondanks verschillen in voorkeuren en beschikbaarheid, wordt de gezamenlijke leerervaring breed gewaardeerd en gezien als een stap richting meer samenhang en duurzaamheid in het amateurkunstveld. Deelnemers aan het ontwikkeltraject werden gaandeweg steeds opener en interactiever.

Enkele verbeterpunten die werden genoemd:

- Plan bijeenkomsten tijdig, rekening houdend met de verschillende beschikbaarheid van betrokkenen. Niet alle projectleiders zijn werkzaam in de cultuursector en niet alle (vrijwillige) bestuurders van koepelorganisaties kunnen tijd vrijmaken voor intensieve trajecten.
- Houd de balans tussen inhoud en praktische uitwisseling.
- Zorg dat de opbrengst concreet en bruikbaar blijft voor zowel gemeentelijke en provinciale ondersteuningsinstellingen als koepels.
- Er is behoefte aan meer koppeling tussen bestaande koepeloverleggen en dit ontwikkeltraject.
- Breng alle betrokkenen aan tafel; dus lokaal, provinciaal en landelijke ondersteuning. Zo werden vertegenwoordigers van de gemeenten en amateurkunstgroepen zelf gemist in het ontwikkeltraject. Zoals projectleiders aangeven:

“Maar de gemeentes zijn dus afwezig in dit hele verhaal, en die zijn zo belangrijk. Zonder die gemeentes gaat de amateurkunstvereniging het gewoon niet redden.” (projectleider disciplinegerichte pilot, interview)

“Het punt is dan dat degenen die ondersteund dienen te worden, zeg maar even tussen aanhalingstekens, dat die er niet bij zijn om hun vraag goed te articuleren, vind ik dan wel ingewikkeld.” (projectleider disciplinegerichte pilot, interview)

Conclusies, reflecties en aanbevelingen

Hoofdstuk 6

Hoofdstuk 6. Conclusies, reflecties en aanbevelingen

De regeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst van het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP, 2025; Staatscourant, 2023) vormt de basis voor het hier beschreven ontwikkeltraject. Het doel van de regeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst was om te onderzoeken waar de sector vanaf 2025 naartoe moet gaan. Namens het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft het Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) met het faciliteren en uitvoeren van het ontwikkeltraject 'Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst' (NOA) bijgedragen aan samenwerking, ontwikkeling en kennisdeling binnen de pilotregeling. Alle vanuit de regeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst gehonoreerde projecten hebben deelgenomen aan het ontwikkeltraject.

Het doel van de onderzoeks- en kennisdelingsactiviteiten gedurende het ontwikkeltraject was om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendig amateurkunstveld, door de impact en de opbrengsten van de pilots zo groot mogelijk te laten zijn, zowel door uitwisseling binnen de deelnemende projecten, als door het zichtbaar maken van deze leeropbrengsten voor de sector. Aan de basis van de activiteiten in het ontwikkeltraject liggen twee onderzoeksvragen: de eerste vraag betreft de inhoudelijke versterking van de amateurkunstbeoefening, de tweede vraag gaat over toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur in het amateurkunstveld. In deze kennisrapportage wordt op hoofdlijnen de opgehaalde en gedeelde kennis beschreven gedurende het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst (NOA), in de periode maart 2024 tot en met mei 2025.

Als het gaat om de algemene conclusies, reflecties en aanbevelingen blijkt er een sterke overlap tussen de ervaringen vanuit pilotprojecten gericht op inhoudelijke versterking en de pilotprojecten gericht op versterking van de disciplinegerichte en algehele ondersteuningsstructuur. Een eerste algemene conclusie is dan ook dat alle activiteiten gericht op inhoudelijke versterking en de disciplinegerichte ondersteuning van de amateurkunst ook bijdragen aan de versterking van de ondersteuningsstructuur daarvan.

Dit betekent dat de hieronder gemaakte tweedeling in sterke samenhang gelezen moet worden.

6.1. Inhoudelijke versterking amateurkunst

In het algemeen zien de pilots gericht op inhoudelijke versterking een verbetering in betrokkenheid en participatie, netwerken en samenwerking en een beter aanbod voor professionalisering en ondersteuning. Alle pilots beschrijven dat in en door hun project is bijgedragen aan de inhoudelijke versterking van de amateurkunstbeoefening (zie ook Notten & Nelemans, 2025). Dat doen zij door het organiseren van activiteiten en de hiervoor benodigde samenwerkingen, vaak domein- en discipline-overstijgend, en gericht op zowel inhoudelijke versterking van amateurkunst als de noodzakelijke randvoorwaarden hiervoor.

Gedurende het ontwikkeltraject zijn er veel ervaringen, goede voorbeelden en geleerde lessen gedeeld rondom de kernambities die centraal staan in het ontwikkeltraject als het gaat om de inhoudelijke versterking van amateurkunst.

De gedeelde lessen variëren enigszins, maar vertonen ook duidelijke overeenkomsten. Een gedeelde les is bijvoorbeeld dat het belangrijk is nieuwe kennis en toepassingen – van een documentaire tot een handleiding of toolbox – niet alleen te delen, maar ook samen met het amateurkunstveld te vertalen naar ideeën en concrete toepassingen in de eigen dagelijkse praktijk en omgeving. Oftewel: als je nieuwe kennis meegeeft, moet je ook ruimte bieden aan de inbedding en begeleiding hiervan. Een andere belangrijke en gemeenschappelijke les is het belang van bottom-up werken en van (eerder en beter) aansluiten bij de behoeften en gevoelde urgentie vanuit de praktijk voor een duurzame, toekomstgerichte inhoudelijke versterking.

De volgende reflecties en aanbevelingen komen voort vanuit de pilots gericht op inhoudelijke versterking:

= Uit de pilots blijkt dat de kernambities niet beklijven en niet (meer) aansluiten bij de ontwikkelingen naar een toekomstbestendig amateurkunstveld. Echter, voor een gemeenschappelijke inzet van spelers in het amateurkunstveld zijn gedeelde toekomstvisies en doelen belangrijk. Hieruit komen twee aanbevelingen voort: 1) Herzie en herschrijf de kernambities, zodat deze niet overwegend vanuit de gedachte van de traditionele verenigingstraditie en top-down zijn geformuleerd, maar beter aansluiten bij de inclusieve en diverse dagelijkse praktijk. 2) De strategische werkgroep is sterk bepalend bij het vaststellen van gedeelde ambities; het zou goed zijn de samenstelling van deze werkgroep te herzien naar een meer diverse en daarmee betere vertegenwoordiging van het amateurkunstveld. Dat betekent dus ook het betrekken van meer vertegenwoordigers van informele groepen en minder ervaren professionals en het afscheid nemen van langzittende leden.

= De diversiteit in achtergrond en ervaring van projectleiders laat zien dat kernambities verschillend worden beleefd vanuit praktijk en beleid. Dit onderstreept het belang van het in beeld brengen van ervaringen vanuit meerdere perspectieven en lagen in de cultuursector en ondersteuningsstructuur, en van het beter toepassen hiervan in vervolgtrajecten.

= In het ontwikkeltraject zijn enkel de projectleiders van de inhoudelijke pilots betrokken en gesproken, op één artistiek professional na. Om meer inzicht te krijgen in best practices en witte vlekken rondom de inhoudelijke versterking van de amateurkunst zou het goed zijn om in het vervolgtraject ook het perspectief van beoefenaars en betrokken artistiek professionals op te halen. Wat hebben uitvoerders bijvoorbeeld nodig om bij te kunnen dragen aan inhoudelijke versterking? Wat vinden amateurkunstgroepen zelf relevant dat nu nog niet in beeld is?

= Het thema veiligheid is nog onderbelicht. Het is een aanbeveling om hier meer bewust op in te zetten, juist in samenwerking en vanuit het gehele amateurkunstveld.

6.2. Versterking disciplinegerichte ondersteuning en algehele ondersteuningsstructuur

Disciplinegerichte ondersteuning

Pilots met de focus op disciplinegerichte ondersteuning door amateurkunstkoepels concluderen dat zij een verbetering zien in hun ondersteuning. Er zijn nieuwe evenementen, opleidingen en netwerk- en inspiratiedagen gestart. Dit draagt bij aan een betere ondersteuning binnen hun discipline, (expertiseontwikkeling, organisatievermogen, belangenbehartiging) maar ook aan meer landelijke zichtbaarheid van amateurkunstbeoefening. Koepels vervullen een cruciale rol in het bundelen en ontwikkelen van disciplinespecifieke expertise, het organiseren van randvoorwaarden en het stimuleren van kwaliteit voor amateurs en professionals. Dankzij extra middelen konden zij hun bereik, zichtbaarheid en aanbod aanzienlijk vergroten. Steeds vaker werken koepels bottom-up en in samenwerking met andere partijen, wat hun positie en betekenis verder vergroot.

De volgende reflecties en aanbevelingen komen voort vanuit de pilots met als doel disciplinegerichte versterking:

= Blijf investeren in koepels, zodat zij hun disciplinespecifieke expertise kunnen blijven ontwikkelen en delen. Koepelorganisaties draaien op vrijwilligers en hebben door de extra financiering vanuit de herstelgelden en het NOA gemerkt wat het kan doen als er meer geld is: dit heeft wezenlijk bijgedragen aan hun kwaliteit, bereik en aanbod.

= Koepels zoeken samenwerking, zowel met andere koepels als ook aanverwante uitvoerders binnen de discipline, en dit draagt bij aan eigen inhoudelijke ontwikkeling en zichtbaarheid. Vanuit dit perspectief zou het voor een vervolgtraject relevant kunnen zijn om naast de huidige landelijke koepels ook lokale, kleinere en andere landelijke koepels in het ontwikkeltraject toe te laten. Dit kan zorgen voor een breder perspectief en diverse vormen van samenwerking (niet alleen financieel).

Algehele ondersteuningsstructuur

Vanuit de pilots en rondom de algehele ondersteuningsstructuur zien pilots nieuwe verbindingen tussen de ondersteunende instellingen en een betere afstemming en rolverdeling tussen lokale, provinciale en landelijke organisaties ontstaan. De kwaliteit en diversiteit van de door de pilots geïnitieerde en aangejaagde samenwerkingsverbanden, alsook de beoogde verduurzaming daarvan, draagt in belangrijke mate bij aan de versterking van de ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld.

De volgende reflecties en aanbevelingen komen voort vanuit de pilots met als doel disciplinegerichte versterking en/of zijn gebaseerd op de gedeelde ervaringen en lessen:

= Er zit spanning tussen de provinciale instellingen en de koepels; koepels ervaren vaak geen toegang tot de provinciale instellingen, provinciale instellingen vinden het vaak minder voor de hand liggen de koepels te betrekken; het lijkt alsof men de meerwaarde van elkaars expertise niet ervaart.

Wellicht is een eerste stap om deze samenwerking te stimuleren dat landelijke koepels de provinciale koepels of afdelingen in een vervolgtraject betrekken.

= De inhoudelijke pilots (i.e. de focus op een inhoudelijk thema) blijken een goede oefentuin voor het in kaart brengen van zowel werkzame elementen voor inhoudelijke versterking als het zoeken van samenwerkingen en rolverdelingen.

Het vanuit een ontwikkeltraject focussen op een lokaal inhoudelijk thema, met daarmee een lokale afbakening en in de vorm van een casestudy, kan meer inzicht geven in de werkzame elementen voor specifiek de inhoudelijke versterking. Ook voor meer inzicht in samenwerking en een meer zichtbare rolverdeling kan het helpen om in een vervolgtraject zowel de uitvoering als het onderzoeken daarvan te baseren op een lokaal inhoudelijk thema. Zo kan ontdekt worden waar ieders kracht zit (lokaal, provinciaal en koepel).

= Stimuleer de samenwerking tussen lokale, provinciale en landelijke ondersteunende organisaties vanuit de behoeften van de lokale ondersteuners: dit zal ook concreet bijdragen aan betere samenwerking, leemtes in de ondersteuning aanpakken, maar ook handvatten geven voor de rolverdeling.

= Gedurende het ontwikkeltraject wordt er vaak gesproken over de lokale ondersteuners; zij worden met diverse benamingen aangeduid zoals cultuurcoaches, cultuurmakelaars of cultuurverbinders. Deze lokale ondersteuners hebben verschillende titels, kunnen aan verschillende organisaties verbonden zijn (zowel gemeentelijke organisaties, als culturele instellingen en welzijnsorganisaties) en verschillen vaak in taken en inhoud. Dit maakt het ophalen en vergelijken van kennis en impact lastig. Deze onduidelijkheid bemoeilijkt het duiden van de rol van deze ondersteuners en kan daarmee ook de impact van de amateurkunst belemmeren. Er is inmiddels een beweging in gang gezet naar een meer eenduidige landelijke profielomschrijving.

= De gemeentes blijken een belangrijke partner in de ondersteuningsstructuur, maar zijn niet betrokken in het ontwikkeltraject. Dit is een aanbeveling voor het vervolg. Dat zou ook de ondersteunende instellingen kunnen helpen die een moeizame samenwerking met gemeenten hebben.

6.3. Overkoepelende en gedeelde conclusies en aanbevelingen

= bottom-up werken en “gaan waar de energie zit”

Aansluiten bij de behoeften en energie van de achterban en/of doelgroep - oftewel bottom-up werken - blijkt uit alle pilots een geleerde les en succesvol voor meer inhoudelijke en disciplinegerichte versterking. Dit wordt ook als succesvol ervaren bij het versterken van de lokale ondersteuningsstructuur in pilots die deze beweging maken.

De inrichting van de huidige algehele ondersteuningsstructuur is top-down, terwijl de pilots steeds meer werken vanuit een bottom-up benadering. Een van de projectleiders stelt dan ook voor het anders aan te pakken als het gaat om investeren in de ondersteuningsstructuur: *“Ik had veel liever gehad dat er met dat geld wat er is 48 cultuurcoaches zouden worden aangesteld, 4 per provincie en laten amateurkunstverenigingen per provincie bepalen wat die 4 cultuurcoaches gaan doen.”*

Een aanbeveling is om de gehele ondersteuningsstructuur bij deze beweging aan te laten sluiten: dat betekent het bottom-up werken dat in de pilots zo belangrijk is gebleken ook toepassen bij het inrichten van de algehele ondersteuningsstructuur. Het gaat dan om een ketenomkering op alle niveaus.

= betrek het informele circuit

Door diverse pilots wordt aangegeven dat het belangrijk is het informele circuit te betrekken, vanuit een laagdrempelige en open houding: *“Ik denk dat het gigantisch belangrijk is om als ondersteuningsorganisatie voor te zorgen dat je heel laagdrempelig en een open houding hebt, dus dat het voor mensen heel duidelijk is van waar jij voor bent en hoe ze je kunnen bereiken. Dat klinkt misschien vanzelfsprekend, maar ik denk dat we met zijn allen echt nog wel een grote opgave hebben om ook dat informele circuit aan te spreken. Omdat we daar eigenlijk heel lang niet zoveel focus op hebben gehad en het vergt van ons ook een andere manier van organiseren denk ik, want dan gaat het heel vaak over individuen of over hele kleine clubs. En verschillende domeinen.”* (projectleider inhoudelijke pilot, interview)

= zichtbaarheid en meer aandacht voor communicatie

Door de pilots, zowel inhoudelijk als disciplinegericht, is ervaren dat zichtbaarheid cruciaal is, om meerdere redenen. Gedurende het ontwikkeltraject is meerdere malen gevraagd om meer aandacht voor (strategische) communicatie; dit is dan ook een aanbeveling voor een volgend ontwikkeltraject. Zichtbaarheid voor de diverse stappen die er lokaal, provinciaal en landelijk gezet worden kan de amateurkunst een belangrijke impuls geven.

“Dat was ook wel een heel duidelijk signaal naar het ontwikkeltraject, dat we graag zagen dat er al meer over communicatie werd nagedacht. Over: wat gaan we doen? Wat gaan we vertellen? Welk verhaal moet dat dan zijn?” (projectleider inhoudelijke pilot, interview)

= doortrekken van inspanningen, langere termijn: ‘pilot mortality’ voorkomen

Gemeenschappelijk gedeelde uitdagingen zijn werving en betrokkenheid, en vooral tijd en capaciteit. Beperkte middelen en ondersteuning kunnen de voortgang belemmeren; tijd en geld kunnen juist ontwikkeling – zowel inhoudelijk als op ondersteuning gericht – bevorderen. De projectleiders spreken uit dat voor duurzame veranderingen er ook structurele en langdurige financiële investeringen nodig zijn, ook of vooral in ontwikkelingen die al in gang gezet zijn. Het huidige financieringssysteem in

stand houden – met veelal kortlopende projectstructuren en projectfinanciering en daarmee wisselende honoreringsvereisten – wordt ervaren als belemmerend voor duurzame ontwikkelingen.

= de landelijke instituten LKCA en FCP maken ook deel uit van de ondersteuningsstructuur

De landelijke instituten LKCA en FCP maken ook deel uit van de ondersteuningsstructuur, maar hebben geen actieve rol gehad in de pilots. Zij hadden ook geen actieve inbreng over hun rol en taak op de livedagen. LKCA vervulde een faciliterende rol, FCP soms een informerende rol. Om ook het LKCA en FCP actief te laten deelnemen aan een eventueel volgend ontwikkeltraject, zou het goed zijn een onafhankelijke partij dit te laten organiseren en begeleiden.

= zorg voor een gezamenlijke stip op de horizon, concrete stappen gaan zetten

De pilots en het ontwikkeltraject worden door de geïnterviewde projectleiders en betrokkenen als positief en passend ervaren voor de fase waarin het geheel zich bevond. Het heeft gemaakt dat men bepaalde stappen al heeft kunnen zetten, beter op de hoogte is van wat er allemaal gebeurt in het amateurkunstveld en elkaar sneller en beter kan vinden. Er is gekeken naar wat er al gebeurt, maar minder gekeken naar wat er minder of niet gebeurt. De behoefte wordt geuit om nu dieper op de zaken in te gaan en ook zaken op te pakken die moeilijk of complex zijn of nog niet zijn opgepakt. Zoals een projectleider beschrijft: *“Ik denk vooral in het afgelopen jaar heel belangrijk dat ze [de pilots en het ontwikkeltraject] er waren om bepaalde stappen te zetten en elkaar wat sneller te vinden. Ik denk dat het nu zaak is om met alle partners en alle partijen te kijken naar wat dan onze stip op de horizon wordt, welke stappen willen we zetten? [...] Maar overal gebeuren er ook dingen niet omdat het ofwel te moeilijk, te complex of te zwaar is, waar we wel eigenlijk tegenaan lopen in de dingen die we doen. En ik zou aan die dingen graag willen werken en kijken of we daar elkaar wat meer in zouden kunnen vinden.”*

Zaken die gedurende het ontwikkeltraject zijn genoemd, waar men verder op zou willen inzetten en waarvan men aangeeft dat er landelijk over nagedacht kan worden omdat ze te groot zijn voor een provinciale, lokale of disciplinegerichte context zijn onder andere: het toepassen of omgaan met AI, de ambiguïteit in begrippen en terminologie in de ondersteuningsstructuur, jongeren en cultuurbeoefening, verschillen in beleid op gemeentelijk en provinciaal niveau, en de formele en traditionele verenigingsstructuur.

BRONNEN

Bronnen

FCP (2025). *Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst*. Cultuurparticipatie. Informatie verkregen augustus 2025, van <https://cultuurparticipatie.nl/subsidie-aanvragen/89/pilot-nationaal-akkoord-amateurkunst>

Goossens, L., Neele, A., & Burggraaf, W. (2025). *Kennissynthese cultuurbeoefening op school en in de vrije tijd. Een verzameling van elf jaar Nederlands onderzoek*. LKCA.

LKCA (2022). *Analyse plannen herstelsteun amateurkunst 2022*.

LKCA (2023). *Jaarverslag LKCA 2023*. LKCA

LKCA (2025). Informatie verkregen augustus 2025, van <https://www.lkca.nl/artikel/kennisdossier-nationaal-ontwikkeltraject-amateurkunst/>

Neele, A. (2023). *Monitor Amateurkunst 2023. Onderzoeksrapport*. LKCA

Neele, A. (2024). *VerenigingsMonitor 2024. Verenigingen voor kunstbeoefening in cijfers*. LKCA.

Neele, A., & Roorda, P. (2023). *Resultaten enquête lokale ondersteuners amateurkunst 2022*. LKCA.

Neele, A., & Zernitz, Z. (2021). *Kunstzinnig en creatief in de vrije tijd. Monitor Amateurkunst 2021*. LKCA

Noijens, H., & Roorda, P. (2024). *Evaluatie herstelsteun amateurkunst 2022-2023. De opbrengsten en aandachtspunten voor de toekomst*. LKCA.

Notten, N. & Nelemans, E. (2025) *Tussenrapportage 'Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst'*. Gelijkschap, ENW Cultuur, LKCA.

Roorda, P. (2024). *Actieagenda voor Amateurkunstondersteuning 2025. Strategische werkgroep Revitalisering Amateurkunst*. LKCA

Staatscourant (2023, 19 oktober). *Regeling Pilots Nationaal Akkoord Amateurkunst* (nr. 28519). Staatscourant.

Van Treeck, J., Wester, A., Roorda, P., & Noijens, H. (2021). *Inventarisatie ondersteuning amateurkunstgroepen. Rapportage en analyse van de landelijke, provinciale en lokale infrastructuur*. LKCA.

Van Vulpen, M., Boonekamp, J., & Stallen, H. (2021). *Revitalisering van de amateurkunst. Investeren in een betere ondersteuningsstructuur. Rapport LKCA*. BMC.

Wester, A., Van Treeck, J., & Fortuin, M. (2022). *Onzichtbaar zingen. Een kwalitatief onderzoek naar informele zanggroepen*. LKCA.

The background of the page is a light blue gradient with a large, flowing, wavy shape in a slightly darker shade of blue that curves from the middle left towards the bottom right.

OVER DE AUTEURS

Over de auteurs

Natascha Notten is wetenschappelijk onderzoeker en werkt vanuit onderzoeksbureau Gelijkschap aan maatschappelijke vraagstukken. Ze verzamelt en vertaalt kennis voor, met en naar de praktijk. In haar onderzoek en gerelateerde werkzaamheden staan intergenerationele verbanden en kansen(on)gelijkheid centraal. Vanuit deze focus werkt Natascha op een viertal samenhangende thema's: onderwijskansen, bestaanszekerheid, gezondheidsverschillen en laaggeletterdheid. Daarbij geeft zij expliciet aandacht aan de invloed van omgevingskenmerken op de kansenkloof en cultuurparticipatie als middel om die kloof te dichten. Voor meer informatie: www.gelijkschap.nl

Evelien Nelemans-Wouters werkt als zelfstandig adviseur binnen ENW Cultuur aan het bereikbaar maken van cultuur voor iedereen. Ze doet dat voor overheden, uitvoeringsorganisaties en fondsen. Na een studie theaterwetenschap met specialisatie dans en kunstbeleid-en management aan de Universiteit Utrecht was Evelien ruim 17 jaar werkzaam bij een provinciale ondersteuningsinstelling. Ze heeft kennis van het brede cultuurbeleid; ondernemerschap, talentontwikkeling, subsidieverstrekking en het bouwen van netwerken. De rode draad, stimuleren van cultuurdeelname, staat in haar werk altijd centraal. Voor meer informatie: www.enwcultuur.nl

A decorative graphic consisting of several overlapping, wavy blue lines that flow from the left side of the page towards the right, creating a sense of movement and depth.

BIJLAGE A

Bijlage A

A.1. Pilots inhoudelijke versterking

1. De Jeugd Floereert in Samen Zingen van Koornetwerk Nederland

Koornetwerk Nederland verzamelt met deze pilot kennis en expertise om tot een succesvolle versterking van de samen zingende jeugd te kunnen komen. Om dit doel te bereiken zet de organisatie in op het vergroten van het aantal buitenschoolse activiteiten voor het beoefenen van muziek en dan met name zang. Er worden concreet zanggroepen opgericht. Ook zoekt Koornetwerk Nederland versterking van de sector door het opzetten van een landelijk netwerk van professionals. Het project bestaat uit repetities van korenorganisaties door heel Nederland die toewerken naar 10 presentaties met publiek. Met het organiseren van vier bijeenkomsten wordt het netwerk gestimuleerd. Het project eindigt met een presentatie en de lancering van een netwerk rondom kinder- en jeugdkoorzang.

www.koornetwerk.nl

2. Zichtbaar Verbinden en Versterken van Rijnbrink

Het doel van deze pilot is het Overijsselse cultuurdomein te versterken en verbinden in toegankelijkheid, de zichtbaarheid van amateurkunst te vergroten en de ondersteuningsstructuur voor cultuurmakelaars te versterken. Rijnbrink wil dit doel bereiken door: 'Grensverleggend Besturen' (1) dat richt op thema's van vitaliteit en weerbaarheid in de sector, benaderd door samenwerking tussen besturen. 'De Tent moet Vol' (2) concentrerend op het vergroten van de zichtbaarheid van amateurkunst voor een breed publiek. 'Vaste Grond' (3) is bedoeld ter bevordering van culturele verbinding en deelname in de community. Parallel loopt een traject om een cultuurmakelaar in iedere gemeente te plaatsen of aldaar te versterken. Het 'Parels' onderdeel bestaat uit dialogen over beleid. Verdeeld over het programma vinden 13 activiteiten plaats (met 500 deelnemers totaal) bestaande uit uitwisselingen, onderzoeken en trainingen.

www.rijnbrink.nl

3. Muziekcoalitie en KennisHub van Westland Cultuurweb

Westland Cultuurweb heeft twee pilots ontwikkeld. In de muziekcoalitie Westland werkt de organisatie samen met de muziekverenigingen om te komen tot vernieuwing in het jeugdbeleid van deze muziekverenigingen. Het resultaat is een gezamenlijke aanpak in instroom/werving en samenspel voor leerlingen in een groot Westlands Jeugdorkest. Ze komen daar na een intensieve onderzoeks- en experimentfase. Zo zorgen ze ervoor dat het aanbod voor jeugdleden beter aan gaat sluiten bij de ontwikkelende wensen en behoeften van (toekomstige) leden. Westland Cultuurweb ontwikkelt met de KennisHub een programma voor kennisbevordering met, door en voor het amateurkunstveld. Met

masterclasses, trainingen, inspiratie- en netwerkbijeenkomsten wordt het lokale amateurkunstveld uitgenodigd om kennis te delen en te verdiepen en nieuwe vaardigheden te ontwikkelen.

www.westlandcultuurweb.nl

4. Meedoen is de Kunst van Cultuur Oost

Het doel van de pilot van Cultuur Oost is om vanuit het netwerk van cultuurverbinders en instellingen in Gelderland te werken aan een stevige culturele keten die aansluit bij de behoefte van de huidige en toekomstige cultuurbeoefenaars. Dit wordt bereikt door maandelijkse bijeenkomsten van de cultuurverbinders, masterclasses, het organiseren van thematafels en regionale bijeenkomsten. Daarnaast stimuleert het project vernieuwing en innovatie in de amateurkunsten door bijvoorbeeld jonge makers te koppelen aan cultuurgroepen.

www.cultuuroost.nl

5. Bouwen – Blauwdruk – Borging van Kunstgebouw

Kunstgebouw werkt binnen dit project volgens de methodiek Bouwen Blauwdruk Borging. In samenwerking met een aantal partners, binnen de disciplines circus en (pop)muziek, en naar voorbeeld van andere organisaties in de provincie, ontwikkelt Kunstgebouw producten voor een digitale toolbox 'Hoe run je een organisatie die cultuur in de vrije tijd aanbiedt?'. Onderdeel van deze toolbox is een kennisdossier over veiligheid. Thema's als veiligheid, communicatie, financiering en artistieke kwaliteit verhogen worden uitgewerkt binnen de 'proeftuin' circus. Verder worden opkomende artiesten en bands in de regio's en dorpen in Zuid-Holland ondersteund en gestimuleerd en ook aan de infrastructuur van de amateurkustondersteuning in de provincie wordt verder bijgedragen.

www.kunstgebouw.nl

6. MATCH van Stichting Visie AmateurTheater (VAT)

Deze pilot heeft als doel om via artistieke vernieuwing de toekomstbestendigheid van amateurtheatergroepen te vergroten, makers te verbinden aan de regio's en de infrastructuur voor amateurtheater te versterken in Limburg en Friesland. VAT werkt hierin samen met Keunswurk en Huis voor de Kunsten Limburg. De pilot biedt 10 ontwikkeltrajecten waar 5 matches van professionals en amateurkunstgroepen per provincie artistieke contactmomenten hebben. Tijdens intervisiebijeenkomsten staat onderlinge samenwerking en persoonlijke ontwikkeling centraal. VAT maakt de resultaten overdraagbaar voor initiatieven in andere provincies, opleidingen, makers, bestuurders en overig geïnteresseerden in Nederland.

www.visieamateurtheater.nl

7. Generatie Cultuurhuis – Cultuur Hub Zeeland van Cultuurkwadraat

Doel van deze pilot is om een netwerk te initiëren waar mensen in Zeeland samen cultuur kunnen maken en beleven. De pilot is ontwikkeld na het organiseren van twee consultatiebijeenkomsten voor de Zeeuwse amateurkunstsector. Cultuur Hub Zeeland bestaat uit 6 hubs waar in totaal 60 activiteiten worden georganiseerd. In iedere deelnemende gemeente wordt één hub opgestart, waar mensen uit verschillende generaties en lagen van de bevolking naar toe kunnen komen om aan cultuurbeoefening te doen. De culturele hubs worden gerealiseerd in bestaande ruimtes op Walcheren en in Zeeuws-Vlaanderen, bijvoorbeeld in ruimten van maatschappelijke instellingen, dorpshuizen, scholen of een verzorgingstehuis. In samenspraak met het veld m.b.v. klankbordgroepen wordt de voortgang van het traject bepaald.

www.cultuurkwadraat.nl

8. Diversiteit in Harmonie van de KNMO

Doel van deze pilot is om de amateurmuziekkunstsector toekomstbestendiger te maken door meer inclusief te werken. Er zijn daarvoor twee plannen ontwikkeld. In plan a wordt in Emmen gewerkt met nieuwe Nederlanders (volwassenen en kinderen). De doelgroep van plan b betreft kinderen met speciale behoeftes in drie gemeenten: Vleuten, Wateringen en Zoetermeer.

www.knmo.nl

9. Een online community voor cultuurparticipatie van Vrijdag

Met dit project onderzoekt Vrijdag de betekenis van een online platform voor cultuurparticipatie en ontwikkelt ze een mogelijk plan van uitvoer daarvoor. Het project is verdeeld in 2 fases. Fase 1 draait om het onderzoeken van de behoefte aan die online community en het opstellen van een programma van eisen. Vervolgens wordt in fase 2 een plan van aanpak gerealiseerd. Met dit project wil de organisatie toewerken naar algehele versterking van de cultuurparticipatie.

www.bijvrijdag.nl

10. Voorbij de vierde wand van Keunstwurk

In het project wil Keunstwurk in Friesland drie verschillende werkmethoedieken ter ondersteuning van de amateurkunst uitproberen (proeftuinen genoemd). In Leeuwarden (grote gemeente) worden met een ontwerpende aanpak maatschappelijke problemen opgelost door een team van Friese ontwerpers en kunstenaars: het “Designteam Amateurkunst Fryslân”. Dit team gaat samen met vertegenwoordigers uit de amateurkunstwereld en de infrastructuur er omheen aan de slag. In Smallingerland (middelgrote gemeente) wordt de ‘mienskipmethodiek’ toegepast, die streeft naar een grotere mate van betrokkenheid van de gemeenschap bij vraagstukken van deze tijd. In Ooststellingwerf en Waadhoeke (kleine gemeenten) wordt gewerkt met de ondersteuningsmethodiek: er wordt gerichte ondersteuning op maat geboden aan 4-6 amateurverenigingen.

www.keunstwurk.nl

11. Cultuurplein en Talent Boost van Plein C

Plein C heeft twee pilots ontwikkeld: Cultuurplein en Talent Boost. Cultuurplein is gericht op netwerkbijeenkomsten voor de amateurkunstsector en de ondersteuners in West- Friesland en het Gooi met speciale aandacht voor verschillende financieringsmogelijkheden. De pilot Talent Boost is gericht op het maken van een muziektheaterproductie in samenwerking met amateurkunstgroepen, lokale kunstenaars, jongerenwerk en leerlingen van diverse scholen.

www.pleinc.nl

A.2. Pilots disciplinegerichte ondersteuning:

1. Danslink

De organisatie ontwikkelt een toekomstbestendige visie. De vier hoofdaspiraties van Danslink daarbinnen zijn: fungeren als platform, dienen als adviescentrum, optreden als intermediair en het bevorderen van algemene professionalisering. Deze aspiraties geven concrete speerpunten, waarmee een reeks van interne en externe doelstellingen worden ondersteund en samengebracht in een samenhangend actieplan. De activiteiten bestaan uit een ontwikkeltraject, workshops, uitwisselingen, onderzoeken en leerlijnen.

www.danslink.nl

2. Landelijke Organisatie Studenten Theaterverenigingen (LOST) en Visie AmateurTheater (VAT)

LOST richt zich op studenten theater(sport)verenigingen en VAT op het brede veld van de discipline (amateur)theater. VAT richt zich op het verder inrichten van de organisatie, onderzoeken wat de beste organisatievorm is, het maken van een meerjarenplan, relatiemanagement, het organiseren van ontmoetingsmomenten en het opzetten van communicatielijnen. LOST organiseert besturendagen met workshops en discussiegroepen, regelt activiteiten voor studententheaterspelers uit het hele land, trainingen tot vertrouwenscontactpersoon en het schrijven van een gedragscode faciliteren en verder werken aan de professionalisering.

www.studententheater.nl

www.visieamateurtheater.nl

3. Circuspunt

Circuspunt werkt aan de ondersteuning van het circusveld in Nederland. De pilot heeft de volgende doelstellingen: het professionaliseren van de (jeugd)circussector op het gebied van organisatie en beleid, een haalbaarheidsonderzoek voor een assistententraining jeugdcircussen met aandacht voor het vasthouden van en doorstroommogelijkheden voor jongeren, doorontwikkeling van het deskundigheidsbevorderingsprogramma voor jeugdcircussen en het uitrollen van de campagne '#ontdekcircus' ter verbetering van de zichtbaarheid en het imago van circus in brede zin.

www.circuspunt.nl

4. FFGN

De FFGN focust op visievorming in nauwe samenwerking met Stichting Levende Folklore en andere partners in het immaterieel erfgoed. Ook organiseren of ondersteunen ze een aantal activiteiten in samenspraak met hun achterban, zoals de Nationale Folkloredag en de kinderdans. Daarnaast richten ze zich op deskundigheidsbevordering van lokale verenigingen door middel van het aanbieden van trainingen en workshops. Tot slot werken ze aan imagoverbetering en zichtbaarheid via onder andere het ontwikkelen van een pr-toolkit.

www.ffgn.nl

5. KNMO

De KNMO komt met dit plan met een visie voor de sector. Hierbij zal er tevens ook een visieontwikkeling op landelijke sector/ disciplineontwikkeling vanaf 2025 worden opgeleverd, wat de vraag op het antwoord zal zijn welke plaats de KNMO in zal nemen in het cultuurlandschap.

www.knmo.nl

6. Stichting Textiel Informatie en Documentatie Centrum (STIDOC)

Met dit project vouwt STIDOC een pakket aan versterking van de discipline uit. De organisatie past daarmee zichzelf en de aangesloten verenigingen aan de veranderende behoefte van jongeren. Daarbij wordt voornamelijk ingezet naar het praktisch onderzoeken van een omvorming van de verenigingen naar activiteitenorganisaties. Het plan wordt geactiveerd middels een ontwikkelingstraject, een opleiding digitale vaardigheden en lesontwikkeling, workshops en een onderzoek naar wensen en behoeften.

www.stidoc.nl

7. Fotobond

De Koninklijke Fotobond zet met dit project in op het ontwikkelen van vak gerelateerde workshops voor de leden, het organiseren van een Fotolabs, ronde tafelbijeenkomsten en mentor en jury opleidingen.

www.fotobond.nl

8. Koornetwerk Nederland

Het doel van de aanvraag is het opleveren van een breed gedragen visiedocument dat tot stand is gekomen door het aanstellen van een professionele netwerkmanager en communicatiemanager. Daarnaast levert Koornetwerk Nederland twee concrete projecten vanuit de basissubsidie, kwartiermaker Zingende Ouderen en een podcastserie 'Een en al Koor'.

www.koornetwerk.nl

9. Filmbond NOVA

Met dit traject voert NOVA diverse trajecten uit zoals een begeleidingstraject waarbinnen films worden gemaakt, een natuurfestival, een haalbaarheidsonderzoek Reis- en vakantiefestival, een Filmbonddag, een haalbaarheidsonderzoek filmkamp voor jongeren en versterking van marketing en social media.

www.nova.videofilmers.nl

